

2013-02- Haziran

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

BUSINESS

REVIEW

08

Ekonomik Panorama
2013'ün İlk Yarısında
Türkiye Ekonomisi

50

Spotlight
Bitcoin: Safsata mı Gelecek mi?

82

Özel Dosya
Yunanistan'daki Ekonomik Krizin
Türkiye'ye Yansıması

Borsa İstanbul

ISSN 2147-7620

9 772147 762004

Pegasus'un Halka Açılma Serüveni sayfa 30

Temel Makroekonomik Göstergeler						
	2012	2011	2010	2009	2008	2007
GSYH Büyümesi (%)	2.2	8.8	9.2	-4.8	0.7	4.7
Nominal GSYH Kişi Başına (USD)	10,537	10,479	10,048	8,523	10,315	9,211
TÜFE Enflasyon (yılsonu, yıllık, %)	6.2	10.4	6.4	6.5	10.1	8.4
İşsizlik oranı (%)	9.2	9.8	11.9	14.0	11.0	10.3
Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi (milyon TL)	-28,791	-17,783	-40,081	-52,761	-17,432	-13,708
Merkezi Yönetim Faiz Dışı Dengesi (milyon TL)	19,625	24,448	8,217	440	33,229	35,045
Merkezi Yönetim Borç Stoku (GSYH'ye % oran olarak)	37.5	39.9	43.1	46.3	40.0	39.6
TCMB Brüt Rezervler (milyon USD)	100,320	78,330	80,696	70,689	70,075	71,263
Dış Ticaret Dengesi (milyon USD)	-84,067	-105,935	-71,661	-38,786	-69,936	-62,791
Cari Denge (milyon USD)	-47,521	-75,092	-45,447	-12,168	-40,438	-37,781
Dış Borç Stoku (milyon USD)	336,863	304,207	291,924	269,223	281,045	250,422
USD/TL (ort)	1.80	1.67	1.50	1.55	1.30	1.30
EUR/TL (ort)	2.31	2.33	1.99	2.16	1.90	1.78
Döviz Kuru Sepeti (ort)	2.05	2.00	1.75	1.85	1.60	1.54
İkincil Piyasa Gösterge Faiz Oranı (bileşik, yılsonu)	6.16	11.04	7.08	8.87	16.45	16.59
Ulusal 100 Endeksi (yılsonu)	78,208	51,267	66,004	52,825	26,864	55,538

Gayrisafi Yurtiçi Hasıla			
	2012-12	2011-12	2012
GSYH (milyon, TL)	364,177	339,243	1,416,817
GSYH (milyon, USD)	203,429	184,616	788,697
GSYH (büyüme)	1.4	5.3	2.2
Nominal GSYH Kişi Başına (USD)			10,537

Seçilmiş Büyüme Göstergeleri			
	2013-03	2013-03	2012 sonu
Toplam Krediler (reel, %, yıllık)	12.82	11.37	9.45
Tüketim Vergileri (reel, %, yıllık)	15.14	6.23	13.10
Tüketici Güven Endeksi	75.62	74.91	73.59
Sanayi Üretimi (yıllık, %)		0.19	-2.84
Kapasite Kullanımı	73.60	72.70	73.60
Reel Kesim Güven Endeksi	112.03	112.08	97.85

Fiyatlar Genel Düzeyi (%)			
	Aylık	12-aylık ort.	1 yıl öncesine göre
	2013-04	2013-04	2013-04
TÜFE	0.4	7.7	6.1
ÜFE	-0.5	3.7	1.7
Çekirdek Enflasyon (I-endeksi)	1.7	6.4	5.4

İşgücü Verileri			
	2013-02	2012-02	2011-02
İşgücüne katılma oranı (%)	49.6	47.9	48.5
İstihdam oranı (%)	44.4	42.9	42.9
İşsizlik oranı (%)	10.5	10.4	11.5
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12.9	12.7	14.2

Merkezi Yönetim Borç Verileri			
	2013-03	2012	2011
Toplam Borç Stoku	537,246	532,000	518,343
İç Borç Stoku	392,814	386,542	368,778
Dış Borç Stoku	144,432	145,459	149,565

Bütçe Göstergeleri (Kümülatif)			
	Yılbaşından beri	Tüm Sene	Tüm Sene
	2013-04	2012	2011
Merkezi Yönetim Gelirleri	124,629	331,700	296,824
Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	124,931	360,491	314,607
Bütçe Dengesi	-302	-28,791	-17,783
Faiz Dışı Denge	17,922	19,625	24,448

Bankacılık Sektörü Göstergeleri			
	2013-03	2012	2011
Toplam Aktifler	1,427,652	1,370,690	1,217,695
Toplam Pasifler	1,427,652	1,370,690	1,217,695
Net Dönem Karı (Zararı)	6,953	23,524	19,844
Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu	17.4	17.9	16.5
Dönem Net Kâr-Zarar / Ort. Toplam Aktifler	0.5	1.8	1.7
Dönem Net Kâr-Zarar / Ort. Özkaynaklar	3.8	15.7	15.5
Toplam Krediler / Toplam Mevduat	105.6	103.0	98.2

Ödemeler Dengesi Özet (Kümülatif)			
	Yılbaşından beri	Yılbaşından beri	Oca-Ara
	2013-03	2012-03	2012
Cari İşlemler Hesabı	-15,917	-16,300	-47,521
Mal Dengesi	-17,047	-16,783	-65,722
Toplam Mal İhracatı	39,889	37,450	163,235
Toplam Mal İthalatı	-56,936	-54,233	-228,957
İhracat/İthalat	70.1	69.1	71.3

Dış Ticaret Göstergeleri (Kümülatif)			
	Yılbaşından beri	Yılbaşından beri	Tüm Sene
	2013-03	2012-03	2012
Toplam İhracat	37,073	13,209	152,478
AB Ülkeleri	15,271	5,498	59,204
MENA	9,946	3,487	46,145
Toplam İthalat	58,757	20,677	236,545
Dış Ticaret Dengesi	-21,684	-7,469	-84,067

Faiz Oranları			
	2013-04	2012-04	2012
MB Gecelik (O/N) Borçlanma (basit)	4.00	5.00	5.00
1-Haftalık Repo (basit)	5.00	5.75	5.50
TCMB Ortalama Fonlama Maliyeti	5.17	8.34	5.55
İkincil Piyasa Gösterge Faiz Oranı (bileşik)	5.20	9.30	6.16
TR Libor	4.93	9.65	5.51
Mevduat Faiz Oranları	6.26	9.85	7.57
Tüketici Kredisi (İhtiyaç+Taşıt+Konut)	11.64	16.43	11.92

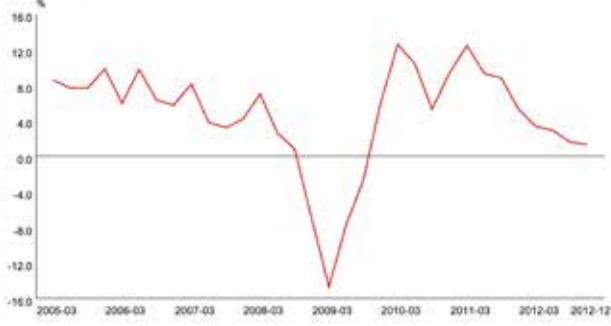
Borsa Endeksi			
	Dönem sonu	Dönem sonu	Dönem sonu
	2013-04	2012	2012-04
Ulusal 100 Endeksi	86,046	78,208	60,010
Ulusal Sınai Endeks	71,024	64,637	54,685
Ulusal Mali Endeks	125,835	113,627	83,401

Yatırım Araçlarının Getirileri			
	Dönem sonu	1 ay öncesine	1 yıl öncesine
	2013-04	göre (%)	göre (%)
	2013-04	2013-04	2013-04
Ulusal 100 Endeksi	86,046	0.17	43.39
USD/TL	1.798	-0.688	2.555
Altın Fiyatları (TL/gr)	93	-8.97	-8.76
Altın Fiyatları (USD/ons)	1,469	-8.09	-11.04
İkincil Piyasa Gösterge Faizi (bileşik)	5.20	-18.11	-44.09

Döviz Kuru Gelişmeleri			
	Ortalama	Ortalama	Ortalama
	2013-04	2012	2012-04
USD/TL	1.798	1.80	1.783
EUR/TL	2.339	2.31	2.346
Döviz Kuru Sepeti	2.068	2.05	2.065
EUR/USD Paritesi	1.301	1.29	1.316

Bu veriler ana kaynaklarından (TÜİK, TCMB, Maliye, Hazine, İMKB, BDDK, TBB ve LBMA) alınıp Turkey Data Monitor tarafından düzenlenmiştir.

GSYH Büyümesi (yıllık, %)

TÜFE ve Çekirdek Enflasyon (12-aylık, %)

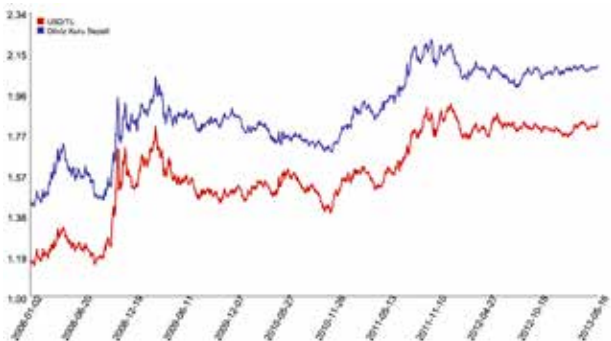
Bütçe Göstergeleri (kümülatif, milyon TL)

Bankacılık Sektörü Toplam Aktifleri (reel, yıllık, %)

Nominal Döviz Kuru

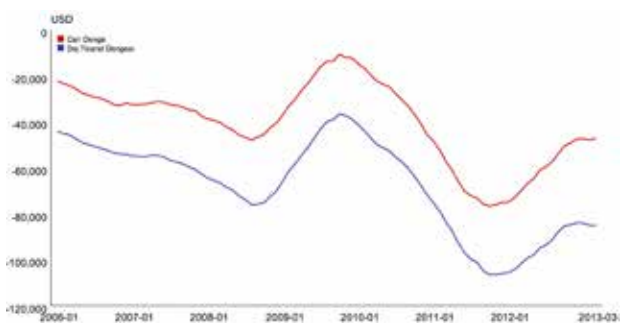
Sanayi Üretimi ve Kapasite Kullanım Oranı

İşsizlik Oranı (%)

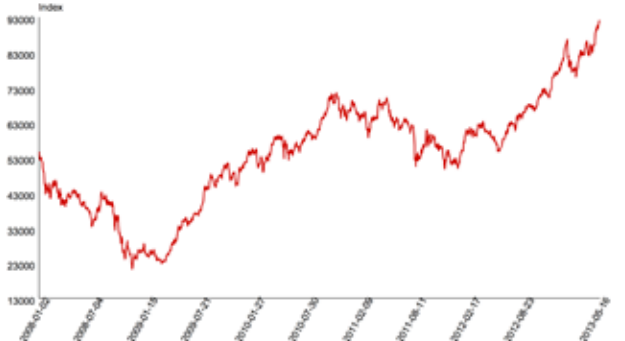
Cari Denge ve Dış Ticaret Dengesi (12-aylık toplam, milyon USD)

İkincil Piyasa Göstergesi ve 1-Haftalık Repo Faiz Oranları

Borsa İstanbul

Haziran 2013

içindekiler

Ekonomik Panorama

8

Gazi Erçel:

2013'ün İlk Yarısında Türkiye Ekonomisi

Borsa İstanbul

12

Ercüment İstemi

Borsa İstanbul (Bist) Ve
Türk Sermaye Piyasalarının Geleceği

16

Attila KÖKSAL

Sermaye Piyasaları
Bilinçli Yatırımcılarla Güçleniyor

20

Yakup Ergincan

Merkezi Kayıt Kuruluşu: Bist'in Hafızası

26

Tuncay Yıldırım

Takasbank: *Finansal Piyasaların Sigortası*

Ayşe Arıkan

Koteder Hakkında Bir Not

28

30

M. Sinan Özvarlık

Pegasus'un Halka Açılma Serüveni

Raif Bakova

Altın Borsası N'olacak Şimdi

34

38

Özcan Ertuna

Gelişen İşletmeler Piyasası (Gip): *Tam Bir Hayal Kırıklığı*

Oktay Yıldız

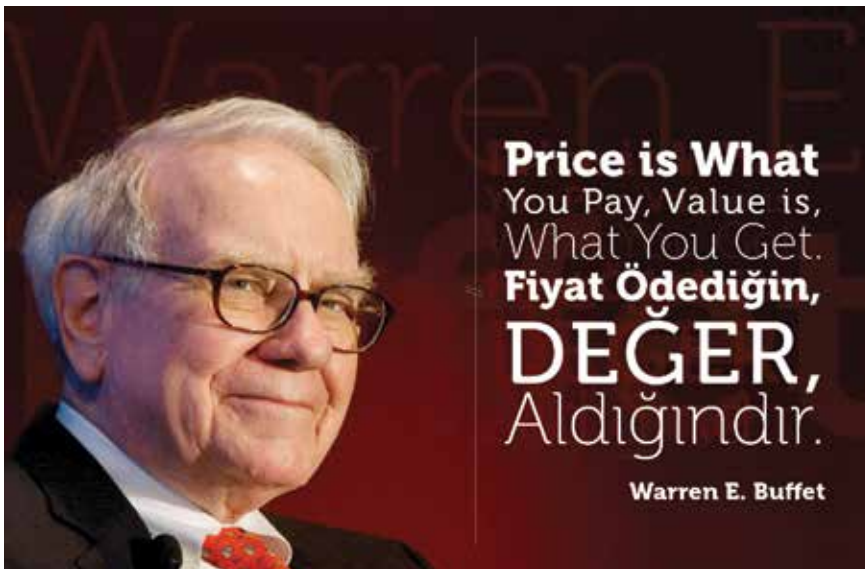
Matriks Borsa ve Finans Dünyası
& Eğitim Uygulamaları

42

46

İlkay Karaduman:

Finansal Ürünlerin Pazarlanması

bitcoin

ACEPTADO AQUÍ

50

Batur AsmazoğluBITCOIN: *Safsata Mı Gelecek Mi?***Gonca Günay**Oyunlaştırma (Gamification): *Milenyum Jenerasyonunu Yakalamanın Yolu*

54

60

İsmail Hakkı Güneş

Varlık Barışı Düzenlemelerinin Vergi Kültürü Açısından Etkileri - Çözüm Önerileri

Süreyya Yiğit

Avrupa Birliği'nin Doğalgaz Talebi

66

72

Tevfik Altınok

Küresel Krizin Neresindeyiz?

İAÜ Yunanistan Krizi Semineri

82 - Türkiye-Yunanistan: *İşbirliği Umutları ve Sınırları* / **Şükrü Sina Gürel**84 - Krizden Sonraki Dönemde Türk-Yunan İlişkileri / **Erol User**88 - Yunanistan İçin Tek Yol: *Serbest Ekonomi Düzenine Geçiş* / **Manos Xionis**

93 - Yunanistan'daki Ekonomik Krizin Türk-Yunan

İlişkilerine Yansıması / **Stelyo Berberakis**96 - Son Dönemde Türk-Yunan İlişkileri / **Sotirios Yanakakis**

100

Tartışma

Çocuksu mu Uslu Yetişkin mi? / **Sreedhari D. Desai**

102

Kitaplar

Où va la Turquie? / **Marc PIERINI** - The End Of Finance / **Massimo AMATO**
ve **Luca FANATACCI** - Küresel Hegemonya Savaşları / **Ramazan Kurtoğlu**

104

Son Sayfa

David Cuthell

Türkiye İçin Tarihi Bir Atılım: Borsa İstanbul

5 Nisan 2013 tarihinde çalınan gong ile, İMKB, Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası (VOB) ve İstanbul Altın Borsası'nı (İAB) aynı çatı altında toplayacak olan Borsa İstanbul'un açılışı yapılmıştır. Bu gong, Türkiye tarihi için de önemli bir atılımın habercisidir. İstanbul'un Londra gibi, New York gibi bir finans merkezi haline gelmesi yolunda yapılan bu girişim, sermaye piyasalarımız açısından bir dönemin kapanıp yeni bir dönemin başladığının habercisidir.

Sermaye piyasaları, tasarrufların yeni yatırımlara dönüştürülmesi için etkin bir rol üstlenmektedir. Ülkemizde, yeni girişimlerin, yatırımların finansmanında bankacılık sistemi kullanılmakta; bu da şirketlerin kredi borçlarını artırarak kimi zaman sağlıksız bilançoların oluşmasına sebep olmaktadır. Borsa İstanbul aracılığı ile sermaye piyasasının gelişimi, hem şirketlerin girişimlerini daha sağlıklı bir şekilde finanse etmelerini, hem de risklerini uygun araçlarla yönetmelerini sağlayacaktır.

İstanbul Aydın Üniversitesi olarak bizler de, İstanbul'un bir finans merkezi olması yolunda atılan bu önemli adımı, İAÜ Business Review Borsa İstanbul özel sayımızda yer vererek ön plana çıkartmayı istedik.

Sevgi ve Saygılarımla,

Dr. Mustafa AYDIN
Mütevelli Heyet Başkanı

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ BUSINESS REVIEW

İMTİYAZ SAHİBİ

İstanbul Aydın Üniversitesi adına
Mustafa Aydın

YAZI İŞLERİ

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nurgün Komşuoğlu Yılmaz

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Nigar Çelik

YARDIMCI EDİTÖR

S. Begüm Samur Teraman

TEKNİK

GÖRSEL YÖNETMEN

Nabi Sarıbaş

SAYFA DÜZENİ/GRAFİKER

Arif İbiş

MATBAA/BASKI

Ceren Matbaacılık

YÖNETİM ADRESİ

İstanbul Aydın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Beşyol Mah. İnönü Cad. 38 Florya-İSTANBUL.

Tel: 0212 444 1428

Fax: 0212 411 6235

www.iaubr@aydin.edu.tr

Üç aylık, yaygın süreli yayın

ISSN: 2147-7620

OKURA NOT

Yazılarda ifade edilen görüşler İstanbul Aydın Üniversitesi'nin değil, yazarların kişisel fikirleridir.

COPYRIGHT

Copyright © 2013 İstanbul Aydın Üniversitesi. Tüm hakları saklıdır.

İAÜ Business Review İstanbul Aydın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme ve İngilizce İşletme bölümleri tarafından yayınlanmaktadır. İAÜ Business Review'in tüm içeriğinin telif hakları İstanbul Aydın Üniversitesi'ne aittir. Bu içeriğin tamamı veya bir kısmı, her ne koşul altında olursa olsun, İstanbul Aydın Üniversitesi'nin yazılı izni olmadan kullanılamaz.

SİZ DE BİZİMLE PAYLAŞIN

OKUR NOTLARI

İstanbul Aydın Üniversitesi Business Review' de okuduğunuz yazılarla ilgili her türlü düşüncenizi veya eklemek istediklerinizi bizimle paylaşın, yazıların geliştirilmesine katkı sağlayın.
iaubr@aydin.edu.tr

BİLGİ HAVUZU

Akademik çalışmalarınızda ulaştığınız sonuçları bizlerle ve diğer okuyucularımızla paylaşmak ve geri dönüş almak mı istiyorsunuz, İAÜBR bu fırsatı size sunuyor,

İŞ DÜNYASINA NOTLAR

İAÜBR iş dünyası ile akademik dünya arasında bir köprü görevi oluşturuyor. Yeni fikirlerinizi hayata taşımak ve bu fikirlerinizden iş dünyasını haberdar etmek için bize yazın.

IAU Business Review

Borsa İstanbul

Fakültemiz İşletme ve İşletme (İngilizce) bölümleri tarafından 3 ayda bir çıkarılması planlanan **İAÜ Business Review** dergisinin birinci sayısını "**Girişimcilik**" özel sayısı olarak çıkartmıştık. Dergimizin ilk baskısı çok kısa sürede tükendi ve bu sayı ile ilgili olarak bizleri çok mutlu eden okuyucu tepkileri aldık.

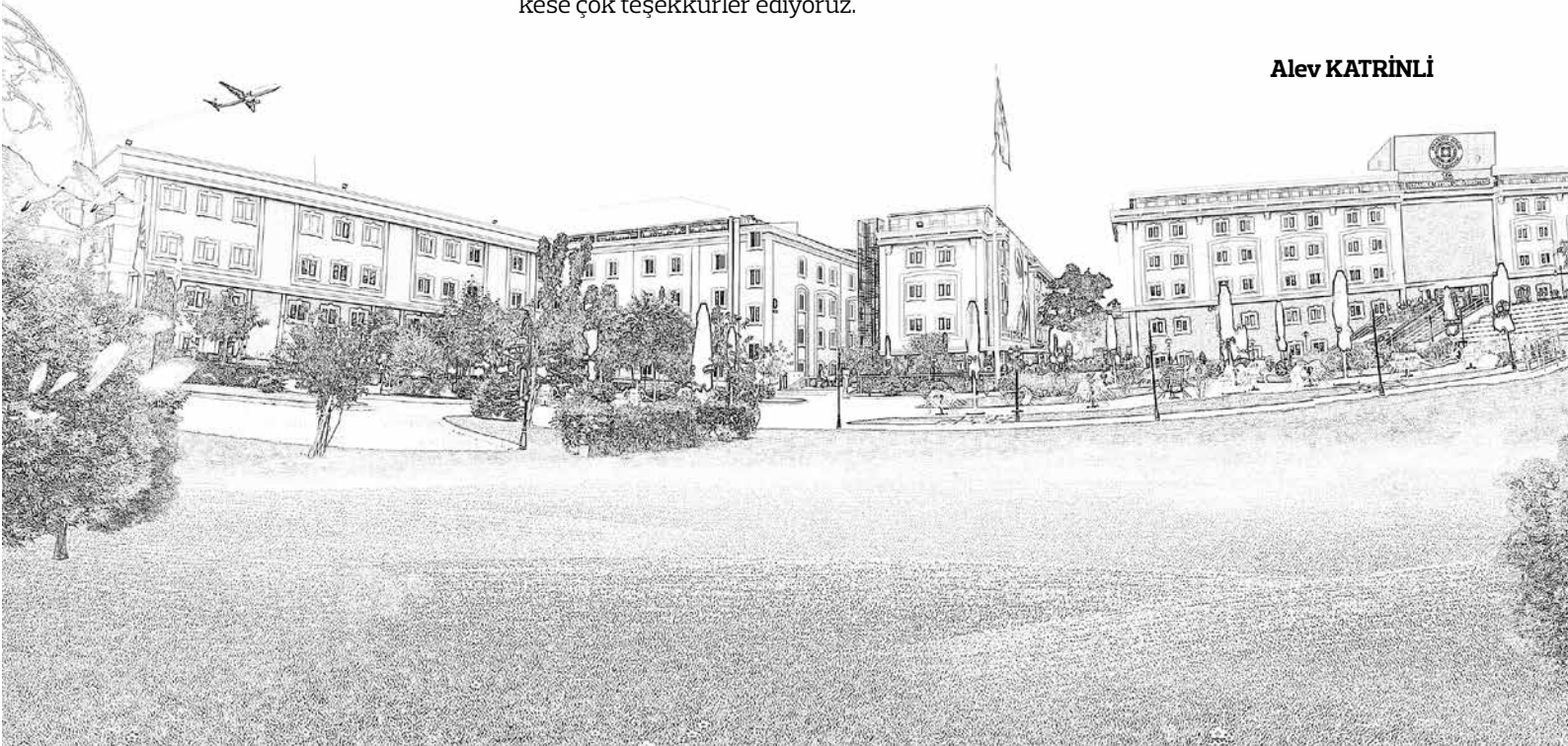

Bu olumlu tepkilerin bize verdiği güçle, hemen ikinci sayımız "**Borsa İstanbul**" un hazırlıklarına başladık. Birinci sayımıza "**Girişimcilik**" dedik, çünkü her zaman girişimci özelliklerle donanmış mezunlara sahip olmayı hedef edinen ve Üniversitenin eğitim programlarını ve öğrenci yetiştirme aktivitelerini bu doğrultuda düzenleyen bir Üniversite olduk. İkinci sayımızı da "**Borsa İstanbul**" (BİST) e ayırarak **5 Nisan 2013** tarihinde **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın** (İMKB), **Borsa İstanbul** (BİST) olarak değişmesinin piyasalara getireceği etkileri tartışmak istedik. "**Borsa İstanbul Anonim Şirketi**" adıyla kurulan ve **İstanbul Menkul Kıymetler Borsası** (İMKB), **Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası** (VOB) ve **İstanbul Altın Borsası'nı** (İAB) aynı çatı altında toplayan **Borsa İstanbul**'u uzman görüşleri ile değerlendiren yazıları dergimizde toplayarak Fakültemizin kuruluş amacına uygun, bilgilendirici ve yönlendirici bir çalışmayı yerine getirdik.

Bu sayıda finans piyasasından önemli isimler **Borsa İstanbul**'u tartıştı. Bunun yanı sıra, Yunanistandaki ekonomik kriz ve bu krizin Türkiye'ye yansımaları ile ilgili yazılar da var. Dergide yine serbest yazılar ve yorumlar da yer alıyor.

Bu sayının da en az birincisi kadar beğenileceğini ümit ediyor ve katkısı olan herkese çok teşekkürler ediyoruz.

Alev KATRINLI

2013'ün İlk Yarısında Türkiye Ekonomisi

Mevcut makro veriler gidişatın 2012'nin aynı döneminden daha iyi olduğuna işaret ediyor. Ne var ki bu gidişat beklentilerin altında seyrediyor. Beklentilerim büyümede %4, cari açığın milli gelire oranında %6 ve enflasyonda da %6 ile 7 arasında bir yerde yılı tamamlayacağımız yönünde.

Elimizde bu yılın ilk dört ya da beş aylık verileri var. Bunlara dayanarak Türkiye ekonomisinin bu yılın ilk yarısını nasıl geçirdiğine ve gelecek altı ayda neler beklediğine ilişkin görüşlerimi sizlerle paylaşmak istedim. Özetle mevcut makro veriler gidişatın 2012 yılının aynı döneminden daha iyi olduğuna işaret ediyor. Ne var ki bu gidişat beklentilerin altında seyrediyor.

Detaylarına bakarsak, büyüme geçen yıldan biraz daha iyi olsa da hala ivme kazanamıyor. Geçen yılın beklenen ve fakat bazılarınca hayretle karşılanan yüzde 2,2 oranındaki büyüme oranı bu yılın ilk yarısında yüzde 3'ler civarında dolaşıyor. 2012 yılının özellikle son çeyreğinden itibaren gözlenen ekonomik yavaşlama sürüyor. Bu yıl için beklenen yüzde 4 ya da 5'lik

oranların altında bir performans var.

Grafikten de izleneceği gibi büyümede 1960'lı yıllardan bu yana gözlenen büyük "zıkkaklara" kapılmayıp, büyüme grafiğini 10 yıllık hareketli ortalama verileri ile çizdiğimizde Türkiye'nin son 50 yılını yüzde 4'lü rakamlarda bir büyüme trendi ile geçirdiği açıkça ortaya çıkıyor. Enflasyon geçen yıl ilk yarıda yüzde 8'ler bandında hareket ederken bu yıl yüzde 6 ile 7 bandına inmiş görünüyor. Cari açık ise son verilere göre geçen yıldan 20 milyar daha az. 47 milyar dolarlık cari açık halen yükselme eğiliminde.

İşsizlik ve istihdam verileri yüzde 8-10 bandında mevsime bağlı olarak gidip geliyor. Ben burada negatif reel faizi genelde alıp etkilerine bakmak istiyorum. Negatif reel faiz ortamı her-

kes ya da ekonominin tüm katmanları için kötü değil. Örneğin tüketici kredisi alanlar, mortgage ile ev sahibi olanlar ya da ihtiyaçlarını gidermek için bankalardan kredi kullananlar bundan kazançlı çıkacaklar ve daha az faiz gideri ödeyecekler.

Hazine yaptığı borçlanmalarda faizi düşük düzeylerde tutma fırsatını bulup bütçe açığını daha iyi kontrol etme olanağına sahip olabilecek. Bankalardan TL kredi alan firmaların faizleri düşecek. Bu kuruluşlar bilançolarını düzelterek daha fazla kar edebilecekler.

Bu iyi de işin bir başka tarafı daha var. Makro açıdan negatif reel faizler yurt içi tasarrufları düşürür. Türkiye'de son yıllarda milli gelirin yüzde 12 ya da 13'ü civarına gerileyen özel tasarruflar, aşağıya doğru bir eğilim içine girerler. Hane hakları tüketim yapmayı tasarrufa tercih ederler.

Bunun üç sonucu var.

Birincisi, cari işlemler açığı artar.

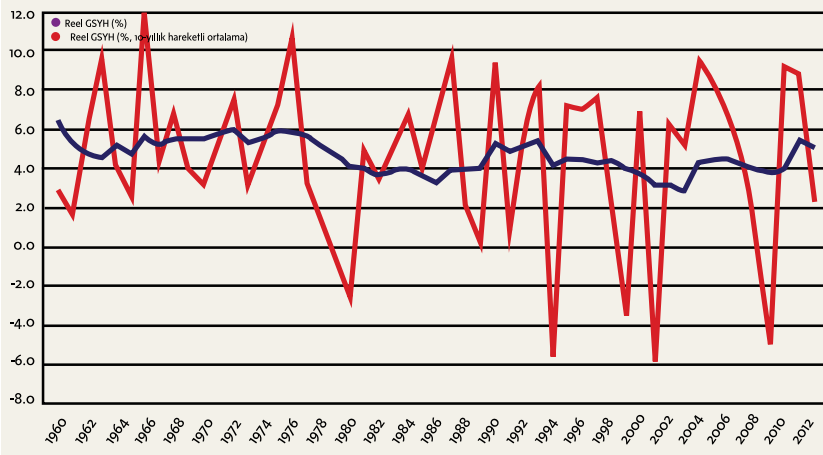
İkincisi, böyle bir ortamda Türkiye'de tasarruflar kendilerine daha kazançlı ve alternatif yerler ararlar. Dövizin fiyatı oynamazken, altın fiyatlarının yönü aşağıya doğru giderken gayrimenkul yatırımları tasarrufçuya en cazip gelen yatırım aracı olur. Bu ise konut ve aralarda spekülasyon balonlarının oluşması gibi olumsuz bir ortam yaratır. Bu ortam uzun süre devam ederse sonunda oluşan balonlar patlar.

Üçüncüsü ise negatif reel faizlerin yüksek oranlı, sürdürülebilir ve sağlıklı bir büyümeye kaynak teşkil ettiği ekonomi tarihinde gözlenmemiştir. Bunların da ötesinde başta ABD olmak üzere sanayileşmiş ülkelerde faiz artırımları ortaya çıktığında bizim negatif reel faizden nasıl kurtulacağımız da bir soru işareti olarak ortada durmaktadır.

Büyüme nasıl ivme kazanacak?

Türkiye ve özellikle hükümet 2012 yılındaki yüzde 2,2 oranında gerçekleşen büyüme ortamını bir kez daha yaşamak istememektedir. Ancak bü-

Türkiye'nin Büyüme Oranları (1960 - 2012)

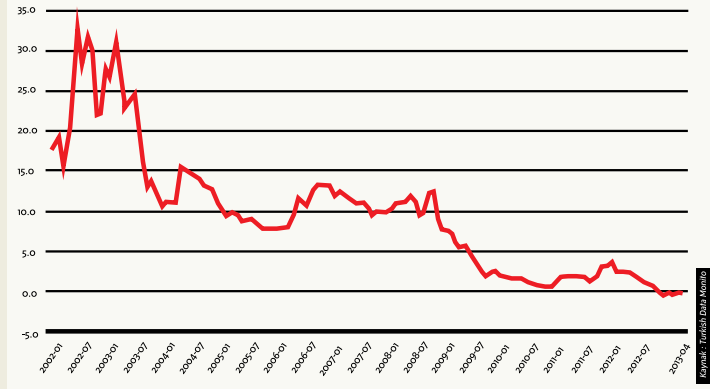

Şimdi negatif faiz zamanı (mı?)

Bu yılın ilk yarısına damgayı vuran iki önemli gelişme var. Birincisi yukarıda da değindiğim gibi büyümenin ivme kazanamaması, ikincisi negatif faize 1970'li yıllardan sonra tekrar geri dönme eğiliminin ortaya çıkması.

İkincisinden başlayayım. Hükümetin sıfır faiz isteği sonunda Merkez Bankası tarafından da dillendirilmeye başlandı. Banka yetkilileri "negatif faize alışmamız gerektiği" konusunda bizleri ikaz ettiler. Bunun da bir yansıması olarak Merkez Bankası politika faizlerini sürekli olarak düşürmeyi sürdürdü ve niyeti konusunda piyasalara sinyaller gönderdi. Negatif faizden kasıt, enflasyon oranının altında net bir faiz getirisi ya da maliyeti sağlamak. Reel faizin "sıfır" ya da sıfırın altında olması tanımı biraz karışık. Gerçekleşen mi, yoksa gelecekteki enflasyon oranının mı dikkate alınacağı konusu açık değil. Öte yandan sıfır reel faizden amaç Merkez Bankası'nın faizleri mi yoksa mevduat

12-ay ileriye dönük beklenen reel faiz

faizleri mi, o da tam belli değil. Bir ilave nokta daha: Peki kredi, dövizli işlemler ve diğer borçlanma faizleri bu kapsamda nerelerde olacak, o da tam bir biçimde belirlenmiş değil. Ya da tanımlanmış ama kamuoyu ile paylaşılmak istenmiyor.

yümenin öncü göstergeleri 2013 yılının ilk yarısında büyümenin yüzde 3'ler civarında sürdüğünü bize işaret etmektedir. Peki bu durumda milli gelir artış oranını en azından yüzde 4'e yükseltmek için ne yapılmalıdır sorusunun yanıtlanması gerekir.

Banka kredilerine 2012 yılında getirilen yüzde 15 limiti ile duraksayan kredi büyümesine ve bunun sonucunda üretimin yavaşlaması uygulamasına bu yıl son verilmesine karşılık sistem hala üretmekte zorlanmaktadır. 2013 yılının ilk çeyreğinde mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endeks 2012 son çeyreğe kıyasla sadece %1.1'lik artış kaydetti. Sektörlerin üretim performanslarına bakıldığında; birkaç sektör dışında sanayi üretimindeki artışın genele yayıldığı görülüyor. AB pazarlarına ihracatçı sektörlerden giyimde sınırlı yavaşlama olurken, otomotiv üretiminde hızlanma dikkat çekiyor. Bu durum, yılın ilk çeyreğinde ihracat performansındaki belirgin yavaşlamaya karşın; sanayi üretimindeki ılımlı artışın hem iç talebe hem de dış talebe yönelik üretim yapan sektörlerden kaynaklandığını gösteriyor.

Dünyadaki ve özellikle Avrupa'da mevcut konjonktür dış talepten kaynaklanabilecek büyüme olanaklarını da azalıyor.

İç talebin artışında ise üç kısıt dikkati çekmekte. Bunlardan birincisi banka kredilerinin yıllık artış oranının yüzde 20'lerde gitmesine karşın bu artışın üretime ya da tüketime yansımaya dönük büyümeye dürtü sağlamasındaki güçsüzlüktür. İkincisi ise maliye politikası araçlarını güçlü bir biçimde kullanarak bütçe açıklarını fazlaştırmak toplam talebi yükseltmek seçeneği de başka sakıncalar yaratacağı için kullanılmamaktadır. Üçüncüsü ise dışarıdan gelen kaynakların büyük çoğunluğunun ekonomiye değil Merkez Bankası'na rezerv olarak yatırılmasıdır.

Bu kısıtları aşmak için kanımca önümüzde iki olanak mevcuttur. Bunlardan ilki Türkiye'nin kredi notunun artırılmasının yaratacağı ortamla yabancı direkt yatırımların gelmesi, ikincisi ise "Barış Süreci'nin" olumlu sonuçlanması halinde iyimserliğin yükselmesi ve bunun yatırımları artırmasıdır. Ne var ki bu iki gelişmenin etkilerini bu yıl görme olanağı düşüktür. Olumlu etkiler daha sonraki yıllarda ortaya çıkacaktır.

Daha önceki yazı ve görüşlerimde de belirttiğim gibi Türkiye'nin yüksek orada büyümemesi sorununun çözümü orta dönemli yapısal önlemleri olarak çözümlenebilir. Bu sorunlar;

Aksi halde Türkiye önümüzdeki orta dönemde yüzde 4 oranındaki büyümeyi nasıl yakalarım diye çırpını duracaktır.

Özetle bu yılın ilk altı ayının performansı beklenenin altında süregitmştir. İkinci yarı için beklentilerim, özellikle son çeyrekte gözlenecek baz etkisini de dikkate aldığımızda büyümede yüzde 4, cari açıkta milli gelire oranla yüzde 6 ve enflasyonda da yüzde 6 ile 7 arasında bir yerde yılı tamamlayacağımız noktaya odaklanmaktadır. ■

Uluslararası kariyerinize açılan kapı

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ ERASMUS ÖĞRENCİ VE PERSONEL DEĞİŞİM PROGRAMI

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ

Florya Yerleşkesi

Beşyol Mahallesi İnönü Caddesi No: 38 Küçükçekmece / İstanbul / J Blok 2. Kat

Tel: 444 1 428 Faks: 0212 424 08 80

erasmus.aydin.edu.tr

Borsa İstanbul

6 362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu 30 Aralık 2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Kanununun 138. Maddesi uyarınca Borsa İstanbul A.Ş. borsacılık faaliyetleri yapmak üzere aynı tarihte kuruldu.

Sermaye piyasamızda bulunan İMKB, İstanbul Altın Borsası ve Vadeli Opsiyon Borsasının tek çatı altında toplanmasıyla oluşan Borsa İstanbul, esas sözleşmesinin Sermaye Piyasası Kurulunca hazırlanıp ilgili bürokratik işlemlerin tamamlanması sonrasında 3 Nisan 2013 tarihinde doğrudan tes-til ve ilan edilmesiyle faaliyet izni aldı.

Borsa İstanbul'un amacı ve faaliyet konusu "Kanun hükümleri ve ilgili mevzuat çerçevesinde sermaye piyasası araçlarının, kambiyo ve kıymetli madenler ile kıymetli taşların ve SPK'ca uygun görülen diğer sözleşmele-

rin, belgelerin ve kıymetlerin serbest rekabet koşulları altında kolay ve güvenli bir biçimde şeffaf, etkin rekabetçi, dürüst ve istikrarlı bir ortamda alınıp satılabilmesini sağlamak, bunlara ilişkin alım satım emirlerini sonuçlandırarak biçimde bir araya getirmek veya bu emirlerin bir araya gelmesini kolaylaştırmak ve oluşan fiyatları tespit ve ilan etmek üzere piyasalar, pazarlar, platformlar ve sistemler ile örgütlenmiş diğer pazar yerleri oluşturmak, kurmak ve geliştirmek, bunları ve başka borsaları veyahut borsaların piyasalarını yönetmek ve/veya işletmek " olarak tanımlandı.

Özel hukuk tüzel kişiliği bulunan Borsa İstanbul yetkili olduğu konu ve alanlarda kendi yasal düzenlemelerini yapabilmekte.

Borsa İstanbul'un Misyonu

Sermaye piyasası araçlarına yatırım ve likidite imkanı sağlamak ve sağlıklı fiyat oluşumunu sağlamak üzere şeffaf, etkin, güvenilir, kolay erişilebilir piyasalar oluşturmak, işletmek ve geliştirmek; bu piyasaları ihraççı, yatırımcı ve araçlar ile diğer paydaşların hizmetine sunarak ekonomik büyümenin finansmanına destek olmak.

Borsa İstanbul'un Vizyonu

Halka açık şirket sayısı ve piyasa değerinin ülke potansiyelini yansıtır büyüklüğe ulaştığı, ulusal ve uluslararası yatırımcıların en üst seviyede katılımının sağlandığı, yerli ve yabancı sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü, dünya çapında rekabet edebilen teknolojinin sahibi ve sağlayıcısı lider bir borsa olarak diğer piyasalarla karşılıklı erişimi sağlamak ve böylece İstanbul'un uluslararası finans merkezi niteliğini kazanmasına katkıda bulunmak.

Borsa İstanbul (Bist) Ve Türk Sermaye Piyasalarının Geleceği

1986 yılında İMKB'nin kurulmasıyla kurumsallaşma yolunda büyük bir ivme kazanan Türk Sermaye Piyasası 5 Nisan 2013 tarihinde kabuk değiştirdi: İMKB'nin yerini BİST aldı. Amaç Türk Sermaye Piyasasının varlığını artırmak, Türk şirketlerinin bu piyasadan fon sağlamasını özendirmek ve final analizde global piyasalarla bütünleşmek.

Ercüment İSTEMİ

Yrd. Doç. Dr., İAÜ

1986 yılında ilk hisse senedi alım-satım işlemlerine başlayan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın (İMKB) yerini, 05 Nisan 2013'den itibaren Borsa İstanbul almış bulunmaktadır.

27 yıl önce faaliyetlerine başlayan İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın (İMKB) ortaya çıkışı; 1980 sonrası başlayan "ihracata-yönelik büyüme" (export-led growth) stratejisi çerçevesinde başlatılan ve Türk ekonomisini finansal yönden küreselleştirecek bir ekonomik programın parçasıydı.

Bu çerçevede; 2000-2001 yılları arasında uygulanan döviz kuru politikası Yönetilebilir Dalgalanma'dan (Managed Floating), Dalgalı Kurlara (Floating Rates) geçirilirken; temel amaç, faizlerin serbest bırakıldığı ve Türkiye'ye daha fazla sermaye akışı-

nın teşvik edildiği bir yapı sağlamaktı. Doğaldır ki bu programın sonucunda; Türk ekonomisinin ihracatının artması ve ödemeler dengesi açıklarının kapatılması arzulanıyordu.

Aynı konuya Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası açısından bakacak olursak, her iki kuruluşun da Türkiye'ye tavsiyesi; döviz kurlarının serbestçe dalgalandığı ve faizlerin de serbest bırakıldığı bir ortamda; Türkiye'ye daha fazla sermaye akacağı ve bunun da hem finansal piyasaların gelişimine katkıda bulunacağı ve hem de ödemeler dengesi açıklarının kapatılmasına yardımcı olabileceği yönündeydi Nitekim 1980 sonrası Türk ekonomisi önemli ihracat artışları sağlamış (takibeden bir kaç yıl) ve ekonomiye önemli miktarda sermaye girişleri olmuştu.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi takip

edilen bütün bu politikalardaki temel amaç; Türk ekonomisinin ve özellikle finans piyasalarının, Dünya piyasalarıyla bütünleşmesini sağlamaktı. Nitekim 1986 yılında İMKB ile bu alanda ilk adımlar atılırken, yasal ve hukuksal çerçeveyi çizecek 2499 sayılı ve 1989 tarihli Sermaye Piyasası Kanunu da çıkarılıyordu. Bu kanunla; Türk vatandaşlarının tasarruflarını emin ve güvenilir bir şekilde sermaye piyasalarında değerlendirmelerine ve bu piyasayı geliştirmelerine imkan verecek yasal düzenlemeler getiriliyordu.

Gerçekten de 25 halka açık şirketle ve az sayıda aracı kurum ve banka ile işlemlerine Karaköy Rıhtım Caddesi'ndeki binasında başlayan İMKB kısa zamanda yerli yatırımcıların olduğu kadar, kurumsal yabancı yatırımcıların da ilgisini çekmeyi başardı.

Borsa İstanbul (Bist) ile Ulaşılmak İstenilen Hedefler Neler?

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Dünya piyasaları ile bütünleşebilmek ve şirket yatırımlarının, para piyasası (yani bankalar) yerine sermaye piyasalarından finanse edilmesi için imkan hazırlamak.

Bilindiği gibi, şirketlerin fon ihtiyaçlarının banka kredileri yoluyla sağlanması riskli olabilmekte (çünkü vadeler 1 yıldan kısa ve özellikle kriz ortamlarında bankalar tarafından hemen geri istenebilen krediler)

dolayısıyla bunlar yerine orta ve uzun vadeli sermaye piyasası kredileri (örneğin tahvil ihracı) ya da halka arz gibi yöntemler tercih edilmektedir.

Özetle, sermaye piyasaları aracılığıyla finansman tercih edilmektedir. Gerçekten de artık Türk firmaları da bankalar ya da para piyasaları yerine, sermaye piyasaları aracılığıyla fon sağlamayı ve yatırımlarını finanse etmeyi tercih etmektedirler.

Nitekim İMKB, BİST bünyesine geçmeden; 400 civarında halka açık şirketten ve yaklaşık 315 milyar dolarlık (2012 verileri itibarıyla) bir piyasa kapitalizasyonundan ve 140 kadar da aracı üyeden (banka + aracı kurum) oluşan bir büyüklüğe ulaşmış durumdaydı.

Ayrıca belirtmeden geçemeyeceğimiz bir nokta da kurulan yapının teknolojik temelleriydi.

1986 yılındaki ilk kuruluşta ve daha sonraki birkaç yıl, Borsa'daki alım-satım işlemleri "tahta nizamı" içerisinde yürütülür; yani alıp-satmak için borsa Broker'ları "tebeşirle", borsa Exper'lerinin tahta önlerindeki nezareti altında, hisse senedinin tahtasına alım ya da satım emirlerini işaretlerdi. Bugünlerden, 1989'larda, bilgisayarlı alım-satım işlemlerine geçilmiş ve Borsa'nın teknolojik yapısı, uluslararası piyasalarla bütünleşmeye yönelik bilgisayar ve modern teknolojilerden yararlanır hale getirilmiştir.

Tablodan da görüldüğü üzere; Halka Açılan şirket sayıları çok fazla olmamakla beraber, 2008 Global Krizi'nde bile 2 milyar dolara yaklaşan bir halka arz hasılatı elde edilebilmiş ve şirketler yatırımlarının finansmanında banka kredileri yerine, sermaye piyasaları aracılığıyla fon sağlamayı ve kısaca özkaynaklarını kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu arada eklemek gerekir ki Türk şirketleri, bazen aile şirketi hüviyetinde kalmayı, Halka Açılmaya tercih etmektedirler. Çünkü Halka Açıldıkları takdirde, Sermaye Piyasası Kurulu, Bağımsız Denetim ve KAP açıklamaları gibi yasal zorunluluklara tabi olacaklardır.

Tablo 1. İMKB'de Halka Arzlar (1990-2012)

Yıl	Halka Açılan Şirket Sayısı	Satış Hasılatı (Milyon Dolar)
1990	35	937
1991	24	392
1993	16	94
1994	25	270
1995	29	420
1998	20	383
1999	10	91
2000	35	2,806
2001	1	0
2002	4	56
2003	2	11
2004	12	483
2005	9	1,744
2006	15	931
2007	9	3,290
2008	2	1,877
2009	1	7
2010	22	2,104
2011	25	826
2012	26	352

Kaynak: T Borsa Trendleri Raporu 2012, Merkezi Kayıt Kuruluşu Kaynak: Takasbank

Bu veriler ve 2023 hedefleri çerçevesinde; 30 Aralık 2012'de 6362 Sayılı yeni Sermaye Piyasası Kanunu'nu yürürlüğe koyan Türkiye; İMKB ve Sermaye Piyasası Kurulu gibi iki en büyük ve sorumlu kuruluşun da hem Başkanlarını hem Yönetim Kurulu üyelerini değiştirmiş ve dünya piyasalarıyla bütünleşme ve onların parçası haline gelme planları çerçevesinde en önemli rolü üstlenecek bu iki kuruluşta da radikal yönetim değişiklikleri gerçekleştirmiştir. BİST çerçevesinde yapılan düzenlemelerin

en önemli hedeflerinden biri de Türk yatırımcısını yeniden Borsa'ya çekebilmektir. 2000-2001 krizlerinden sonra Türk yatırımcıları piyasadan uzaklaşmış ve hala da tam anlamıyla piyasaya dönmemişlerdir. Bunda en önemli rolü; spekülasyon ve "insider trading" (içerden öğrenenlerin ticareti) oluşturmaktadır. Bugün Dünya piyasalarında da görülen ve en önemli olaylardan kabul edilen bu unsurlar kolay, kolay engellenememektedir. (Barclays'in başını çektiği son LIBOR yolsuzluğu gibi)

Tablo 2. Yabancı Yatırımcıların İMKB'deki (BİST) Pozisyonları

Yıllar	Halka Açılan Şirket Sayısı	Satış Hasılatı (Milyon Dolar)
2005	33,812	66,30
2006	49,313	65,30
2007	70,213	72,30
2008	42,152	67,46
2009	56,246	67,29
2010	71,267	66,83
2011	45,919	62,16
2012	72,763	65,46

Kaynak: Takasbank

Buna rağmen bazı Türk şirketleri, "çifte kayıt" denilen yolla dış borsalara kote olmayı başaramış ve bu piyasalardan fon sağlayabilmiştir. Şu anda

Global Energy Londra Borsası'nda ve Turkcell'de New York Borsası'nda işlem görmektedirler. Burada ayrıca dikkat edilmesi gereken nokta; ya-

bancı kurumsal yatırımcıların ve bireysel yatırımcıların (yabancı) Türk piyasalarına duydukları ilgidir.

Tablodan da görüldüğü gibi, İMKB ya da bugünkü adıyla BİST'de yabancı yatırımcıların payı %70'e yaklaşmakta ve borsanın önemli bir büyüklüğü yabancı yatırımcıların kontrolünde bulunmaktadır. Halbuki başka bir açıdan bakacak olursak; yabancı kurumsal yatırımcıların varlığı arzulan bir durumdur, ancak bireysel Türk yatırımcıların varlığı mevcut durumda yok denecek kadar azdır. Bunun temel nedeni ise; özellikle 2001 Türk Bankacılık Krizi ve bazı "insider trading" ve spekülasyon olaylarının sonucunda bireysel Türk yatırımcılar önemli kayıplarla karşılaşmışlar ve sermaye piyasalarına duydukları güveni yitirmişlerdir.

Sonuç:

BİST ve Borsa + Sermaye Piyasası Kurulu'nun yeniden örgütlenmesiyle başlatılan değişimlerin temel nedeni; BİST'de kurumsal yatırımcı (Türk) varlığını arttırabilmek ve BİST aracılığıyla şirketlerin fon sağlama imkanlarını yükseltmek ve teşvik edebilmektir. Bu çerçevede BİST kapsamına alınan Vadeli Opsiyon Borsası (VOB) ve İstanbul Altın Borsası ile BİST'e yeni bir çehre kazandırılmak istenmektedir.

Şöyle ki bugün türev piyasaların işlem hacmi 1,5 katrilyon dolara yaklaşmakta ve bu miktar da dünya ülkeleri GSYİH'nın 10 katı gibi bir büyüklüğe ulaşmıştır bulunmaktadır. 2005 yılında açılan ve 2008'den itibaren de işlemlere başlayan VOB aracılığıyla da bu piyasalardaki varlığımız arttırılmak istenmektedir.

Bugün yalnız dünya opsiyon piyasalarında dönen işlem hacmi 600 trilyon doları aşmış bulunmaktadır ve geçenlerde VOB'da başlayan opsiyon işlemlerinden de bu piyasalara yönelik payımız yükseltilmek istenmektedir. Ayrıca 24 saat açık olan bu piyasalarda önemli hacimlerde işlemler yapılmakta ve

finansal kaldıraçların (financial leverage) varlığı da hem kazanç ve hem de riskleri artırabilmektedir. Özetle; giderek azalma eğiliminde olsada GSYİH'nın %6'sı civarındaki cari açığımız ve banka sisteminin başta tüketici kredileri olmak üzere artan fonlama ihtiyaçları ile Avrupa Birliği ile olan ilişkiler çerçevesinde oluşan ara malı ithal bağımlılıklarımız ve Türk şirketlerinin yatırımlarının finansmanı ve yabancı şirketlerle rekabet imkanlarının arttırılabilmesi fon ihtiyaçlarını arttırmış bulunmaktadır.

İlaveten Türk bankalarının aktiflerinde yeralan menkul kıymet portföylerinin (Hazine Bonosu ve Devlet Tahvilininin) satın alınabilmesi için gereken fon ihtiyaçları giderek artmaktadır. Çünkü banka karlarında önemli bir payı bulunan bu Sabit Getirili enstrümanlar, faizlerinin yüksek olduğu zamanlarda satın alınmakta ve bunları satın alan yabancı kurumsal yatırımcılarla birlikte, faizler düşmeye başlayınca Türk Bankaları önemli karlar sağlamaktadırlar.

Sonuç olarak; BİST ve SPK'daki yeni organizasyonel değişikliklerle, 2023

yılına yönelik olarak. Türk sermaye piyasalarının varlığı arttırılmak ve Türk şirketlerinin bu piyasalardan fon sağlamaları teşvik edilmek ve nihai tahlilde de global piyasalarla bütünleşmek arzulanmaktadır.

Bu arada Mart ayında dünyanın en çok getiri sağlayan ikinci borsası olan İMKB, yeni kimliğiyle önümüzdeki günlerde yeni başarılarına imza atmaya aday gibi görünmektedir. 03 Mayıs 2013 tarihinde 79.753 puanı gören BİST-100 endeksi de bu yöndeki görüşlerimizi destekler bir nitelik arz etmektedir.

Yeni oluşumların başta Türk yatırımcıları ve Türk şirketleri olmak üzere, tüm yatırımcılara ve piyasalara hayırlı olması dileğiyle...

TÜRK ULUSAL AJANSI ile

eğitim ve gençlik fırsatları...

www.ua.gov.tr

 twitter.com/ulusalajans

 facebook.com/ulusalajans

 youtube.com/ulusalajans

T.C.
AVRUPA BİRLİĞİ BAKANLIĞI
AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı
TÜRK ULUSAL AJANSI
Mevlana Bulvarı No: 181 06520 Balgat / ANKARA

Sermaye Piyasaları Bilinçli Yatırımcılarla Güçleniyor

2010-2012 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan halka arzların büyük bölümünün nicelik ve nitelik olarak beklenen düzeyde olmadığını gözlemledik. Ancak yeni Sermaye Piyasası Kanunu ve Borsa İstanbul'un değişen yapısı ile yeni bir dönem başlıyor. TSPAKB yeni döneme hazır ve bu konuda çalışmalarımız kesintisiz sürüyor.

Attila KÖKSAL,

CFA, Başkan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB)

Teknoloji ve iletişimdeki gelişmelerle birlikte finans sektöründeki küreselleşme hareketleri büyük hız kazandı. Sürekli artan rekabet ortamında ulusal sınırlar ortadan kalkarken, yeni dünya düzeninde sadece büyük ve iddialı oyuncular öne çıkmaya başladı.

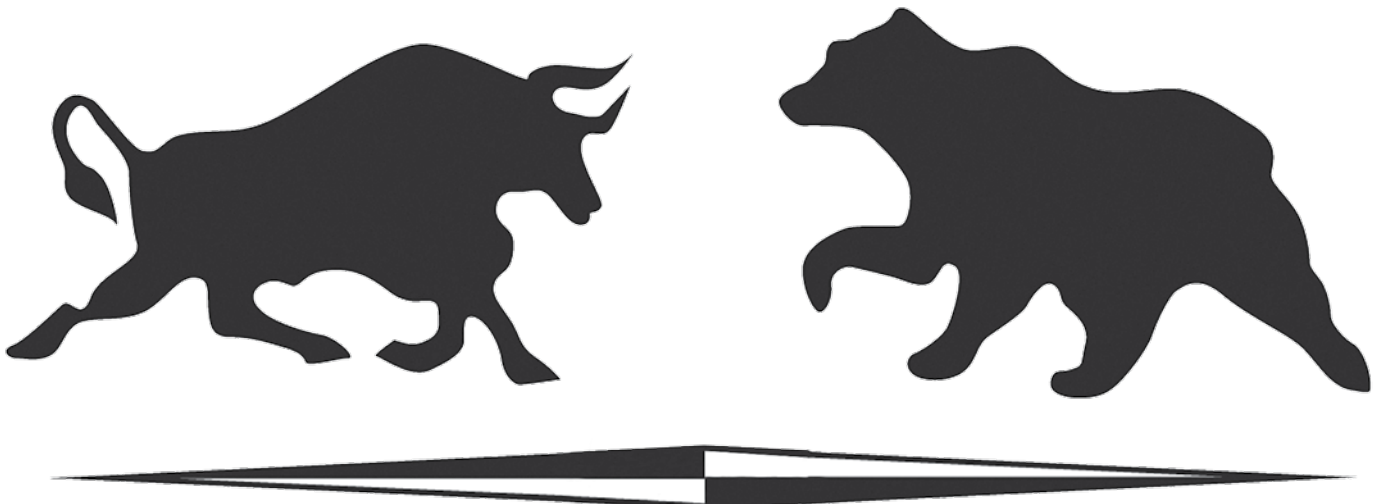
Son yıllarda dünya ekonomisi çeşitli iniş çıkışlar yaşarken, Türkiye ekonomisi büyümesini sürdürdü. Avrupa Birliği'nde yaşanan ekonomik kriz ve olumsuzluklara rağmen Türkiye ekonomisinde yaşanan olumlu gelişmeler, sermaye piyasamızın ekonomi içinde daha aktif rol alma-

sı için gerekli ortamın oluştuğunun sinyallerini verdi. 2009 yılından beri İstanbul'un bölgesel ve küresel bir finans merkezi olma hedefini gerçekleştirmek için ülkemizde önemli çalışmalar yürütülüyor. Bunların başında Yeni Türk Ticaret Kanunu, Yeni Sermaye Piyasası Kanunu ve İMKB'nin Borsa İstanbul'a dönüşümü geliyor.

Özellikle Yeni Sermaye Piyasası Kanunu ve Borsa İstanbul'un değişen yapısı ile birlikte sermaye piyasalarımız için yeni bir dönem başlatıldı. Sermaye piyasasının ihtiyaçlarını karşılayan düzenlemeler getiren ve Avrupa Birliği müktesabatına uyum

kapsamında birçok hüküm içeren Yeni Sermaye Piyasası Kanunu; borsalara, aracı kuruluşlara, ihraççılara ve yatırımcılara yönelik pek çok yenilik getiriyor. Yeni kanunla birlikte Birliğimizin de yapısında önemli değişiklikler söz konusu olacak. Aracı kurum ve bankalara ek olarak, portföy yönetim şirketlerinin de üyelerimiz arasına katılmasıyla daha geniş bir yapıya sahip olacağız.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın Borsa İstanbul'a dönüşmesi ise finansal piyasalarda bütünlüğü sağlamak adına çok önemli bir adım oldu. Bu yeni yapı sayesinde

Türkiye'deki tüm borsalar aynı çatı altında toplanıyor ve yatırımcılara tüm finansal ürünlere aynı kanallar üzerinde erişebilme hakkını sunuyor. Ortak altyapı ve iletişim kanalları ile kaynaklar çok daha verimli bir şekilde kullanılacaktır. Böylece elde edilen rekabet gücüyle küresel borsalarla yarışacak hale gelecektir.

Ülkemizin dünyanın sayılı finans merkezleri arasındaki yerini almaya yönelik çalışmalar devam ederken, TSPAKB olarak sermaye piyasasının değişimine katkıda bulunmak için biz de çeşitli çalışmalar yürütüyoruz. Piyasalarımızda gelişen ürün çeşitliliğiyle birlikte doğru ürünün doğru yatırımcıya ulaşmasında aracı kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bilinçle, sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikli meslek elemanlarının yetiştirilmesi için verilen eğitimlerimizi çeşitlendirdik. 2011 yılında 4.000 kişiye; 2012 yılında ise toplam 8.000 kişiye eğitim verdik.

2010-2012 yılları arasında gerçekleştirilmiş olan halka arzların büyük bölümünün nicelik ve nitelik itiba-

riyle beklenen düzeyde olmadığını ve bu halka arzların yatırımcılara zarar vererek sermaye piyasasını olumsuz etkilediğini gözlemledik. Bu zararlar, piyasa şartlarının aksine, halka arzlardaki fiyatlama ve dağıtım uygulamalarında yapılan yanlışlıklardan kaynaklanmıştır. Öte yandan, halka açılan şirketlerin çoğunluğunun küçük ve orta ölçekli olması bu sıkıntıların yaşanmasında önemli bir etken olmuştur. Birlik olarak piyasamızın karşılaştığı bu sorunun önüne geçmek için gönüllü sektör çalışanlarından oluşan bir çalışma grubunun öncülüğünde "Halka Arz İlkeleri"ni hazırladık. Bu çalışma kapsamında halka arzın dört ayağı olan ihraççı, yatırımcı, aracı kuruluş ve düzenleyici bazında sorunları belirledik ve çözüm önerileri geliştirdik.

Finans merkezi olmak ve küresel borsalarla yarışacak bir güç elde etmek için gerekli olan diğer bir unsur da bilinçli bir yatırımcı kitlesine sahip olmaktır. Bu gerçekten yola çıkarak TSPAKB olarak bilinçli yatırımcıların sayısını artırmak için çok yakın bir

zaman önce hazırladığımız "Yatırımcı Hakları" çalışmamız, en doğru şekilde yatırım yapmak için yol gösterici bir kaynak niteliği taşıyor.

Bu çalışmalarımızın yanı sıra "bilinçli yatırımcı" olgusunu kitlelere yaymak için Birliğimiz bünyesinde gönüllü finans sektörü çalışanlarının yer aldığı Finansal Eğitim aXiyon Takımı'nı oluşturduk. Halkımıza tasarruf ve yatırım bilinci aşlamak için Aralık 2012'de www.paramveben.org adresli blogu ve Facebook'ta Param ve Ben isimli sayfayı (www.facebook.com/ParamveBen) açtık. Bu alanlarda, vermek istediğimiz mesajları hedeflediğimiz kitlelere ulaştırabiliyoruz.

Türkiye ekonomisi her geçen gün daha fazla büyüyerek hızlı bir değişime tanık oluyor. Bu değişimde sermaye piyasamızın sağlam bir altyapıya kavuşarak daha da güçleneceğine inanıyorum. Önümüzdeki dönemde İstanbul'un finans merkezi olma sürecinde heyecan verici gelişmelere tanık olacağız. Biz de TSPAKB olarak bu sürece katkıda bulunmak için çalışmalarımızı sürdüreceğiz. ❖

TSPAKB

2001 yılında kurulan Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği öndüzenleyici bir meslek kuruluşudur. Birliğin, 100 aracı kurum 41 banka 1 vadeli işlemler aracılık şirketi olmak

üzere 142 üyesi vardır. Birlik, meslek kurallarını oluşturmada ve sektörü denetlemektedir. TSPAKB'nin Yönetim Kurulu Başkanı Attıla Köksal, Genel Sekreteri de İlkay Arıkan'dır.

2013

TEKNOLOJİK BÜTÜN BÖLÜM VE PROGRAMLARINI MODERN LABORATUVAR, ATÖLYE, STÜDYO ve YAZILIM PROGRAMLARIYLA DESTEKLEYEN ÜNİVERSİTE

Türkiye'nin tek bir alanda kurulu en büyük Teknoloji Merkezi

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN
AKTS ve DİPLOMA EKİ
ETİKETLERİYLE ÖDÜLENDİRİLDİ.

www.aydin.edu.tr

10YIL

Merkezi Kayıt Kuruluşu: Bist'in Hafızası

Yakup ERGİNCAN

Doç.Dr.; Merkezi Kayıt Kuruluşu Genel Müdürü

MKK tarafından oluşturulan kaydi sistem bir endüstri standardı haline dönüşmüştür.

3. Başlıca Görev ve Hizmetleri

MKK kaydıleştirilen sermaye piyasası araçlarının Merkezi Saklama Kuruluşu'dur. Sermaye piyasası araçları ve bunlara bağlı hakların basılı sertifikalara bağlı olduğu kıymetli evrak sistemi terkedilerek, modern dünyanın getirdiği hukuk seviyesinde bu araçlar ve bunlara bağlı haklar bilgisayar ortamında, üyeler itibarıyla ve hak sahipleri bazında MKK tarafından izlenmektedir. Merkezi Saklama Kuruluşu sıfatıyla oluşturulan kaydi sistem, sermaye piyasası araçları üzerinde hakların oluşturulması, bu hakların el değiştirmesi, her türlü finansal işlemlere konu edilmeleri gibi işlemlerde sürat ve etkinliği hukuki sağlamlık paralelinde artıran bir endüstri standartıdır. Bir çok ülke sermaye piyasalarında bu sisteme geçilmiş veya geçilmek üzere hazırlık çalışmaları yürütülmektedir. Kaydi sisteme geçişle birlikte menkul kıymetlerin fiziken basılma ve saklanma maliyetleri ile çalınma, yıpranma, kaybolma gibi riskler tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bugün gelinen noktada MKK görevlerini Türk sermaye piyasasının etkin ve güvenli işleyişini sağlamak,

1. Kuruluş ve İlgili Mevzuat

Merkezi Kayıt Kuruluşu (MKK) 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun 11 ve 81. maddelerinde çerçevesi çizilen kaydi sisteme ilişkin görevleri yerine getirmek amacıyla "özel hukuk tüzel kişiliğini haiz bir anonim ortaklık" olarak kurulmuş olup, 2005 yılından itibaren kaydi sisteme ilişkin faaliyetlerini Merkezi Saklama Kuruluşu olarak devam ettirmektedir.

2. Ortaklık ve Yönetim Yapısı

Ortaklar	Ortaklık Payı
İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş. (Takasbank)	% 65
Borsa İstanbul A.Ş.	%30
Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği	%5

MKK'nın her türlü işlem ve faaliyeti SPK'nın gözetim ve denetimi altındadır.

sermaye piyasası katılımcılarının maruz kaldığı riskleri en aza indirmek ve yatırımcı güvenini tesis etmek amaçlarıyla yerine getirmektedir.

MKK'ya, kaydileştirme görevinin yanı sıra yeni Sermaye Piyasası Kanunu ile birlikte yeni görevler verilmiştir. Bunlar;

- 6102 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuatta yer alan kurumsal yönetim ilkelerine şirketlerin uyumunu ortaktalarının ve yatırımcılarının iletişiminin sağlanabileceği elektronik bir platform oluşturmak,
- Sermaye piyasalarına ilişkin verilerin tek bir noktada toplanmasını sağlamaya yönelik elektronik bir veri bankası oluşturmak, Kurulun belirleyeceği ilkeler çerçevesinde verilerin kullanımını sağlamak,
- İlgili mevzuata göre yetkilendirilmek kaydıyla, lisanslı depolar tarafından düzenlenen ürün senetlerinin kaydileştirilmesine, bunların ve bunlara bağlı hakların elektronik ortamda kayden izlenmesine ilişkin işlemleri yürütmek ve bunlara ilişkin platform oluşturmak.

MKK paydaşlarına uluslararası standartlarda hizmetler sunmaktadır. Kaydileştirme, saklama, hesap açma, alım satım sonrası transfer hizmetleri, menkul kıymet virman işlemleri ve raporlama faaliyetleri MKK üyelerine sunulan temel hizmetler arasında yer almaktadır. Ayrıca ihraççı şirketlere genel kurul, sermaye artırımları ve temettü işlemleri için sağlanan özel hizmetler, yatırımcıların bilgilendirilmesine yönelik faaliyetler, Takasbank

nezdinde bulunan Ödünç Pay Senedi Piyasası ve Elektronik Fon Platformu için gerçekleştirilen hizmetler de yine MKK tarafından sermaye piyasalarına sunulmaktadır.

MKK, sermaye piyasalarımızın yanı sıra tarım sektörüne hizmet vermektedir. 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve bu kanuna istinaden çıkarılan Elektronik Ürün Senetleri Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından MKK'ya, elektronik ürün senedine ilişkin kayıtların tutulacağı "Elektronik Kayıt Kuruluşu Lisansı" verilmiştir.

4. İştirakler

Sermaye piyasamızın gelişimi ve İstanbul Finans Merkezi vizyonuna paralel olarak Borsa İstanbul ve Takasbank gibi piyasa kurumlarının da katılımıyla çeşitli ulusal ve uluslararası kurumlarla ortaklık ilişkisi bulunmaktadır. Bu çerçevede MKK 18 Mayıs 2011 tarihinde Saraybosna Borsası'nın (SASE) %5 oranında hissesini satın alarak bu kuruma ortak olmuştur.

Sermaye piyasası çalışanlarının mesleki yeterliliklerini ölçecek olan lisanslama sınavları hazırlamak, lisans kaydı tutmak ve eğitim programları düzenlemek gibi faaliyetlerde bulunmak üzere Sermaye Piyasası Kanunu'na dayanarak 16 Haziran 2011 tarihinde kurulan Sermaye Piyasası Lisanslama, Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.'ye %10 ortaklık oranı ile kurucu ortak olmuştur.

MKK ayrıca yakın zamanda faaliyete geçmesi beklenen Ürün İhtisas

Borsası yönetiminde %10 payla kurucu ortak olarak yer alacaktır.

5. Kaydi Sistem (MKS) Yazılımının Özellikleri

Kaydi sistemde 2005 yılından itibaren pay senetleri, devlet iç borçlanma araçları, yatırım fonları, borsa yatırım fonları, tahvil ve bono gibi özel sektör borçlanma araçları, varantlar, sertifikalar varlık teminatl ve varlığa dayalı menkul kıymetler ile kira sertifikaları (sukuk) gibi sermaye piyasası araçları ve bunlara bağlı haklar fiziki sertifikalar yerine bilgisayar ortamında, yatırım kuruluşları itibariyle ve hak sahipleri bazında MKK tarafından izlenmektedir. Fiziki sertifikalara dayalı kıymetli evrak hukuku ve bunlara ilişkin tüm işlemler (alım-satım, devir, rehin, haciz vb.) yerini elektronik kıymetler ve kaydi sistem işlemlerine bırakmıştır.

Kaydi sistem ve buna ilişkin her türlü hukuki

6. Türk Sermaye Piyasalarının Finansal Hesaplar Merkezi

- Türkiye'de MKK üyesi olan tüm şirketler, aracı kurum ve bankalarda açılan hesapların bir benzeri MKK sisteminde elektronik olarak açılmaktadır.
- Hesap numaraları ve yatırımcıların kimlik bilgilerinin yanında iletişim adresleri ve e-posta bilgileri ve telefon numaraları da sistemde tutulmaktadır.
- Her bir yatırımcı MERNİS ve Vergi Kimlik Numarası ile

ilişkilendirilmekte ve yatırımcıya özel sicil üretilmektedir. Yatırımcılara MKK Sicil-Şifreleri gönderilir.

- Yatırımcıların farklı kurumlardaki hesaplarını tek bir sicilde birleştirmek için Merkezi Sicil Sistemi (MERNİS) ve Maliye Bakanlığı ile entegrasyon sağlanmıştır.
- Yatırımcıların MKK şifrelerini oluşturabilmeleri için e-DEVLET ile entegrasyon sağlanmıştır.
- Milyonlarca yatırımcı MKK Sicil ve

Şifrelerini veya Mobil İmzalarını kullanarak internet, mobil uygulamalar ve sesli yanıt sistemi üzerinden bilgi alabilir ve işlem yapabilir. Yatırımcılar hesaplarındaki kıymetlere bloke koyabilir ve e-CAS uygulaması ile her işlemde SMS ve e-posta ile bilgilendirilebilirler. Söz konusu hizmetler yatırımcı güveninin artırılması ve yatırımcının korunmasını sağlayan dünyada örnek uygulamalardır.

ve operasyonel işlem MKK nezdinde yapılandırılmış olan bir elektronik platformda yapılmaktadır. Bu platforma özgü yazılım olan Merkezi Kaydi Sistem'in (MKS) temel özellikleri şunlardır:

- MKS tümüyle MKK'ya ait özgün bir yazılımdır.
- MKS'de tüm işlemler güvenli elektronik imza ile yapılmaktadır.
- Yabancı ülke emsallerinin çok çok altında bir maliyetle tamamlanmıştır.
- MKS Yazılımı TÜBİTAK tarafından "maliyet düşürücü ve standart yükseltici yeni tekniklerin uygulanması" niteliği ile TÜBİTAK Ar-Ge Projesi olarak benimsenerek ekonomik olarak desteklenmiştir.
- MKS Yazılımı TÜBİTAK, TTGV ve TUSİAD tarafından düzenlenen 7. Teknoloji Kongresi Ödül Töreninde "Başarı Ödülü" almıştır.

7. Kaydi Sistem İstatistiği

- MKK, mevzuat gereği üyesi olan 710 şirkete (borsa şirketleri, borçlanma aracı ihraç etmiş şirketler, yatırım fonları, bankalar, aracı kurumlar ve) hizmet sunmaktadır.
- MKK'da elektronik ortamda kaydeden, pay senetleri, devlet iç borçlanma senetleri, yatırım fonları, borsa yatırım fonları, özel sektör borçlanma araçları, varantlar, sertifikalar, varlık teminatlı ve varlığa dayalı menkul kıymetler ile kira sertifikaları (sukuk) takip edilmektedir. Ayrıca Lisanslı Depo İşletmelerine teslim edilen ürünler karşılığında MKK'da elektronik ürün senedi oluşturulmaktadır. MKK'da 22 milyon yatırımcının 41 milyon hesabı bulunmaktadır.
- Yatırımcıların sahip oldukları menkul kıymetlerin dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Menkul Kıymet	Yatırımcı Sayısı	Piyasa Değeri (Milyon TL)
Pay Senedi	1.102.238	639.212
Devlet İç Borçlanma Senetleri	21.015	193.482
Yatırım Fonu	2.787.838	34.143
Borsa Yatırım Fonu	4.454	292
Özel Sektör Borçlanma Aracı	178.438	31.575
Yapılandırılmış Ürünler	2.152	12
Diğer Menkul Kıymetler	1.172.	1.646
TOPLAM		900.362

8. MKK Projeleri

Başladığımız, sürdürmekte olduğumuz ve planladığımız projelerin başlıcaları aşağıda özetlenmektedir:

1. e-YÖNET: Kurumsal Yönetim ve Yatırımcı İlişkileri Portalı

Dünyada ilk kez bir merkezi saklama kuruluşu tarafından şirketler-ortaklar arası iletişim köprüsü olarak yapılandırılan ve bir Mobil Kurumsal Yönetim uygulaması olan e-YÖNET Portalında ortaklar ile ihraççı şirketler arasında internet, e-posta ve mobil iletişim tabanlı sürekli ve standart bilgi alışverişi sağlamaya yönelik hizmetler sunulmaktadır. Portal sayesinde şirketler ortaklarına doğrudan ulaşabilmekte, aynı şekilde ortaklar, ortak oldukları şirketleri ile ilgili pek çok bilgiye kolaylıkla bütüncül bir yaklaşım içinde ulaşabilmektedirler. Şirketler ile ortakları arasında anketler düzenlenmekte ve internet, e-posta ve SMS aracılığıyla bilgi alışverişi sağlanmaktadır. e-YÖNET Portalı sayesinde aynı zamanda elektronik yatırımcı toplantıları ve elektronik yönetim kurulu toplantıları yapılabilecektir. Bunun

MKK, merkezi saklama hizmetleriyle ilintili katma değerli projeler ve hizmetlerle ülkemize katkı sağlamayı hedeflemiş bir teknoloji şirketi haline dönüşmektedir.

sonucunda MKK Yatırımcı Bilgilendirme Merkezi konumuna gelmiştir.

İlk fazı Ağustos.2011 tarihinde devreye alınan e-YÖNET projesinde Kurumsal Mesajlar, Kurumsal Bilgiler, Menkul Kıymet Bilgileri, Duyuru Yönetimi, Yatırımcı İstatistikleri, Gelişmiş Anket uygulamaları, Ortak Promosyonu, Elektronik Oy Vekaleti ve Temsilciliği ve Elektronik Genel Kurul yer almaktadır. İlerleyen fazlarda, Blog, Gelişmiş Ajanda ve Elektronik Yatırımcı Toplantısı uygulamaları devreye alınacaktır.

e-YÖNET Portalı ; TÜBİTAK tarafından Sanayi Araştırma Teknoloji Geliştirme ve Yenilik Projeleri Destekleme kapsamında "yeni bir ürün üretilmesi, maliyet düşürmek veya standart yükseltmek amacıyla yeni teknikler kullanılması niteliği" nedeniyle TÜBİTAK Ar-Ge Projesi desteği kapsamına alınmıştır.

2. e-GENEL KURUL: Elektronik Genel Kurul Sistemi

Türk Ticaret Kanunu'nun 1527. maddesiyle genel kurullara elektro-

nik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin borsaya kote şirketler açısından zorunlu hale geldi. Bu kapsamda, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nun düzenlemeleri çerçevesinde borsaya kote şirketlerin yapacakları genel kurul toplantıları, 1 Ekim 2012 tarihinden itibaren MKK'nun geliştirdiği Elektronik Genel Kurul Sistemi (e-GKS) üzerinden yapılıyor. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Strateji Belgesi'nin 49. eylemi olan "Kaydı ortaklık haklarının elektronik ortamda kullanımı" eyleminde sorumlu kuruluş olarak görevlendirilen MKK, ortaklık haklarının elektronik ortamda kullanımını ve genel kurulların tek bir merkezden yapılabilmesini sağlayacak e-GKS projesinin tüm bileşenlerini ve yazılımını tamamlayarak borsaya kote şirketlerin ve yerli/yabancı tüm yatırımcıların hizmetine açtı.

Sadece borsaya kote şirketlerin değil, isteğe bağlı olarak Türkiye'deki tüm anonim şirketlerin MKK üzerinden kullanabileceği e-GKS; şirketler, pay sahipleri, temsilciler, aracı kuruluş-

lar ve diğer paydaşlar açısından genel kurul öncesindeki, toplantı anındaki ve sonrasındaki bütün işlemlerin elektronik imzayla yapılabildiği ve iletişimin e-MKK Bilgi Portalı/e-posta/SMS yoluyla sağlandığı bir bilişim sistemi olarak kuruldu. e-GKS, genel kurul toplantılarına ilişkin ön hazırlık ve yasal merasimlerin elektronik yöntemle yerine getirilebildiği ve toplantı anına ilişkin her türlü işlemin elektronik olarak gerçekleştirilebildiği bir bilişim sistemi olarak tasarlandı. e-GKS, şirket ortaklarının paylarını bloke etmeden elektronik ortamda işlem yapabildikleri, temsilci tayin edip oy talimatı verebildikleri, fiziki ortamda yapılmakta olan toplantıyı eş zamanlı olarak takip edebildikleri, görüntü ve ses aktarımı sayesinde fiziken genel kurula katılmaksızın internet erişimi olan her yerden genel kurulu canlı olarak izleyebildikleri, görüşülen gündeme ilişkin görüş ve önerilerini eş zamanlı olarak gönderebildikleri, ilgili gündemin oylamasına geçilmesi ile birlikte oylarını toplantıya fiziken katılanlarla eş zamanlı olarak kullanabildikleri ve tüm süreçlere ilişkin bilgi ve bildirimleri anlık olarak alabildikleri elektronik bir sistem olarak devreye alındı.

e-GKS, yeni bir ürün üretilmesi, maliyet düşürmek veya standart yük-

MKK İstanbul Finans Merkezi (İFM) projesi doğrultusunda merkezi saklama maliyetlerini sürekli azaltma fırsatı olarak değerlendirmektedir.

seilmek amacıyla yeni teknikler kullanılması niteliği nedeniyle TÜBİTAK tarafından TÜBİTAK Ar-Ge Projesi olarak 01.08.2011 - 31.07.2013 tarihleri arasında destek kapsamına alınmıştır.

Tüm bileşenleri ve yazılımı MKK tarafından tamamlanan "e-GKS: Elektronik Genel Kurul Sistemi" Uygulaması "Best Use Of Online Services (Çevrimiçi Hizmetlerin En İyi Kullanımı)" kategorisinde "Financial Sector Technology Awards" Yarışmasında Birincilik Ödülünü kazandı.

3. e-CAS: Yatırımcı Uyarı Sistemi

MKK Yatırımcı Bilgilendirme hizmetlerini her yıl yeni uygulamalar ekleyerek çeşitlendirmektedir. Kurumsal yönetim ve yatırımcının korunmasında en önemli unsurlardan biri yatırımcıların doğru, zamanında, eksiksiz ve anlık olarak bilgilendirilebilmesidir. e-CAS (Electronic Customer Alert System) Uyarı Sistemi dünyada ilk defa bir merkezi saklama kuruluşu tarafından, yatırımcıların bilgisi dışında hesapla-

ından pay senedi çıkışının önlenmesini sağlamaya yönelik olarak geliştirilmiş ve birinci faz olan Bilgilendirme Aşaması tamamlanmıştır. Yatırımcının varlıklarının korunmasında teknolojinin kullanılmasıyla dünyada bir ilk olan bu uygulamayla sermaye piyasamızdaki yatırımcı varlıklarına ilişkin hata ve suistimal riskinin en aza indirilmesi ve yatırımcıların varlıkları hakkında sürekli bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Ekim.2011 tarihinde ikinci faz olan Engelleme Aşaması'nda rehin teminat işlemleri başta olmak üzere yatırımcının hesaplarından pay senedi çıkışının kendisinin MKK tarafından bilgilendirilmesi şartıyla gerçekleştirilebilmesi sağlanmıştır. Sermaye Piyasası Kurulu kararı çerçevesinde Engelleme Aşaması'nın kapsamının sadece rehin/teminat işlemleri için değil, yerli bireysel yatırımcıların hesaplarından pay senedi çıkışına yol açan tüm pay senedi işlemleri için devreye alınması planlanmaktadır.

4. e-ÜRÜN: Elektronik Ürün Senetleri Merkezi

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile birlikte yürütülen e-ÜRÜN projesiyle fiziki sertifikaya dayalı tarım ürünleri depoculuk sisteminin modernizasyonu çerçevesinde elektronik ürün senetlerinin MKK bünyesinde oluşturulması ve Ürün İhtisas Borsalarında işlem göreceği olan söz konusu elektronik ürün senetlerine ilişkin kayıtların MKK tarafından tutulması ve tüm işlemlerin MKK'nın kuracağı elektronik platformda yapılması hedeflenmektedir. Gümrük Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Müdürlüğü tarafından MKK'ya elektronik ürün senetlerine ilişkin kayıtların tutulacağı "Elektronik Kayıt Kuruluşu" lisansı Aralık 2012'de verilmiştir. Bu yapılanma sonucu çiftçilerimiz ürünlerini lisanslı depoya teslim ettikleri anda hesaplarına elektronik olarak geçen ürün senetleri hakkında anında bilgilendirilecekler, bu ürünleri alıp-satabilecek ve kolaylıkla devir edip teminata konu edebileceklerdir. Tarım dünyası ve finansal piyasaları entegre edecek proje sayesinde tarım ürünlerine finansal piyasalarda likidite kazandırılarak, tarım ürünlerine dayalı türev araçların ekonomimize kazandırılması hızlandırılmış olacaktır. Projenin ilk uygulaması Mart ayında ELİDAŞ ve İzmir Ticaret Borsası işbirliği sonucu pamuk ürün senetleri ile devreye alınmıştır.

5. e-ŞİRKET: Şirketler Bilgi Portalı

2012 Temmuz ayında yürürlüğe girecek yeni Türk Ticaret Kanunu'nun 1524'üncü maddesi anonim ortaklıklara birer web sitesi açmak ve maddede belirtilen bilgi ve belgeleri bu web sitesi üzerinden yayımlamak zorunluluğu getirmiş bulunmaktadır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile birlikte yürütülen e-ŞİRKET projesinde yüzbinlerce şirketin web sitesinde kanun uyarınca yayınlanması zorunlu olan bilgi ve belgeler temel alınarak oluşturulacak bilgi portalında şirketlerin web siteleriyle entegrasyon sağlanacaktır. Böylece şirketlerin bilgi ve

belgeleri öncelikle e-Şirket Portalında yayınlamaları, bunların aynı anda şirketlerin web siteleriyle ilintilendirilmesi, gerekli güvenlik seviyelerinin sağlanması, tek kaynaktan etkin erişimin, değişmezliğin ve Merkezi Sicil Kayıt Sistemi (MERSİS) alt yapısına veri aktarımının sağlanması gibi hususlarda MKK projeyi hazırlamaktadır. Böylece, şirketlerin web sitelerine koymak zorunda oldukları belgeler tek bir merkezde toplanacak ve Türkiye'deki tüm şirketlerle ilgili veri ve bilginin belirli kriterlerle sunulması güvenli bir şekilde sağlanmış olacaktır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın düzenlemelerinin ardından yazılımın tamamlanıp mevzuat uyarınca uygulanmanın Temmuz.2013 tarihinde devreye alınması planlanmaktadır.

e-VERİ: Sermaye Piyasaları Veri Merkezi

e-VERİ Projesi, başta Merkezi Kayıt Sisteminde yer alan veriler olmak üzere sermaye piyasamızdaki tüm verilerin akademisyenlerin akademik çalışmalarına ve karar alma mekanizmalarında yer alan kurumların karar

alma süreçlerine katkıda bulunması ve derecelendirme kuruluşlarının sağlıklı bir analiz yapabilmeleri amacıyla tek bir noktadan toplanması, analiz edilmesi, modellenmesi ve sunulması amacını taşımaktadır. Bu projenin diğer bir amacı da sermaye piyasalarında üretilen tüm verilerin MKK aracılığı ile ilgili taraflara güvenli, tutarlı ve doğru bir şekilde iletilmesidir. Elektronik Menkul Kıymet Veritabanını oluşturup dünya standartlarında bilgi paylaşımını da amaçlayan projenin nihai hedefi ise sermaye piyasalarının merkezi veri ve bilgi kaynağı olunması yanında bunların analiz edilmesi, ekonometrik modellerle sunulması ve uluslararası standartlarda finansal bilgi hizmetleri verilmesinin sağlanmasıdır. Ayrıca, Yatırımcı Risk İştahı Endeksi (RISE) başta olmak üzere endekslerin geliştirilmesi ve e-MKK Bilgi Portalı'ndan yayınlanması, tüm çalışmaların ulusal ve uluslararası dergilerde bilimsel makale olarak kamuoyuyla paylaşılması hedeflenmektedir. Bu çerçevede, e-VERİ projesinin finansal piyasalarda bilgisel etkinliğin artırılmasına önemli katkı-

lar sağlayacağı öngörülmektedir. Proje kapsamında Özyeğin Üniversitesi ile ortak çalışmalar yürütülmektedir.

e-VERİ Projesinin ilk ürünü olan Yatırımcı Risk İştahı Endeksi (RISE), 28 Kasım 2005 tarihinden itibaren herhangi bir dönemde 5.000 TL. ve üzeri pay senedi portföy değerine sahip olmuş tüm yatırımcıların haftasonları itibarı ile portföylerinden yola çıkılarak hesaplanan haftalık bir endekstir. RISE yatırımcıların her Cuma günü sahip olduğu pay senedi ve A tipi yatırım fonu toplam portföy değerlerinin ve bu değerlerin değişimlerinin BIST-100 değişimlerinden arındırılmış halleri kullanılarak hesaplanmaktadır. Endeksin incelediği yatırımcı sayısı yaklaşık 800.000 olup, yatırımcı kümesinin bu boyutlarda işlendiği bir endeks çalışmasının ülkemizde ilk kez gerçekleştirilmektedir. Endeksin "Değişim" ve "Seviye" olmak üzere iki farklı versiyonu mevcuttur. RISE endeksine ilişkin güncel veriler her hafta Pazartesi günü Merkezi Kayıt Kuruluşu'nun kurumsal web sitesi olan www.mkk.com.tr adresinde yayınlanmaktadır.

Takasbank: Finansal Piyasaların Sigortası

Takasbank - İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.'nin amacı sermaye piyasası ve borsa mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmetleri vermek ve Bankacılık kanunu ile diğer düzenlemeler çerçevesinde yatırım bankacılığı işlemleri ile uğraşmaktır.

 Tuncay YILDIRAN
Direktör, TAKASBANK

Her gün binlerce insanın milyarca liralık alım satım gerçekleştirdiği bir piyasayı düşünün. Sizce bu piyasadaki en önemli şey nedir? Hiç şüphesiz buna verilecek ilk cevap alım satım yapılan varlıkların el değiştirmesi olacaktır. Satım yapan tarafın sattığı malı, alıcının ise aldığı mal karşılığında parayı teslim etmesi. Peki birbirini hiç tanımayan insanların gerçekleştirmiş olduğu bu ticarete bu değişim nasıl sağlanacak?

Hepimizin yakından bildiği üzere genelde menkul kıymet özel de ise Borsa İstanbul A.Ş. bünyesindeki piyasalarda her gün milyarca lira değerindeki hisse senedi, borçlanma aracı, varant ve diğer menkul kıymetler el değiştiriyor. Peki sistemde alım sa-

tımı yapılan finansal varlıklar ile paranın el değiştirmesini, daha hukuki bir deyimle alım satım gerçekleştiren kişi ve kuruluşların karşılıklı edimlerinin yerine getirilmesini sağlayan sistem nedir? Aslında bu sistemde işlem gerçekleştiren çoğu kişi tarafından dahi tam olarak bilinmeyen İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş., bir başka deyişle Türkiye'deki ilke ve halihazırda tek merkezi takas kuruluşu, Takasbank.

Aslında ismindeki "banka" ifadesi bildiğimiz standartlar bankaları çağırırsa bile Takasbank'ın banka olması sadece işlemlerin nakit ayaklarının yerine getirilmesi amacıyla kendisine tanınan kısıtlı bir faaliyeti tanımlamak için kullanılmaktadır. Yoksa klasik bankacılık anlamında toplamış oldu-

ğu mevduatı başka kişi ve kurumlara kullandırması genel olarak söz konusu değildir. Bu konudaki yegane istisna aracı kurumlara, sisteme olan nakit yükümlülüklerini yerine getirmek veya nezdlerindeki bulunan fazla nakdi değerlendirmek amacıyla plase etmelerine sağlayan kendi bünyesinde işlettiği piyasalardır.

Ancak yukarıda istisnai durumu ifade ettikten sonra temel fonksiyonu olan "takas hizmeti"ni biraz daha açmakta fayda olabilir.

Takasbank, Borsa İstanbul A.Ş.'de gerçekleştirilen işlemler sonucunda satıcıların menkul kıymet, alıcıların ise nakit teslim yükümlülüklerinin yerine getirilmesi amacıyla sistemleri kuran ve işleten kurum niteliğini taşımaktadır. Aslında sadece Borsa

İstanbul A.Ş. piyasalarının yanısıra diğer piyasalara da hizmet sunmaktadır. Özellikle son dönemde giderek artan bir ilgi odağı haline gelen elektronik ürün senetleri bunlardan en önemlilerinden birisi niteliğini taşımaktadır. Benzer şekilde Türkiye elektrik piyasasında da nakit işlemlerinin takasını yerine getiren kurum olma özelliğine sahiptir.

Aslında takas hizmetinin finansal piyasalarda taşıdıkları önem özellikle yakın dönemde yaşanan finansal kriz sonrasında daha da önem taşır hale gelmiştir. Finansal piyasalarda yatırımcı güveni ve sistemin sağlıklı işlemesi açısından en önemli kurumlardan birisi olan takas kurumları, sadece ülkemizde değil aynı zamanda uluslararası alanda da giderek önem kazanan, düzenleme çalışmalarının odak noktasında olan kurumlar haline gelmişlerdir.

Takas hizmeti nedir sorusuna ise verilebilecek en yalın cevap, yukarıda bir kaç kez ifade edilmeye çalışıldığı üzere, alıcı ve satıcının, işlemin hangi tarafında olduklarına göre değişmekle birlikte, parasını veya menkul kıymetini almasının sağlanmasıdır. Piyasaların ilk aşamalarında bizzat alıcı ve satıcı tarafından karşılıklı olarak fiziken yerine getirilen edimler, takdir edilirdi işlem

hacmi ve yatırımcı sayısının artmasına paralel olarak başka bir şekilde yapıma ihtiyacına dönüşmektedir.

Takas sistemlerinin olmadığı piyasada binlerce insanın biraraya gelerek nakit

ve menkul kıymetleri fiziken değişimini beklemek mümkün değildir. Takasbank ve diğer takas kurumları yatırımcıları bu zahmetten kurtaran ve daha da önemlisi birbirini hiçbir zaman tanımayan insanların güven içinde alım satımlarını yerine getirmelerine imkan sağlayan kurumlardır. Takasbank ve takas kurumları aslında sermaye piyasalarının günümüzde ulaştığı boyutların, zaman ve mekandan bağımsız olarak çalışabilmelerinin yegane sebebidir. Takas kurumlarının kendi aralarında kurmuş oldukları ilişkiler ve sahip oldukları karşılıklı hesaplar vasıtası ile Japonya'daki bir yatırımcının Londra'daki herhangi bir piyasadan günün istediği saatinde istediği bir finansal varlığı almasını mümkün kılmaktadır.

Dünden Bugüne Takasbank

Takasbank ve takas kurumları aynı zaman uygulamış oldukları netleştirme, teslim karşılığı ödeme (delivery versus payment, DVP) gibi bazı uluslararası takas prensipleri vasıtasıyla da çok büyük miktarda işlemlerin, gerçekleştirilen işlem hacmine göre çok küçük miktarda para ve menkul kıymet transferleri ile gerçekleştirilmesini de sağlamaktadır.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası A.Ş.'nin kurulmasını müteakip kısa bir süre sonra ilk önce Borsa bünyesinde bir takas merkezi olarak oluşturulan Takasbank, gerek işlem hacmindeki artış gerekse de nakit işlemlerinin yerine getirilmesi amacıyla ayrı bir kuruma dönüştürülmüştür. Daha sonraki dönemde ise, yerine getirdiği fonksiyonlar gözönüne alınarak, özel yetkili bir banka konumuna dönüştürülmüştür. İlk önceleri sadece İstanbul Menkul Kıymetler Borsası A.Ş.'ne takas hizmeti sunarken şimdilerde, vadeli işlemlerin alım satımına, ürün borsalarına, altın ve elektrik piyasalarına hizmet sunan bir merkezi takas kuruluşu hüviyeti kazanmıştır.

Aslında Takasbank ne bir bankadır klasik anlamıyla, ne de varlıkların tutulduğu bir kasa. Takasbank sistemde yükümlülüklerin yerine getirilmesinin, işlemlerinin edimlerin yerine getirilmesi suretiyle tamamlanmasının, en genel anlamıyla da sistemde güvenin tesisinin "sigortası"dır. ❖

Koteder Hakkında Bir Not

KOTEDER; borsaya kote ortaklıkların yöneticileri tarafından kurulmuş, gönüllü olarak çalışan bir kurumdur. KOTEDER’de Mehmet Sağiroğlu Yönetim Kurulu Başkanı, Ayşe Arıkan da Genel Sekreter olarak görev yapmaktadır.

Ayşe ARIKAN

Genel Sekreter, KOTADER

Borsaya Kote Ortaklık Yöneticileri Derneği (KOTEDER) 2002 yılında Borsada işlem gören büyük kuruluşların üst düzey yöneticilerinin ortak girişimleriyle sermayenin tabana yayılması yönünde ortak çalışmalar yapmak ve sorunların tek bir ağızdan düzenleyici kurumların dikkatine getirmek amacıyla kurulmuştur.

KOTEDER ülke kalkınmasında

itici gücün özel girişime dayalı halka açık anonim ortaklıklar olduğu fikrinden hareketle

- 1 Serbest piyasa ekonomisi modelinde temel yapı taşının bu halka açık ortaklıklar olduğu görüşünün kamuoyunda ve ilgili kurumlar nezdinde benimsenmesi
- 2 Güçlü şirketlere ait menkul kıymetlerin borsa listesine alınması
- 3 İlgili kurumlarla yakın işbirliği içinde bulunularak halka açık şirketlerin sermaye piyasasına ilişkin genel nitelikli sorunlara çözüm aranması
- 4 Kurumsal yönetim ilke ve kurallarının halka açık ortaklıklarda benimsenmesine çalışılması, böylece yerli ve yabancı yatırımcıların bu kuruluşlara olan güvenin pekiştirilmesi
- 5 Halka açık ortaklıkların yönetim kadroları arasında işbirliğinin ve dayanışmasının sağlanması
- 6 Kote firmaların tüm sorunlarının tartışılacağı bir platform oluşturulması için çalışır.

Uzun zamandır beklenen Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu yasalaşmış ve halka açık şirketlere yeni yükümlülükler getirilmiştir. KOTEDER’de üyelerimizin bilgi birikimininve tecrübelerinin paylaşılacağı, görüşlerinin değerlendirileceği potansiyel mevcuttur. Ayrıca İstanbul’un uluslararası finans merkezi olma projesinde de sorunların “ortak akılla” ele alınabilmesi ana misyonumuzdur. 📌

ABD'de
**YÜKSEK LİSANS
DOKTORA
DOKTORA TEZİ ARAŞTIRMA
BURSLARI***

Bilgi: www.fulbright.org.tr

Online Başvuru: <https://apply.embank.com/student/fulbright/international/20/>

Sorularınız için: advising@fulbright.org.tr

Ankara Merkez: (0312) 427 13 60 İstanbul İrtibat Ofisi: (0212) 244 11 05

***Burslar 2014-2015 Akademik Yılı için geçerlidir.**

<http://www.facebook.com/FulbrightTurkiye>

<http://twitter.com/FulbrightTurkey>

Pegasus'un Halka Açılma Serüveni

Son yıllarda yapılan halka arzlarda hayal kırıklığı yaşayan Borsa'ya Pegasus'un girişi aranan kan niteliğindeydi. Şimdi sırada Emlak Konut GYO var. Bist'te bir şeyler değişiyor gibi!

 **M. Sinan
ÖZVARLIK**

KURULUŞ

Pegasus Aer lingus, Silkar Yatırım ve Net Holding tarafından bir ortak girişim olarak 1990 yılında kurulmuştur. Pegasus faaliyetlerine bir charter şirketi olarak başlamış ve wet lease kiralama yapmıştır. Bir takım ortak değişiklikleri ile şirket 2005 yılına kadar kör topar faaliyetlerine devam etmiştir.

2005 yılında Pegasus' un %99.4 payı Esas Holding, geriye kalan % 0.6 payı da Esas Holding' in ortakları olan Şevket Sabancı ve çocukları tarafından alınmıştır. Bu alışverişi etkileyen bir gelişme de 2003 yılında Türk sivil havacılık piyasasında ortaya çıkan ve sektörün önünü açan bir dizi yasal düzenlemelerdir. Bu tarihten önce

sadece THY yurtiçi hatlarda tarifeli seferler düzenlerken özel havayolları sınırlı sayıda tarifeli olmayan sefer sunmaktaydı. Özel havayolu şirketlerinin pazara girmesini engelleyen düzenlemelerin kaldırılması piyasaya Pegasus, Atlas gibi havayollarının kararlı bir şekilde girmesi Türk vatandaşları için uçmayı daha uygun fiyatlı hale getirerek, sektörün büyümesini sağlamıştır. 2003-2012 döneminde yurtiçi yolcu sayısı 4.6 milyondan 32.3 milyona, yurtdışı yolcu sayısı da 25.3 milyondan 65.4 milyona çıkmıştır. Bu artışın nedenleri şöyle özetlenebilir:

- 1 - Özel hava yolları şirketlerinin pazara girmelerini engelleyen sınırlamaların kaldırılması.
- 2 - Düşük penetrasyona sahip havacılık pazarı.
- 3 - Bir turizm destinasyonu olarak

Türkiye'nin artan cazibesi.
4 - Havaalanı altyapısındaki önemli gelişmeler.

GELİŞME

Esas holding böyle olumlu bir ortamda Pegasus'u alınca onu grubun amiral gemisi yapma görevi de Ali Sabancı'ya düştü.

İlk olumlu karar 2005 de Pegasus'u o zamana dek atıl duran Sabiha Gökçen Havaalanına taşımak oldu. Böylece Pegasus Sabiha Gökçen'in bir numaralı havayolu şirketi haline dönüştü. Şirket adeta İstanbul' da kendine ait bir havaalanına kavuştu. Böylece Türkiye içinde tarifeli seferler yapan dördüncü havayolu oldu. Ardından Kıbrıs' a yapılan seferler ile uluslar arası uçuşlar da başladı.

İkinci olumlu karar ertesi yıl yani 2006 da İz-Air'in üç adet Airbus 319-100 tipi uçağını wet lease yöntemiyle kullanımını sağlayan işbirliği sözleşmesidir. İz-Air seferlerinde Pegasus' a ait uçak tanıtma işareti ve rezervasyon sistemini kullanmaya başlamıştır. Aslında bu sözleşme İz-Air için bir tes-

limiyet sözleşmesidir. Ertesi yıl (2007) İz-Air'in kontrolü sağlayan(%51) miktarda pay Esas Holding tarafından satın alınmıştır. İz-Air uçaklarını Pegasus' a kiralamış ve devreden çıkmıştır. Ama bu arada Pegasus İstanbul-İzmir hattında büyümüş ve muhtemel bir rakibini ortadan kaldırmıştır.

Sabancı'nın Pegasus'unda üçüncü önemli adım 2009 yılında dış piyasalarda da yer edinmek amacıyla yolcu sayısı itibariyle Lufthansa' dan sonra Almanya'nın en büyük hava yolu şirketi olan Air Berlin' in %15.3 payını almak olmuştur. Şu anda Pegasus Air Berlin'in ikinci büyük ortağı konumundadır. Eylül 2011 de uçuş kodu paylaşımını başlamasıyla Pegasus ile Air Berlin'in arasındaki ilişkilerin kapsamı genişlemiştir.

BÜYÜME

Pegasus halen 42 uluslararası 29 iç hat seferleri ile toplam 29 ülkede 71 noktaya sefer düzenleyerek haftada ortalama 1800 uçuş gerçekleştirmektedir. Merkezi İstanbul' da bulunan Pegasus, sektördeki büyümesine paralel olarak ailesini de genişleterek 7 senelik süre içerisinde 700 kişilik bir ekipten 2012 yılı sonunda 2045 kişilik bir ekibe ulaşmıştır. 2013 Mart ayı sonu itibariyle şirketin personel sayısı 2356 olmuştur.

2012 yılında 1.9 milyar TL gelir ve 392 milyon TL EBITDAR (%21.9) sağlamıştır. Ama piyasayı asıl dalgalandıran haber Temmuz 2012 tarihinde geldi. Pegasus Airbus ile 12 milyar dolar karşılığında toplam 100 adet (25 adet ek uçak opsiyonu ile birlikte 75 adet yeni uçak) Airbus A320neo ve A321neo tipi uçağı kadrosuna katmak üzere anlaşma imzaladı. 100 uçak bomba haberinin ardından beklenen oldu. Pegasus halka açılma sürecine girdi. Ülkemizde 2008 yılında başlatılan Halka Arz Seferberliği kapsamına sayısal olarak çok ancak performans olarak az halka arz, yatırımcılar arasında bir tedirginlik yaratmış ve 1995-

98 yıllarındaki performans sağlanamamıştır. 2012 deki Halk Bankası'nın halka arzını bir yana bırakırsak 2008-2012 dönemi Borsa açısından kayıp bir dönemdir. Bu nedenle Pegasus'un halka açılması, borsa açısından "aranan kan" değerindedir.

Halka Arz Başvurusu

Pegasus 18 Mart 2013 tarihinde Borsa'ya halka arz başvurusunu yaptı. Bu başvuruda şirket kendisini şöyle tanımlıyordu: "İç hat tarifeli uçuşlarına 2005 yılında başlayarak Türkiye'nin lider düşük maliyetli havayoluna dönüşen Pegasus Hava Yolları, taşıdığı misafir büyüklüğü açısından

Türkiye'nin en büyük 2. Havayolu şirketi konumundadır.

Pegasus Hava Yolları, İstanbul Sabiha Gökçe Havalimanı'ndan ağırlıklı olmak üzere, yurt içinde ve yurt dışında, kısa ve orta menzilli mesafelere, direk ve transit olmak üzere yüksek frekanslı uçuşlar gerçekleştirmektedir.

Türkiye'de 29, Avrupa, BDT Ülkeleri ve Ortadoğu'da 41 destinasyona tarifeli seferler gerçekleştiren Pegasus, destinasyon ağını Ortadoğu, Kuzey Afrika, merkez ve Doğu Avrupa ile Rusya başta olmak üzere diğer BDT ülkelerini de ekleyerek genişletmeyi planlamıştır. 2010 ve 2011

Ali Sabancı: "Bizim coğrafyamızda İngiltere'den Endonezya'ya kadar başka düşük maliyetli havayolu yok."

Esas Holding

Şevket Sabancı ve çocuklarının 2000 yılında kurduğu bir yatırım gurubu. Holding büyümeye açık, potansiyeli olan şirketlerle ilgileniyor. Bunlardan en başarılısı, geçen ay, 650 milyon liralık bir halka arzı gerçekleştiren Pegasus Hava Yolları.

Esas Holding'in bünyesindeki şirketler:

Havacılık: Pegasus, İzAir, Air Berlin, Air Lease Corporation.

Gıda: Bonservis, Peyman, Esaslı Gıda.

Sağlık: Medline Sağlık Gurubu

Perakende: Elektro World, Mars Eğlence Gurubu, Mac Spor Salonları

Gayrimenkul

yıllarında sırasıyla 8.6 milyon ve 11,3 milyon yolcu taşıyan Pegasus Hava Yolları, 2012 yılında yurt içinde ve yurt dışında gerçekleştirdiği haftalık ortalama 1800 uçuş ile taşıdığı yolcu sayısını 13,6 milyona yükseltmiştir.

2006-20012 yılları arasında misafir sayısı açısından Türkiye'nin en hızlı büyüyen havayolu şirketi olan Pegasus, Resmi Havayolu Rehberi (Official Airline Guide) tarafından Avrupa'da 25 havayolu arasında 2011 ve 2012 yıllarında ard arda 2 kez "Avrupa'nın En Hızlı Büyüyen" havayolu seçilmiştir.

31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla Pegasus Hava Yolları 3,7 yaş ortalamasına sahip 40 adet Boeing'den oluşan filosu ile misafirlerine "Türkiye'nin en genç filosu" olarak hizmet vermektedir.

Temmuz 2012 tarihinde Airbus firmasına, 2015-2022 yılları arasında teslim alınmak üzere, 75 kesin ve 25 adedi opsiyonlu olmak üzere 100 uçaklık sipariş verildiğini Aralık 2012 tarihinde kamuoyuna duyuran Pegasus, bu sipariş ile Türk Sivil Havacılık tarihindeki en büyük tek seferlik siparişi vermiştir. Halka Arzın piyasa şartlarına bağlı

olarak 2013'ün ikinci çeyreğinde tamamlanması beklenmektedir." Halka arza tek yetkili global koordinatör ve ortak talep toplayıcı olarak Barclays Bank PLC ve ulusal koordinatör ve ortak talep toplayıcı olarak da İş Yatırım Menkul Değerler A.Ş. seçilmiştir. Bu arada İş Yatırım hazırladığı izahname-de Pegasus'un piyasa değerini 1.8 milyar dolar olarak hesaplıyordu.

Road Show

Borsaya yapılan başvuru çok kısa bir zamanda olumlu sonuçlandı. Sıra şirketi tanıtmak için çıkılan ve fırtına gibi geçen road show'daydı. Ali Sabancı son iki hafta içerisinde

Pegasus'un Ortaklık Yapısı:

Esas Holding.....	62.90
Halka Arz.....	34.52
Emine Kamışlı.....	0.86
Ali Sabancı.....	0.86
Kazım Köseoğlu.....	0.43
Can Köseoğlu.....	0.43
	100.00

90'nın üzerinde yatırımcı ile bizzat tanışma fırsatı bulduğunu ve 3 haftalık road show sürecinin çok kolay geçtiğini anlattı. Bunun nedenini de "Bizim coğrafyamızda İngiltere'den Endonezya'ya kadar başka düşük maliyetli havayolu yok" diye özetledi.

Talep Toplama: 2 katından fazla talep geldi

18-19 tarihinde gerçekleştirilen talep toplama süreci sonunda 10,379 yatırımcıda 68.178.041 lot talep geldi. Böylelikle yurt içinde 2.4 kat, yurtdışında 2.1 kat talep yaratıldı. Halka arzda planlanan %10'luk ek satış hakkı da kullanıldı. İhracın %70'i yurtdışı kurumsal yatırımcılara tahsis edilirken yurtiçi bireysel kurumsal ve nitelikli yatırımcılara %10 ar pay tahsis edildi.

Borsa Günleri

Paylarının %34.5 unu 18.40 TL fiyatla halka arz eden ve bu işlemde 650 milyon TL elde eden Pegasus 26 Nisan 2013 tarihinde Borsa' da işlem görmeye başladı. 30 Mayıs kapanış fiyatı da 21.70

Sonsöz

Pegasus'un halka arzı; gerek halka arzın iyi yapılandırılması, gerekse doğru fiyatlandırılma ve yaygın yurtdışı roadshow çalışmalarıyla halka arz hikayesi ile yatırımcıları tatmin edecek düzeydedir. Beklentimiz bu tür yüksek montanlı ve iyi hazırlanmış halka arzların devamı şeklindedir. ❖

PEGASUS HİSSE PERFORMANSI

Performans Grafiği G H Aylık YB

Performans Tablosu

PGSUS	21,60	22,30	20,50	56
IMKB100	79.312	80.658	79.029	1.973
Getiri	G	H	A	YB
Nominal	% 3,85	%-2,70		
Relatif (IMKB 100)	%5,71	%6,94		

Pegasus'un Hızla Artan Uçuş Trafikliği*

ESAS Holding A.Ş. Ortaklık Yapısı

ALTIN BORSASI: N'OLACAK ŞİMDİ

1995 yılında kurulan İstanbul Altın Borsası 5 Nisan 2013 tarihinde Borsa İstanbul'a katıldı. Artık Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası adıyla çalışmaya devam ediyor. Bu yazı, bu gelişmenin yanı sıra, altının Türkiye ekonomisinin tarihi gelişimi içindeki yerini özetliyor.

Altın değerli bir madendi ama ithalatı, ithal rejimi ve kambiyo mevzuatında düzenlenmemiştir. Oysa Devlet Darphanesi Osmanlı'dan bu yana altın para basıyordu. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 8 Ağustos 1951 gün ve 1738 sayılı kararı ile Cumhuriyet zıynet altınları ve Cumhuriyet sikke altınlarının Darphane'de basılmasına yasal mevzuat oluşturulmuştu. Ancak külçe ithalinde düzenleme bulunmuyordu. Borsadan ayrı olan bu faaliyet, 1985 yılında mevzuatına kavuştu. 1985 yılına kadar kamunun müdahalesi ve döviz tahsisi olmadan yurt dışından getirilen külçe altınlar Darphane'ye teslim edilmiş ve üretilen altınlar da mal sahiplerine teslim edilerek sarraflar aracılığı ile piyasaya sürülmüştür. Altın ithalatına döviz tahsisi ilk kez 1985 yılında yapılmıştır. Bunun nedeni külçe

 Raif BAKOVA
Öğretim Görevlisi, İstanbul Kültür Üniversitesi -
Darphane Eski Genel Müdürü

Türkiye'de altın sektörü 1995 yılında İstanbul Altın Borsası faaliyete geçene kadar organize bir piyasa değildi. Ancak sektörün büyüklüğü ve önemi nedeniyle ekonomi kamuoyunun yakından izlediği bir ticaret alanıydı. Kapalıçarşı ve Darphane odaklı bir eksende faaliyetler sürüyor ve hammaddesi olan işlenmemiş altın (has altın) ithali yasal olmayan yollardan ekonomiye giriyordu. O nedenle altın sektörünün kısa tarihine değinmekte yarar var.

altın ithalatında finansmanın sektör ilgililerine bırakılmasıydı. Altın yabancı bir maldı ve alımında döviz ödenmesi gerekiyordu. Ekonomi yönetimi 40 ve 50'li yıllarda Suriye'ye kaçak yoldan gönderilen koyunların bedelinin altın alımında kullanıldığına inanıyorlardı. O nedenle de zaten kıt olan döviz rezervinden altın ithali için tahsis yapılmıyordu. Ancak aynı dönemde döviz piyasasında ikili kuru (Resmi döviz kuru – Karaborsa döviz kuru) varlığı da bir gerçektir. Yıllarca süregelen döviz karaborsasında altın sektörünün talebinin rolü vardı. Diğer koşullar bir yana altın ithalatına izin verilmesi üzerine karaborsa makası da daralmıştı.

Altınla ilgili olarak ilk olumlu düzenleme Merkez Bankası aracılığı ile altın ithal edilerek sektöre satılmasıdır. Ardından da bankaların altın ithaline izin verildi ve 1995 yılında İstanbul Altın Borsası'nın faaliyete geçmesiyle kurumsallaşma - rafineri dışında- tamamlandı. Aslında altın uzmanları sektörün kurumsallaşması için üçlü bir düzeni gerekli görmekteydiler:

Belirtilen üçlü kurum seksenli yıllar öncesinde gündemde değildi. Ne dış ticaret rejimi ne de kambiyo mevzuatı anılan kurumlara ve işlemlerine izin vermiyordu. Seksenli yıllar ise Türkiye para ve sermaye piyasalarında liberal ve yeniden yapılanma dönemidir. Bu bağlamda yapılan ilk

uygulama 24 Ocak Kararları'nın hazırlanarak yürürlüğe konulmasıdır. Ekonomide 1977-80 kaotik döneminin ardından alınan kararlar -devallüsyona karşın- ekonomiyi ve piyasaları dengeye getiremedi. Bir yıl olmadan siyasi yaşam "12 Eylül Harekati" ile kesintiye uğradı. 1983 yılında yapılan seçimlerle iktidara gelen hükümet yeniden ekonomide hukuki ve örgütsel anlamda düzenlemeler gerçekleştirdi. En önemlisi de dış ticaret ve kambiyo mevzuatının serbest ekonomiye göre düzenlenmesiydi. Dışa açılım, ihracat ve kambiyo odaklı serbestilere altın mevzuatı da eklendi ve 1985 yılında kamu aracılığı ile altın ithal edildi. Önce Merkez Bankası ve ardından da ilgili firmaların altın ithalatına izin verildi. Bu yapılanma sırasında Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) da çıkarılmıştı. Dolayısıyla bir süre sonra altının ticaretinin organize bir piyasaya bırakılması amaçlandı. Çünkü ekonomide yeniden yapılanma kapsamında 1985 yılında altın borsası beklentisi vardı ve takı sektörü de dünya fiyatlarından hammadde (altın) temin edebilmek için borsanın kurulmasını bekliyordu. Ayrıca Kapaçarşı ve altın sektörü kayıtdışılığı seviyordu ve bu sevgiyeye kamusal yarar açısından son vermek gerekiyordu.

Altın borsasının kurulmasına yasal dayanak SPK idi ama işlemlerde serbesti için kambiyo mevzuatında düzenlemeler gerekiyordu. Kambiyo mevzuatının esasları ise 32 sayılı Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında Karar'dı. Kararda aşağıda özetlenen hükümlerle 1993 yılında altın ticaretinin ve borsanın yolu açıldı.

1. Kıymetli madenler, taş ve eşyalar Dış Ticaret Rejimi esasları dahilinde ithal edilebilir, ihraç edilebilir.
2. İşlenmemiş maden ihracında ve ithalinde gümrük idarelerine beyan dışında işlem yapılmaz. İthalat ve ihracat rejim, kanun ve yönetmelikleri uygulanmaz.
3. İşlenmemiş kıymetli madenlerin ithali, Merkez Bankası ve Kıymetli Madenler Borsası üyeleri kıymetli maden aracı kuruluşları tarafından yapılır.
4. Kıymetli Madenler Borsası üyeleri aracı kuruluşlar ithal ettikleri standart ve standart dışı işlenmemiş madenleri 3 iş günü içinde Borsaya teslim etmek zorundadırlar.
5. Kıymetli madenler, taşlar ve eşyaların yurt içinde alım ve satımı serbesttir.
6. Yurt içinde cevherden her tür ve şekilde üretilen kıymetli madenlerin alım ve satım işlemleri de Borsa ta-

rafından düzenlenecek yönetmeliklerle belirlenecek esaslara göre İstanbul Altın Borsası'nda yapılır.

7. Yolcular, ticari amaç taşımayan ve kendilerine ait ziynet ve kıymetli maden ve taşlardan yapılmış eşyalarını yurda getirebilir ve yurt dışına çıkarabilirler. Ancak değeri 15.000 ABD dolarını aşmamalıdır.
8. Merkez Bankası ve kıymetli maden aracı kuruluşları ithal ettikleri işlenmemiş kıymetli madenlerin yurt içindeki alım ve satım işlemlerini sadece İstanbul Altın Borsası'nda yaparlar.

Altına ilişkin mevzuatta önce serbesti yönünde yasal düzenlemeler yapıldı. Bundan sonraki aşama borsanın açılmasıydı. Uzun bir hazırlık sürecinden sonra İstanbul Altın Borsası (İAB) 26 Temmuz 1995 tarihinde Eminönü'nde bulunan Aslan Han'da açıldı:

İstanbul Altın Borsası'nın altın sektörü için getirdiği kolaylık ve faydaları şöyle özetlemek mümkündür:

1. Altın ithal ve ihraç işlemlerinde kolaylıklar sağlandı.
2. Altın sektörü kayıt altına alındı ve bu sektörden alınan vergi gelirleri arttı.
3. Altın sektörü yeniden yapılandı.
4. Kuyumculuk sektörü uluslar arası standartta (kalite) altın temin etme olanağı sağladı.
5. Altındaki çifte fiyat kalktı, dünya fiyatları geçerli oldu.
6. Altından üretilen takı, süs eşyası vb. ürünlerin ihracatı arttı.
7. Kıymetli madenler (Altın) bir yatırım ürünü oldu.
8. Altın sektörü dünya kuyumculuk sektörü sıralamasında yükseldi (ürün kalitesi ve teknoloji olarak).
9. Altın sektörü uluslararası piyasalara entegre oldu.
10. Finans sisteminin bir üyesi olan altın bankacılığında kurumsallaşma gerçekleşti. (Altın Fonları)

Altın Borsası'nın örgütsel yapısı ise aşağıdaki sırayla oluşturuldu:

Yeni kurulan altın borsası finansal sistemin yeni kurumu olarak yıllardır disiplinden uzak olan altın sektörünü sağlıklı bir yapıya kavuşturdu. İlk yıl yarı süreli olduğu için az ithalat yapıldı ama sonradan yıllık 100 tonun üzerinde ithalatlar gerçekleştirildi. Dünyada ve Türkiye'de yaşanan krizler ile altın fiyatları ithalatı ters yönde etkiledi. Ancak İAB, altının finansal sisteme kazandırılmasında, altına dayalı yatırım araçlarının gerçekleştirilmesinde ve uluslararası boyut kazanılmasında önemli bir aşama olmuştur. İstanbul Altın Borsası ile birlikte altın fiyatları dünya fiyatları ile paralellik kazanmış, ithal edilen altınların genel kabul gören saflık ve standartta olması zorunluluğu getirilmiş ve altının kayıt altına alınmasıyla sistemin şeffaf bir yapı kazanması sağlanmıştır.

Altınla ilgili mevzuat (32 sayılı karar dışında) şunlardır:

1. Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik (1993),
2. Kıymetli Madenler Borsası Aracı Kuruluşlarının Faaliyet Esasları ile Kıymetli Madenler Aracı Kuruluşlarının Kuruluşları Hakkında Yönetmelik (2007),
3. İstanbul Altın Borsası Yönetmeliği (1994),
4. Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğ (2006),

5. Kıymetli Maden Taş ve Analizinde Yetki Verilecek Ayar Evlerinin Standartları, Seçimi ve Denetim Esasları'nın Belirlenmesine İlişkin Tebliğ (2007).

Kıymetli madenlerle (altın, gümüş vd.) ilgili kurumlar üretimi, ticareti ve finansıyla ilgili firmalardır. Ayrıca döviz büroları (yetkili müesseseler) gibi bazı finans kurumlarına da altın ticareti yetkisi verilebilmektedir. Söz konusu kurumlar borsanın üyeliğine kabul edilebilmektedir. İstanbul Altın Borsası'na üye kurumlar ve sayıları aşağıdadır:

1. Bankalar (21),
 2. Yetkili Müesseseler (Döviz Büroları) (21),
 3. Kıymetli Maden Üretimi veya Ticareti ile İştigal Edilen Anonim Şirketler (8).
- İAB, borsaya konu emtiaların ulusal ve uluslararası piyasalarda açık, düzenli, serbest rekabet şartları ile güven ve istikrar içinde alınıp satıldığı bir kurumdur. İAB, emtiaların üretim, alım ve satımlarını kaydileştirmektedir. İAB, sektör ve firmaların finansal problemlerine yardımcı olur ve eğitim ile işbirliği faaliyetlerini yürütür. İAB; kurumsallaşma, uluslararası itibar ve İstanbul'un finans merkezi olması gibi çalışmalara da katkı sağlamaktadır.

İstanbul Altın Borsası, 6362 sayılı ve 6 Aralık 2013 tarihli Yasa ile kurulan Borsa İstanbul Anonim Şirketi bünyesine katılmıştır. Yeni oluşum bünyesinde; İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), İstanbul Altın Borsası (İAB) ve Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası (VOB) bulunacaktır. Halen Karaköy'deki yerinde faaliyetini sürdüren İAB 5 Nisan 2013 tarihi itibarıyla Borsa İstanbul (BİST)'a katılmış olup, bu tarihten itibaren "Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası" adıyla faaliyet göstermektedir. Bu piyasada altın, gümüş, platin ve paladyum işlem görmektedir. VOB ise 5 Ağustos 2013 günü BİST (Borsa İstanbul) bünyesine katılarak yeni oluşum tamamlanacaktır. ■

Piyasa İşlem Kuralları

Standartlar	Altın	Gümüş	Platin	Paladyum
Standart Kıymetli Maden saflığı	min.995/1000	min. 99,9/100	min. 99,95/100	min. 99,95/100
Standart Dışı Kıymetli Maden saflığı	995/1000 altı	99,9/100 altı	99,95/100 altı	99,95/100 altı

Minimum İşlem Adımları	Altın	Gümüş	Platin	Paladyum
Standart Kıymetli Maden		min. 100gr ve katları		
Standart Dışı Kıymetli Maden		kg + gr ve katları		

Minimum Fiyat Adımları	Altın	Gümüş	Platin	Paladyum
Standart Kıymetli Maden	TL (1kr), USD ve Euro (5 Cent)	TL (1kr), USD ve Euro (1 Cent)	TL (1kr), USD ve Euro (5 Cent)	TL(1kr), USD ve Euro (5 Cent)
Standart Dışı Kıymetli Maden	TL (1kr), USD ve Euro (5 Cent)	TL (1kr), USD ve Euro (1 Cent)	TL (1kr), USD ve Euro (5 Cent)	TL (1kr), USD ve Euro (5 Cent)

Seans Saatleri

Kıymetli Madenler Piyasası

Seans : 16:00 - 16:00 (ertesi gün) (24 saat kesintisiz)

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası

Seans : 09:45 - 17:30

Takas Yükümlülükleri

Kıymetli Maden Teslimat Yükümlülüğü

Seans için T+0 işlemlerde saat 16:00'a kadardır.

Parasal Yükümlülükler

Nakit takas işlemleri 15:30 - 17:00 saatleri arasında gerçekleştirilmektedir.

Banka listesinde seans boyunca T+0 valörlü işlemlerin alacak ve borç tutarı yer almaktadır.

İşlem Komisyonları

	1kg -100kg	101kg -1000kg	1001kg ve üzeri
Standart Altın İşlem Komisyonu	on binde 1,5	on binde 1,25	on binde 1
Kendinden Kendine Standart Altın İşlem Kom.	on binde 6	on binde 5	on binde 4
Standart Gümüş, Platin ve Paladyum İşlem Komisyonu	on binde 1,5		
Kendinden Kendine Standart Gümüş, Platin ve Paladyum İşlem Komisyonu	on binde 3		
Standart Dışı İşlem Komisyonu	on binde 0,5		
Kendinden Kendine Standart Dışı İşlem Komisyonu	on binde 0,5		
Cevherden Üretim Kıymetli Maden İşlem Komisyonu	on binde 1,5		
Kendinden Kendine Cevherden Üretim Kıymetli Maden İşlem Kom.	on binde 6		
Kredili Bloke İşlemleri Komisyonu	on binde 1 (aylık)		
Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası İşlem Komisyonu	on binde 1		
Kimberley Süreci Sertifika Sistemi Ham Elmas Tescil Komisyonu	binde 3		

Saklama Komisyonları

Çekme Komisyonu (Standart Altın)	on binde 2
Çekme Komisyonu (Standart Dışı İşlem Türleri İçin)	on binde 0,75
Çekme Komisyonu (Diğer Tüm İşlem Türleri İçin)	on binde 3
Kıymetli Maden Kasa Saklama Komisyonu	
(İlk onbeş gün tahsil edilmemektedir.)	on binde 1 (aylık)
3. Kişi ve Kuruluşlar İçin Saklama Komisyonu	on binde 4 (3 aylık peşin alınır)
Yatırım Ortaklıkları / Yatırım Fonu Saklama Komisyonu	on binde 1 (aylık)

Teminatlar

Risk Teminatı: Minimum 10.000 USD Nakit veya Teminat Mektubu
 İşlem Teminatı: Kıymetli Maden - Nakit (TL - Döviz) - Hazine Bonosu veya Devlet Tahvili (T+0 işlemler için işlem teminatının 25 katı işlem yetkisi, T+1'den T+5'e kadar olan işlemler için işlem teminatının 20 katı işlem yetkisi, T+6'dan T+9'a kadar olan işlemler için işlem teminatının 12 katı işlem yetkisi, T+10'dan T+15'e kadar 10 katı işlem yetkisi vardır.)
 Netleştirme Teminatı: Minimum 10.000 USD Nakit veya Teminat Mektubu

İşlem Vadeleri

Kıymetli Madenler Piyasasında; TL/kg, Euro/ons ve USD/ons işlemlerde (T+0)'dan (T+15)'a kadar

Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasında; bir aya kadar her iş günü, bir aydan sonra ise 30 gün aralıklarla 360 güne kadar vadelerle gerçekleşir.

Kimberley Süreci Sertifika Sistemi

(Dünya genelinde 47 üye)

1 Carat (Ct) = (100 Points/Santim) = 0,2 Gr'dır.

Çevirim Oranları

1 Kg = 32.1507425 Ons

1 Ons = 31.1035 Gram

Gelişen İşletmeler Piyasası (Gip): Tam Bir Hayal Kırıklığı

Kuruluşundan bu yana GİP'te gerçekleştirilmiş olan halka arzların tamamı hem nicelik hem de nitelik açısından beklenen düzeyde olmadı. Bu halka arzlar yatırımcılara zarar vererek sermaye piyasasını bir ölçüde olumsuz etkiledi.

 Özcan ERTUNA
Prof. Dr., İAÜ

Kuruluşundan bu yana GİP'te gerçekleştirilmiş olan halka arzların tamamı hem nicelik hem de nitelik açısından beklenen düzeyde olmadı. Bu halka arzlar yatırımcılara zarar vererek sermaye piyasasını bir ölçüde olumsuz etkiledi.

Gelişen İşletmeler Piyasası (Emerging Companies Market) ile ilgili düzenlemeler Ağustos 2009 da yapıldı. Sistem Ekim 2010 de çalışmaya başladı. Gelişen İşletmeler Piyasasında

(GİP) ilk işlem görmeye başlayan şirket Ocak 2011 de listeye alındı.

GİP yüksek büyüme potansiyeli olan, ancak Pay Piyasasının koşullarını yerine getiremeyen hem finansal açıdan oldukça zayıf, hem de ölçek açısından küçük işletmeler için borsaya bir giriş yolu açtı.

Ancak bu piyasada ne karlılık, ne belirli bir ölçüde ödenmiş sermaye, ne piyasa değeri ne de borsaya açılacak miktar konusunda hiç bir sayısal ön koşul konmaması ortaya garip bir uygulama çıkardı.

Aslında bu koşulsuz piyasa borsada işlem gören şirket sayısını 1000 e çıkarma gibi bir hükümet politikasının zorlamasıydı. Ama zorlama beklentileri karşılamadı.

GİP'E Girmenin Yolları

Her ne kadar GİP'e girmek için marjinal şirketlere borsanın kapısı sonuna kadar açılmalı da yine bazı kurumsal ölçütler getirildi. Bunları özetliyorum:

1. Piyasa danışmanlığı

Bu piyasaya girecek şirketler için bir piyasa danışmanlığı kurumu koşulu getirildi. Piyasa danışmanlığı GİP'e başvuracak şirketlere yardım etmek üzere borsa tarafından, GİP yönetmeliğine göre, yetkilendirilen bir kurumdur. Söz konusu yönetmeliğe göre GİP'te "Yatırım Danışmanlığı Yetki Belgesi" veya "Halka Arz Aracılık Belgesi" sahibi olan aracı kuruluşlar, "Yatırım Danışmanlığı Yetki Belgesi"ne sahip portföy şirketleri ve "Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları" piyasa danışmanı olabilirler.

Piyasa danışmanı olmak için BİST'e başvurmak ve bu konuda yetki almak gereklidir. Mayıs sonu itibariyle piyasa danışmanlığı yetki belgesi verilen 27 şirket bulunmaktadır. (Tablo 1)

Tablo 1: GİP Piyasa Danışmanları Listesi

1. Ata Yatırım	10. Galata Yatırım	19. Rhea Portföy Yönetimi
2. ATİG Menkul Değerler	11. Gedik Yatırım	20. Strateji Mankul Değerler
3. Bizim Menkul Değerler	12. Global Menkul Değerler	21. Tacirler Yatırım
4. Camış	13. Info Yatırım	22. Taksim Yatırım
5. Deniz Yatırım	14. Kare Yatırım	23. Tekstil Yatırım
6. Ekinciler Yatırım	15. Meksa Yatırım	24. Tera Menkul Değerler
7. Endeks Türev Yatırım	16. Metro Yatırım	25. Turkish Yatırım
8. Eti Menkul Kıymetler	17. Neta Yatırım	26. Yatırım Finansman
9. Finans Yatırım	18. Piramit Menkul Kıymetler	27. Ziraat Yatırım

2. Halka Arz

Daha öncede belirttiğimiz gibi GİP'e başvuracak şirketlerde karlılık, faaliyet süresi, sermaye veya piyasa değeri büyüklüğü gibi her hangi bir koşul aranmaz. Ancak şirketin anonim şirket statüsünde olması ve pay senetlerinin el değiştirmesi için hiçbir kısıtlamanın bulunmaması koşulu vardır.

Halka arz olayında genelde üç yol söz konusudur:

(i) Ortaklar kendi ellerindeki pay senetlerini halka arz edebilirler. Bu durumda halka arzdan gelen meblağın tümü ortakların cebine girer.

(ii) Ortaklar kendi paylarının yanı sıra, sermaye artışı sonucu çıkarılan yeni pay senetlerinin bir bölümünü

veya tamamını halka arz ederler. Bu durumda kendi paylarının satışından gelen meblağ ortaklara, sermaye artırım sonucu halka arzdan gelen meblağ da şirketin kasasına girer.

(iii) Şirket sermaye artırımına gider. Sermaye artırım sonucu çıkarılan paylar borsada satılır. Bu tür halka arzdan toplanan meblağın tümü şirketin kasasına girer. GİP'e girecek şirketler ancak 3. yolu seçebilirler. Bundan amaç şirketin sermaye artırımına gitmesi ve borsada sattığı paylardan kazanılan meblağın doğrudan şirkete girmesidir. Böylece şirket borsadan elde ettiği fonla gelişmesini sağlayacak, bu fonu büyüme sürecinde kullanacaktır. Ortaklar halka arz dönemin-

de kendi paylarını satamaz.

GİP listesine kabul edilen paylar BİST birincil piyasada halka arz yoluyla ve/veya halka arz edilmeksizin önceden belirlenmiş yatırımcılara tahsisli satış (private placement) yoluyla satılır.

Aracı kuruluşlar GİP şirketlerinin paylarının yatırımcılara satışı sırasında bu piyasanın risklerini ortaya koyan bir risk bildirim formu (risk notification form) imzalatırlar.

3. Ortak Sorumluluk İlkesi

Başvuru yapabilmek için en az 2 yıllık bir piyasa danışmanlığı sözleşmesi yapılması gereklidir. Piyasa danışmanları açıklanan finansal verilerden şirket ile birlikte ortak sorumluluk taşırlar. BIST piyasa danışmanın

Tablo 2: GİP'teki Şirketler

Firma Adı	Giriş Tarihi	Sermaye (TL)	GİP Listesindeki Payları (TL)	İlk İşlem Fiyatı	20 Mayıs 2013
Vanet Gıda (VANGD)	8/2011	20.000.000	8.950.000	2.05	1.59
Osmanlı Menkul Değ. (OSMEN)	2/2012	6.100.000	1.315.000	2.31	2.05
Hitit Holding (HITIT)	3/2012	20.000.000	5.000.000	3.51	3.02
Beyaz Filo Oto Kira. (BEYAZ)	3/2012	30.250.000	3.528.000	4.47	3.57
Sanifom Sünger (SANFM)	4/2012	10.550.000	4.000.000	2.41	1.99
Mega Politen Köpük (MEGAP)	5/2012	13.221.000	4.000.000	2.09	2.07
MCT Danışmanlık MCTAS	5/2012	5.141.000	771.000	4.03	2.89
Etiler İnci Büfe (ETILER)	7/2012	7.500.000	2.500.000	2.66	2.92
Denge Holding (DENGİ)	8/2012	8.000.000	3.000.000	3.32	5.46
Taze Kuru Gıda (TKURU)	10/2012	890.000	293.000	8.28	8.14
Baysan Trafo (BAYRD)	12/2012	8.300.000	2.215.000	4.23	5.36

olumlu rapor vermesi üzerine başvuru bulunan şirketi GİP'e alır. Normal pay piyasası başvurularında BİST şirketlerin finansal durumunu ayrıntılı bir biçimde inceler. Ama sözkonusu şirket GİP'e başvurursa bu işlem piyasa danışmanı tarafından yapılır.

GİP Şu Anda Ne Durumda

20 Mayıs 2013 tarihi itibarıyla GİP'te işlem gören sadece 11 şirket var. (Tablo 2). Bunlardan birinin sermayesi 1 milyon liradan bile az. En büyüğünün sermayesi ise sadece 30 milyon TL. En bilineni, Vanet, bir sürü yasal sorunla uğraşıp duruyor.

GİP'ten ikinci ulusal pazara geçme, bir üst kümeye yükselmek olanaklı ama, bunu şimdiye dek bir tek şirket başarmış: Berkosan Yalıtım ve Tecrit Maddeleri Üretim ve Ticaret A.Ş. (BRKSN). Berkosan GİP'te ilk işlem gören şirket. 14 ay gibi kısa bir sürede, Nisan 2012 de ikinci ulusal pazara geçmiş. GİP'teki tek başarı öyküsü bu zaten.

GİP'te işlem gören şirketlerin Bor-

sada ilk işlem gördüğü günkü pay fiyatları ile 20 Mayıs 2013 Tarihindeki kapanış fiyatları tablo (2) de verilmektedir. Tabloda açıkça görüldüğü gibi, GİP'te işlem gören 11 şirketten 8'inin pay senetleri, Borsanın hızla yükseldiği bir dönemde, değer kaybetmiş.

Gelecekte pek parlak değil. Eylül 2012-Mayıs 2013 döneminde GİP'e girmek için başvuruda bulunan ve yakın bir gelecekte halka arzı muhtemel sadece 6 şirket var. (Tablo 3). Bu da bizi yatırımcıların önümüzdeki yıllarda da GİP'ten fazla bir beklentilerinin olmayacağı gibi bir sonuca götürüyor.

Son Dakika:

GİP'te başvurusu bulunan 6 şirketten en sonuncusu, Nisan 2013'te başvurusunu yapan Akyürek Pazarlama'nın işlemlerini sonuçlandırdığı bu yazının tamamlanmasından sonra açıklandı. Akyürek Pazarlama 30-31 Mayıs 2013 tarihlerinde 2.60 TL halka arz fiyatıyla talep toplayacak ve GİP'teki yerini alacak. ❖

Tablo 3: GİP'te İşlem Görme Başvuruları

Şirketler	Başvuru Tarihi
Gediz Ambalaj	8/2012
Verusa Holding	10/2012
Bisan Bisiklet	12/2012
Ba-car Otomotiv Alım Satım	12/2012
Körfez GYO	1/2013
Nuh'un Ankara Makarnası	3/2013
Royal Halı, İplik, Mobilya	3/2013
ODAŞ Elektrik Üretim	3/2013
Yayla Enerji Üretim	3/2013
Panora GYO	4/2013
Tuğçelik Alimunyum	4/2013
Global Enerji Elektrik Üretim	4/2013
Akyürek Tüketim Ürünleri Pazarlama	4/2013

Matriks Borsa ve Finans Dünyası & Eğitim Uygulamaları

İstanbul Aydın Üniversitesi'nde Finansal Kurumlar ve Piyasalar ders ve seminerleri Borsa Simulasyonu Laboratuvarında yapılmakta, burada finans dünyasında ihtiyaç duyulan nitelikli elemanların yetiştirilmesi hedeflenip uygulamalı eğitim yapma imkanı bulunmaktadır.

Oktay YILDIZ

MATRİKS Pazarlama Sorumlusu

Matriks Bilgi Dağıtım Hizmetleri, 15 yılı aşan yönetim tecrübesi ile teknolojinin gücünü birleştirmeyi başaran profesyonel bir kadro tarafından 2003 yılında kurulmuştur. Ana faaliyet alanı; Türkiye ve dünya finans piyasalarında oluşan verilerin ve bu piyasalarla ilgili haber ve yorumların müşterilerine analiz imkânıyla birlikte anlık olarak sunulması ve bu piyasalara yönelik interaktif uygulamaların geliştirilmesidir.

Matriks Gold Profesyonel Veri terminali, derinlikli internet veri terminali, java tabanlı veri izleme terminali ve Matriks Mobile ürünleri ile finans, bankacılık, sermaye piyasası, borsa ve mobil finans alanlarında üstün kalitede hizmet sunmaktadır. Yurt içinde

BİST, Anadolu Haber Ajansı, yurt dışında CME GROUP, NYSE, Interactive Data, Dow Jones gibi birçok iş ortağı ile birlikte çalışarak hizmet kalitesini ve çeşitliliğini devamlı arttırmaktadır.

Müşteri ihtiyaçlarını doğru şekilde anlayarak sektörde aranan marka olmak için çalışan Matriks, 2006 yılında % 65 pazar payı ile 25.000 kullanıcıya ulaşmayı başarmış ve sektörün lideri konumuna yükselmiştir. 2008 yılında almaya hak kazandığı ISO-9001 belgesi

İAÜ Borsa odasında ders.

ile alanındaki başarısını kanıtlamıştır.

Bunun yanı sıra güncel gelişmeleri yakından takip ederek, hizmet kalitesini ve çeşitliliğini devamlı arttırmayı hedefleyen Matriks, bünyesine kattığı Matriks mobile, Efektif Danışmanlık, Endeks Yazılım Şirketleriyle büyümesini sürdürmüş ve ses getiren projelerin altına imzasını atmıştır.

2005 yılında, mobil çözüm üretme mantığını yerleştirmek, kullanıcıyı ve kullanım alışkanlıklarını doğru anlamak ve sektörde derinleşmeyi sağlamak amacıyla, Matriks Mobil Yazılım Ürünler A.Ş kurulmuştur. RİM'in Türkiye'deki ilk kayıtlı yazılım geliştiricilerinden biri olan Matriks Mobile, Turkcell, RİM ve Nokia'in çözüm ortaklığı ile cihaz özelleştirmeleri ve kullanıcı alışkanlıkları konusunda deneyim kazanarak farklı platformlarda ürünler geliştirmektedir.

Matriks Veri Terminali

Matriks Mobile ile ios, blackberry, jzme, android ve windows platformlarında finansal piyasaların gerçek zamanlı olarak mobil cihazlar üzerinden izlenmesinin mümkün kılınmasının yanı sıra, farklı sektörler için yönelik bireysel ve kurumsal çözümler getiren uygulamalar da geliştirilmektedir. Çözüm ortaklarıyla birlikte geliştirmiş olduğu projeler sayesinde, finans, alım-satım ve veri izleme alanlarında sektöre etki eden önemli bir oyuncu haline gelmiştir. Matriks Veri Terminali, birçok

ortamdan ulaşılabilen, eşanlı veri yayını alanında geniş veri seti ve üstün analiz modülleri ile desteklenmiş, finansal veri yayını uygulamasıdır. Uydu yayını, Kablo TV sistemi, çatı anteni ya da internet üzerinden aynı kalitede yayın alternatifleri bulunan "Matriks Veri Terminali", özellikle internet üzerinden yayın seçeneği ile mekân bağımsız olarak her yerden finansal veri izleme hizmeti sunmaktadır.

Matriks'in en gelişmiş ürünü olan Matriks Gold veri terminali; Türkiye sermaye piyasalarında alım satıma

konu olan tüm menkul kıymetlere ait fiyat bilgilerinin gerçek ve eş zamanlı olarak yayınlandığı bir sermaye piyasası izleme programıdır. Benzerlerine oranla gelişmiş bir teknik analiz modülü içeren Matriks Veri Terminali programı ile gerçek zamanlı olarak sunulan "Indicator Builder", "Explorer", "System Tester", ve "Expert Advisor" gibi uygulamalar yardımıyla, AL-SAT sistemleri oluşturabilir, bu sistemlere uygun alarmlar tanımlanabilmektedir.

Matriks Gold Finansal Veri İzleme Programı tüm hisse senetleri ve yatırım enstrümanlarına uygulanabilecek çok çeşitli analiz araçlarını içermekle birlikte, kullanıcı için özel olarak tasarlanmış kullanım kolaylıklarına sahiptir. Matriks Veri Terminali ile izleme ekranlarını kolaylıkla değiştirebilir, kendi isteğinize göre hazırlayabilirsiniz. Aynı ekran üzerinde grafik, derinlik bilgisi, haber, döviz kotasyonları, aracı kurum dağılımları, aracı kurum işlem defteri ve takas gibi modüllere rahatlıkla ulaşma imkânı tanıyan program, ayrı pencerelerden oluşan sayfa yapısı sayesinde, pencerelerin büyüklüğünden, yazı tiplerine, grafiklerdeki renklerden, sayfa düzenine kadar birçok kişiselleştirme olanağı sağlanmaktadır. Matriks Veri Terminali, Gelişmiş takas analizleri, Beta analizi, Mevsimsellik analizi, Dip/Zirve analizi, Matriks Dedektör, Matriks Radar, Aracı Kurum dağılımları, Temel Analiz, Formasyon Analizi, Rating analizi ve ücrete tabi olarak sunulan Mali Analiz gibi bir çok zengin modül seçenekleri içermektedir. Tüm bunlara ek olarak, lisansa bağlı olarak alabileceğiniz stockkeys mali analiz modülü'nü de yalnızca Matriks Veri Terminali'nde bulabilirsiniz.

Matriks Gold Profesyonel Veri Terminali, Türkiye'deki tüm aracı kurum ve bankaların backoffice'lerine direkt olarak bağlanarak, program üzerin-

den yatırımcılara ve dealer'lara alım-satım yapma imkânı tanımaktadır. Son derece hassas ve önemli bir konu olan alım-satım platformu, hatasız ve mümkün olan en hızlı şekilde işlemesi gerekmektedir, zira, para piyasalarındaki hareketlerin büyük oranı Matriks Veri Terminaleri üzerinden gerçekleşmektedir. Alıcının emir iletilmesi, bu emrin uygunluğunun denetlenmesi, emrin ilgili borsaya yönlendirilmesi ve alım veya satım işleminin gerçekleşmesi süreçlerinden oluşan bu adımlar milisaniyeler ile ölçümlenebilecek zaman dilimlerinde yapılmaktadır. Yeni geliştirilen ve şu zamanlarda piyasaya

sunulan "algoritmik trader" isimli ürün ile yine milisaniyeler içerisinde, karar mekanizmasından bağımsız olarak program geçmiş verilere, çıkan olumlu-olumsuz haberlere, piyasa beklentileri ve yabancı borsaların durumlarına göre kendi içerisinde analizler yaparak, belirli bir algoritma doğrultusunda, otomatik olarak alım-satım işlemleri gerçekleştirmektedir.

Kısaca teknolojinin tüm imkânları kullanılarak hazırlanan ve gelişen piyasalara göre sürekli güncellenen Matriks Gold Profesyonel Veri İzleme Terminali, finans dünyasına bir çok alanda hizmet vermeye devam etmektedir.

Veri İçeriği

- BİST Hisse Senetleri Piyasası Bilgileri ve derinlik bilgisinden üretilmiş analizler
- BİST Tahvil ve Repo Piyasası verileri
- BİST Vadeli İşlem Borsası verileri (VOB)
- Eurobondlar
- Takasbank Piyasası Verileri
- TCMB Sayfaları
- Bankalararası Piyasa Verileri
- Değerli madenler
- Pariteler
- Dünya Hisse Senedi Piyasası endeksleri
- Emtia piyasaları ve future veriler
- Makro ekonomik veriler
- Yurtdışı piyasalar veri açıklanma takvimleri
- Türkiye veri açıklanma tarihleri
- Tüm piyasalar için eş anlı haberler
- CME, CBOT VS. Data setleri

Matriks üniversiteler bünyesinde kurduğu finans laboratuvarları ile öğrencilerin finansal verilere ulaşmalarını, yatırım türlerini ve enstrümanlarını tanımalarını sağlamaktadır

Aracı kurum ve banka dünyasında finans, veri iletimi, analiz ve bilgi dağıtımı gibi alanlarda belirli bir olgunluğa ve yetkinliğe erişen Matriks Bilgi Dağıtım Hizmetleri A.Ş., 2011 yılında kurduğu Efektif Danışmanlık A.Ş ile finansal verilerin kullanım alanlarına göre ilgili sektörlerle yönlendirilmesi ve yeni projeler geliştirilmesi konularında ilk adımı atmıştır.

Efektif Danışmanlık Yazılım Satış ve Pazarlama A.Ş., Matriks Bilgi Dağıtım Hizmetleri A.Ş. bünyesinde genç ve dinamik bir kadro ile 2011 yılında faaliyete geçmiştir. Matriks tarafından geliştirilen tüm ürünlerin aracı kurum ve banka dışında kalan reel sektöre tanıtımının yapılması, yayılması amacıyla kurulan Efektif Danışmanlık Yazılım Satış Ve Pazarlama A.Ş, aynı zamanda geliştirdiği yeni projeleri piyasaya sunarak Matriks ve alt markalarının bilinirliğini arttırmak konusunda önemli adımlar atmaktadır.

Efektif Danışmanlık A.Ş.'nin geliştirdiği projelerden en önemlisi ola-

rak görülen ve ülkemizdeki finansal okur-yazarlığın artırılması için çok önemli bir adım olan MTXFinancelabs, üniversiteler bünyesinde kurduğu finans laboratuvarları ile öğrencilerin finansal verilere ulaşmalarını, yatırım türlerini ve enstrümanlarını tanımalarını sağlayarak, teorik bilginin yanında pratik uygulama yetisini de kazanmalarına önyak olmuştur.

Üniversitelerde yoğunlukla teorik temelli eğitim verilmesi, ilgili kuruluşların istihdam ettikleri personeli tekrar uygulamaya dönük eğitime tabi tutmalarına neden olmaktadır. Uygulamalı eğitime yer verilerek doğrudan işe dönük eğitimin verilmesi ise bu üniversitelerin en güçlü olduğu yönleri olmaktadır ve olacaktır. Günümüzde uygulamalı eğitimle fark yaratmak isteyen çeşitli üniversiteler (dünyada ve ülkemizde), kurdukları finans laboratuvarlarıyla öğrencilerine ayrıcalıklı ve çağdaş bir eğitim sunmaktadır.

Finans laboratuvarında, finans yöneticileri ve finans dünyasında ihtiyaç duyulan nitelikli elemanların yetiştirilmesi hedeflenip, uygulamalı eğitim

yapma imkânı bulunmaktadır. Laboratuvarlarda piyasalardaki gerçek alım-satımları ve işlemlerini izlemek mümkün olmaktadır. Üniversite bünyesinde, finans ile ilgili firmaların ihtiyaçlarına, teorisi ve pratiği kuvvetli adaylar hazırlanmış olacaktır. Bugünün ve geleceğin liderleri, bu tarz teorik eğitimleri pratiğe çevirdiğinde amaçlarına ulaşmış olacaklardır.

Finans laboratuvarlarının kurulma amacı, finansal ürünlerin ve uygulamaların öğrenciler tarafından etkin kullanılabilmesidir. Tüm finans piyasasının aktif olarak kullandığı yazılımlar ve araçlar bu laboratuvarlar içerisinde hazır bulunmaktadır. Öğrencilerin profesyonel hayatta kullanılan tüm araçlara hâkim olması ve piyasaya pratik olarak ileri düzeyde hazırlanması sağlanmaktadır. Temel uygulamalı araştırmalara dayanan Finans Laboratuvarı, finans sektöründeki uzmanlarla işbirliği yaparak gerçek yaşamdaki sorunlara çözümler geliştirmeyi hedefler. Bu işbirliği, bütün taraflara kazanç sağlar: bankalar,

kendileri için özel çözümler geliştiren doktora öğrencileri sayesinde üst düzey araştırmacılara erişim fırsatı bulurken; öğretim üyeleri ve öğrenciler sektörle gerçek zamanlı bir ilişki kurmak olanağı yakalar ve müfredatlar buna göre güncellenir; üniversite ise bu kaynakları kullanarak büyüebilmek ve faaliyetlerini sürdürebilmek için gerekli geliri elde eder. Zaten üçüncü kuşak bir üniversiteden de beklenen budur. Türkiye'de de bu tür çalışmalara öncülük etmek isteyen Matriks, MTX-Financelabs projesi ile üniversiteler ile işbirliklerini sürdürmektedir.

Türkiye'de eğitimi daha kaliteli kılmak, öğrencileri eğitim sonrası hayata en iyi şekilde hazırlamak ve geleceğin

yöneticilerini yetiştiren kurumlar kazandırmak için bu tarz çalışmalar hayatı derecede önem taşımaktadır.

Bu proje dâhilinde, Üniversite bünyesinde kurulan finansal araştırmalar merkezi ile birlikte, Üniversite'de yetişen yeni ekonomistler, işletmeciler, yatırımcılar, bankacılar gelecekte karşılaşacakları çalışma ortamları ve iş hayatlarında kullanacakları çok çeşitli programları ve yöntemleri, görme, test etme ve hatta geliştirme imkânına sahip olmaktadır. Üniversite'ye özel olarak dizayn edilen sanal bir aracı kurum ile öğrencilerin Matriks Gold Finansal Veri Terminalleri üzerinden alım-satım yapmaları sağlanmakta, sektörü ve finans alanında çalışma deneyimini tam anlamıyla simule eden bir ortam yaratılarak, finans dünyasının hizmetine sunulmaktadır. Öğrenciler almış oldukları teorik finans eğitimini anında uygulama imkânı bulabilmekte ve sektör için ek eğitime tabi tutulması gerekmeyen ve mezun oldukları anda işbaşı yapabilecek kalifiye elemanlar olmaktadır. ■

Finansal Ürünlerin Pazarlanması

Finansal Ürünlerin pazarlanması klasik pazarlama anlayışıyla yürütülmektedir. Öncelikle, ister finansal ürün, ister finansal hizmet olarak isimlendirilsin, bu varlıklar hem ürün hem de hizmetlerin özelliklerine kısmen sahiptir.

 İlkay KARADUMAN
Y.Doç. Dr.; İAÜ

Günümüzde, finansal piyasalarda küreselleşmenin de etkisiyle görülen derinleşme, finansal araç ve tekniklerin hem sayı olarak artmasını hem de gelişmesini beraberinde getirmektedir. Bugünün dünyasında, yatırımcıların tercihi, reel

yatırımların yanında, finansal ürünlere yönelmekte, bu durum da finansal piyasaların büyümesine ve öneminin artmasına neden olmaktadır.

Tahvil, bono, hisse senedi, endeks ve mevduat gibi ürünler geleneksel olarak "Finansal Ürünler" olarak

isimlendirilmektedir. Ancak finansal ürünler bunlarla sınırlı değildir: "Türev Ürünler" de finansal ürün kapsamında değerlendirilmektedir. Türev ürünler, farklı stratejileri olan ve çeşitli dayanak varlıklara bağlı olarak işlem gören farklı bir finansal ürün kategorisidir. Kendilerine özel risk ve getiri profilleri olan türev ürünler ile geleneksel finansal ürünlerin kombinasyonu ise "Yapılandırılmış Finansal Ürünler" olarak adlandırılmaktadır.

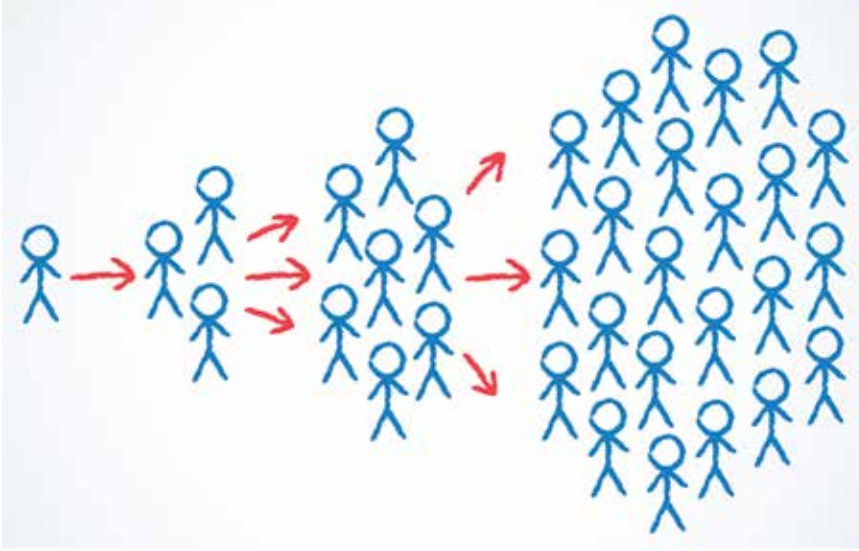
Finansal Ürün Mü Finansal Hizmet Mi?

Finansal Ürünlerin pazarlanması konusu, klasik bir ürün pazarlama mantığında yürümektedir. Öncelikle, ister finansal ürün, ister finansal hizmet olarak isimlendirelim, bu varlıklar hem ürün hem de hizmetlerin özelliklerine kısmen sahiptir. Ürün pazarlaması farklı esaslara sahipken, hizmet pazarlaması üründen farklı, kendine has özelliklere sahiptir. Ürünlerin taklit edilmesini engelleyen patent vb. yasal düzenlemeler daha kolaylıkla uygulanabilirken, bu durum hizmetler için daha zor ve daha karmaşıktır.

Ürün ve Hizmet Kavramları

Ürün kavramı ve hizmet kavramı sıklıkla birbiri ile karıştırılmakta ya da birbirinin yerine kullanılmaktadır. Hizmetler, müşteriler için belirli yerlerde ve zamanlarda değer yaratan ve yararlar sağlayan ekonomik faaliyetlerdir. Hizmet, hizmeti alan namına veya doğrudan için arzulanan bir sonucu veya değişimi yaratarak müşteriler için yararlar sağlayan bir performans veya harekettir (Tek, 2013).

Hizmetlerin üretildikleri yerde tüketilme özelliği varken, ürünlerde tüketim genellikle üretildiği yerde gerçekleşmemektedir. Ürünler belirli bir süre saklanıp, bu sürenin sonunda belirli bir süreç içerisinde tüketilmeye uygunken, hizmetlerin üretildiği anda tüketilmesi ve genellikle tüketim için bir sürece gereksinim duymaması

esastır. Ürünler lojistik desteğe gereksinim duyarlar. Lojistiğin temel fonksiyonlarından ulaştırma, depolama, elleçleme, stok yönetimi, ambalajlama vb. ürünlere yönelik faaliyetlerken, hizmetler bu faaliyetlerden yararlanmamaktadır.

Soyut niteliği itibarıyla hizmet kavramı, somut nitelik taşıyan mal kavramından farklı özellikler taşımaktadır. Bu nedenle hizmet kavramının tanımlanması mal kavramına göre daha karmaşıktır. Hizmet kavramı; dokunulmaz bir yapısı olan, müşteri, çalışan ve fiziksel kaynaklar ile sistemler arasındaki etkileşim anında oluşarak müşteri problemlerine çözüm sunan, faaliyetler dizisidir (Grönroos, 1990; 27). Kotler ve Armstrong (2004: 276) tarafından ise hizmet kavramı; "bir tarafın diğerine sunduğu, temel olarak dokunulmayan ve herhangi bir şeyin sahipliğiyle sonuçlanmayan bir faaliyet ya da faydadır" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımlar ışığında hizmet kavramı, soyut nitelikte, bir gruptan bir gruba devredildiğinde hiçbir şeyin sahipliği ile sonuçlanmayan, sunanın insan olmasından dolayı heterojen yapıda ihtiyaçları ve istekleri karşılayan eylemler şeklinde tanımlanabilir. Yukarıdaki tabloda ürün ve hizmetler arasında sıralanan farklar incelendiğinde, alım ve

satıma konu olan finansal varlıkların genellikle soyut (hisse senedi, opsiyon, kredi, faiz vb.), kısmen somut (altın, diğer değerli madenler vb.), standart, kısmen stoklanabilir, müşterinin üretim sürecinde yer almadığı, müşteriye kadar ulaşabilen ve sahipliği transfer edilebilir nitelikte olduğu görülmektedir. Bu durum, büyük ölçüde ürün özelliği gösterdiklerinin bir göstergesidir. Bu nedenle, bu değerleri "Finansal Hizmetler" olarak adlandırmak olanaklı değildir. "Finansal Ürünler" olarak adlandırdığımız durumda ise, bu değerleri tam olarak bir ürün olarak nitelendirmek ve ürün pazarlamasının özelliklerini kullanmak doğru ve yeterli bir yaklaşım olmayacaktır.

Tablo 1: Ürün ve Hizmet Arasındaki Farklar

Ürün (Fiziksel Mallar)	Hizmetler
Somut	Soyut
Standart	Eşsiz, benzersiz, müşteriye özel
Stoklanabilir. Müşteri aynı zamanda tüketicisi olmayabilir.	Stoklanamaz. Müşteri doğrudan tüketicidir.
Müşteri üretim sürecinde yer almaz.	Müşteri üretim sürecine bizzat katılır.
Üretim hataları düzeltilebilir.	Doğrudan tüketildiği için düzeltilemez.
Müşterinin bulunduğu yere ulaşır.	Müşteri hizmetin olduğu yere gider.
Sahiplik transfer edilebilir.	Sahiplik transfer edilemez.

Kaynak: Grönroos, 1990: 28

Finansal Ürünlerin Nitelikleri

Finansal ürünlerin, diğer ürünlerden ayıran, kendine özgü özellikleri vardır. Bu özellikler:

Bölünebilirlik: Bu özellik servet sahiplerinin finansal araçlara istedikleri büyüklükte sahip olmaları açısından önem taşır. Eğer finansal değer çok büyük ise bir çok servet sahibi bu araçlara yönelmeyebilir. Ancak firmalar genelde bölünebilirliği az olan tahvil ve hisse senedi ihracına yönelirler, çünkü maliyet açısından avantajlıdır. Ancak ödünç alıcılar bölünebilirliği yüksek olan menkul değerleri tercih ederler.

İşlem Maliyetleri: Servet sahipleri açısından işlem maliyetleri, aktiflerin satın alınması veya satılması sırasındaki giderlerden oluşur.

Likidite: Menkul değerler diğer fiziksel aktiflere (gayrimenkuller) göre daha likittirler. Eğer gelişmiş bir finansal sistem varsa finansal değerlerde likidite önemli ölçüde artar.

Fiyatların Öngörülebilirliği: Finansal varlıkların gelecekteki fiyatlarının tahmin edilebilirliği diğer önemli bir özelliktir.

Finansal Ürünlerin Pazarlanması

Finansal ürünlerin pazarlamasının ürün ya da hizmet pazarlaması kapsamında değerlendirilmesi konusunda yazında ve uygulamada tam bir birlik sağlanmış değildir. Bazı özellikleriyle ürün olarak değerlendirilebilirken, bazı

özellikleriyle hizmet olarak nitelendirilebilmektedir. Örneğin, yatırım amacıyla alınıp satılan finansal varlıklar, göreceli olarak fiziksel bir depolama faaliyetine gereksinim duymasalar da, uzun süre saklanabilmekte, anında tüketimi söz konusu olmamaktadır. Yine bu varlıklar, elleçleme, ambalajlama gibi faaliyetlere gereksinim duymamaktadır. Ancak üretildiği yerde tüketimi esas bu varlıklar için geçerli değildir. Bu varlıklar satın alan müşteri tarafından, belirli bir zaman sonra satılmak yoluyla elden çıkarılabilir. Müşteri, genellikle bu varlıkların son tüketicisi konumunda olmamakta, hatta el değiştirme çok uzun bir sürece yayılarak, tüketim klasik üründen daha uzun süre almaktadır.

Ürün pazarlamasına göre farklı bir yapıya sahip olan hizmetlerin pazarlanmasında da ayrı bir pazarlama programı uygulanır. Hizmetleri mallardan ayıran kimi özellikler, bir hizmet işletmesinin pazarlama politikasını oluşturmada bir taban oluşturur. Hizmet pazarlamasının özelliklerini Finansal Ürünler'in pazarlanmasında kullanmak yeterli olmayacaktır. Ürün pazarlaması açısından bakıldığında ise klasik pazarlama karmasının öğeleri

Finansal ürünler, diğer ürünlerden farklı olarak Bölünebilirlik, İşlem Maliyeti, Likidite ve Fiyatların Öngörülebilirliği gibi kendilerine has özelliklere sahiptir.

(4P) yine bu ürünlerin pazarlanmasında yeterli değildir. Nitekim ürün, fiyat, pazarlama iletişimleri ve yer alt karmalarının her biri bu varlıklarla ilgili olarak klasik üründen farklı şekillenmektedir.

Ürün Alt Karması: Finansal ürünlerin özelliklerinin büyük bölümü, hizmetten çok ürün özellikleriyle uyum sağladığından, finansal hizmet değil, finansal ürün olarak adlandırmayı tercih etmiş olsak bile, bunların pazarlamasına ürün pazarlaması mantığıyla yaklaşmak mümkün değildir. Kotler ve Keller (2011: 347), ürünlerin sadece fiziksel mallardan oluşmadığını bir pazara sunulmuş ve bir gereksinim ya da isteği karşılayan her şeyin ürün olarak değerlendirilebileceğini söylemektedir. Yine de bu varlıklar, yapılan dayanıklı, dayanıksız ürün ve hizmet kategorilerinde kendilerine net bir yer bulmamaktadır. Yine de finansal ürünlerin pazarlanmasında, ürün özellikleri, müşteri odaklı bir anlayışla düzenlenmediğinden rekabet açısından önem kazanmaktadır.

Fiyat Alt Karması: Finansal ürünlerin pazarlanmasında, fiyat rekabeti ön planda değildir. Fiyatın belirlenmesi konusunda, diğer ürünlere kıyasla, çok daha fazla zorlayıcı düzenleme bulunmaktadır. Fiyat konusunda klasik ürünlerle en bü-

yük fark, bu ürünlerin fiyatı konusunda müşterilerin, satın alma davranışından sonra yükselme beklentisi içinde olmasıdır. Zira bu varlıkların müşteri açısından temel amacı belirli bir fiyat artışından sonra elden çıkararak kar elde etmektir.

Pazarlama İletişimleri Alt Karması: Bu varlıklarla ilgili olarak reklam faaliyetleri sıkça görülmektedir. Ancak satış geliştirme, halkla ilişkiler ve kişisel satış şeklinde sıralanan diğer pazarlama iletişimleri açısından bakınca işler değişmektedir. Finansal ürünlerle ilgili pazarlama iletişimlerinin odak noktası, müşterilerin ortak beklentisi olan kârlı yatırım gerçekleştirme konusunda vurgu yapılması olmaktadır.

Yer Alt Karması: Bu varlıkların büyük bölümünün fiziksel yapıda olmaması, yer alt karmasının yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Klasik dağıtım kanalları bu varlıklar açısından bakıldığında kullanılmamaktadır. Fiziksel ürün ve hizmet özelliği göstermeyen ancak alım ve satımına konu olan finansal değerler, pazarlama açısından farklı bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu yaklaşımın içerisinde ürün ve hizmet pazarlamasının temel özelliklerinden de yararlanılabileceği gibi, esas olan bu değerlere yönelik olarak farklı bir

pazarlama stratejisinin geliştirilmesidir. Bu pazarlama stratejisi fiyat odaklı olmaktan çok ürün ve müşteri odaklı olarak yapılandırılmalıdır. ❖

KAYNAKÇA

TEK, Ömer Baybars, Finansal Hizmet Pazarlaması, <http://www.retailnews.com.tr/finansal-hizmet-pazarlamasi-1-bolum.html#sthash.C8XN7POG.dpuf>, Erişim Tarihi: 29.04.2013
GRÖNROSS, Christian (1990): Service Management and Marketing, (Lexington Books: Massachusetts, USA)

GRÖNROSS, Christian (1982): "An Applied Service Marketing Theory", European Journal of Marketing
KOTLER, Philip, Gary Armstrong, (2004): Principles of Marketing, (Upper Saddle River: New Jersey, USA).
KOTLER, Phillip, Kevin Lane Keller, Marketing Management (2011), 14th Global Edition, (Pearson International: Essex, England)

“Yeni bölümler, yeni hedefler”

Çizgi Film ve Animasyon Bölümü

2013-2014 Eğitim Öğretim döneminde ilk öğrencilerini bekliyor.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN
AKTS ve DİPLOMA EKİ
ETİKETLERİYLE ÖDÜLLENDİRİLDİ.

“İstanbul Aydın Üniversitesi diplomaları, Avrupa Birliği ve Avrupa Yüksek Öğretim alanı içerisinde yer alan ülkeler tarafından tanınmaktadır.”

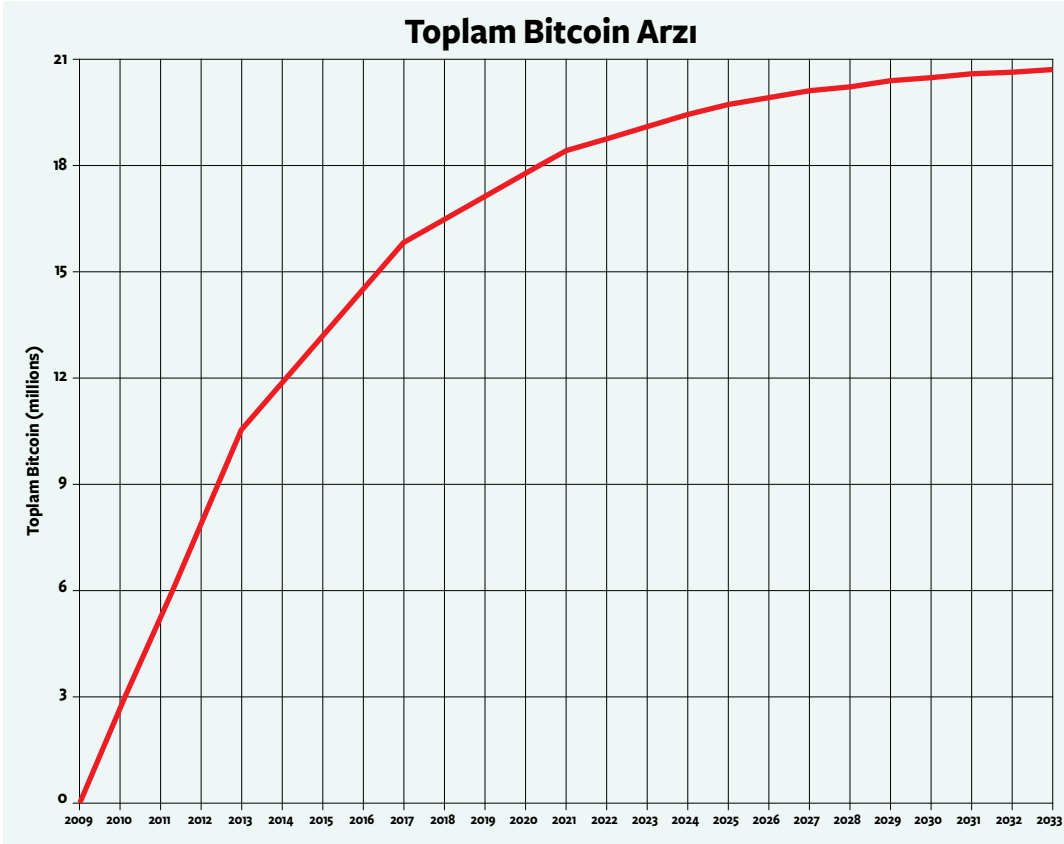
BITCOIN: Safsata Mı ? Gelecek Mi ?

Bitcoin (bitpara) bir devlet denetiminin ve banka sisteminin dışında yaratılan sanal bir para birimi. Yaratıcıların deyimiyle “crypto-currency”. Bu sanal para birimi yapı şifrelemeye ve p2p (peer to peer) transfere dayalı. Bitcoin 2009’dan bu yana hayatımızda.

Batur ASMAZOĞLU

Dünya'nın ekonomik gerçeklerinin, teknolojinin ve demografiklerinin son 10 seneki değişimi büyük sakinlikle karşılanan ama özünde çok şaşırtıcı olan meyveler vermeye devam ediyor. Bitcoin, çoğu insanın aslında ne olduğunu anlamadığı ama teknolojinin gelişimi içinde varlığını ve haberlerdeki iki satırlık yerini şimdilik kabul ettiği bir sanal ödeme birimi. Bitcoin için para demek teknik olarak zor, ne de olsa ne bir devlet ne kurum tarafından üretiliyor veya destekleniyor. Kısaca ve kimseyi sıkmadan anlatmak gerekirse 2009 da tahmin edildiği kadarıyla bir bilgisayar korsanının ve korsanlar grubunun kurduğu bir networkten çıkış yapmış ve zaman içinde sınırlı da olsa bir ödeme aracı olarak kullanılmaya başlamış. Bitcoin sahibi olabilmek için bu servisi veren networklerden birisi üzerinden bir sanal cüzdan programı indirilerek bitcoinler satın alınabiliyor veya bu networklere bağlanarak bitcoin madenciliği adı verilen bir süreçte bir algoritmadır. Serverlarınız tarafından çözülmesi ile belirli bir hızda dağıtılıyor. Su an madencilikle elde edilen bitcoin sayısı günde 3600 kadar. Teoride her 4 yılda bir dağıtılan bitcoin sayısı yarıya inecek ve 2140 yılında 0 a ulaşmış olacak ve bitcoin madenciliği o tarihe kadar yaratılacak 21 Milyon bitcoinde duracak.

Sanal Para alanında bitcoin yalnız değil. Litecoin, FaceCash gibi alternatifleri de piyasada. Ama bitcoin en yaygın. Malta'da bitcoine dayalı bir hedge fon yatırımcılara sunuldu bile.

Bu üretim şekli bitcoini devletlerin ve hükümetlerin kontrolünden çıkartırken aynı zamanda bazı zorlukları da beraberinde getiriyor. Bu şekilde yaratılan bitcoinlerde herhangi bir seri numarası veya kaynağı takip edilecek iz bulunmadığından ilk ilgilenen gruplar uyuşturucu ve silah tüccarları oluyor. Bu da bitcoinlerin ilk çıktıkları senelerde küçük çaplı uyuşturucu ticareti yapan sitelerde kullanılmaya başlamasını açıklıyor. Bu tip az bahsedilen imaj zorluklarının yanı sıra, madencilikle üretilen bitcoinlere sahip olmak isteyenlerin ihtiyaçları olan bilgisayar gücünü başkalarının bilgisayarlarını hack edip köleleştirerek elde etme cabaları da belki de bilgisayar güvenliğimizin daha henüz bu noktada olmadığını gösteriyor.

Cogu insanın dusundugunun tersine bitcoin kendi sektorunde yalnız değil. Litecoin ve Ripple gibi alternatifleri su an dolasimda ve buyume planlarını yaparken teknik olarak baskalarının da yeni networklerde baska ödeme birimleri yaratmalarının onunde bir engel yok. Bu tip zorluklara ve belirsizliklere ve sinirli sayida is yerinde gecerli olmasına ragmen dolar kar-

sisindeki fiyat hareketi ve gecen sene boyunca 60 bin işlem yapılmış olması dikkat çekici. Ocak ayında 15 dolar olan bitcoin geçtiğimiz aylarda 250 dolara kadar yükseldikten sonra su an 100-150 dolar arasındaki bir bantta.

Geçtiğimiz günlerde Forbes'dan Kashmir Hill isimli bir gazetecinin bitcoin ile ilgili değişik bir yazı yazma cabası ile bir hafta sadece bitcoinle yaşamayı denemekte. Aslında bu deneyim su anda bitcoin ile yasemin gerçeğe ne kadar uzak olduğunu ortaya koyuyor fakat bu bitcoin değerindeki artış tamimiyle şans eseri diyemeyiz. Geçtiğimiz büyük finansal kriz sonucu 2008 ve 2009 da ultra Keynesyen düşüncelerin oluşması ve devletin finansal sisteme ve para tabanına görülmemiş müdahalesi nedenlerden sadece birisi. Görülmemiş parasal genişleme ve likidite paketleri sermaye piyasalarına destek sağlarken işsizlik ve kişisel gelir alanlarında ciddi bir ilerleme sağlamadı. Büyüme-yi destekleyemediğinden görünürde enflasyon yaratmayan bu yaklaşım, gelişmiş ülkelerde gelir dağılımında

Finansal Kurumlar Bitcoin'e Nasıl Bakıyor?

Bitcoin her ne kadar kurumsal çerçevenin dışında kurulmuşsa da son iki ayda yaşanan iki gelişme geleneksel finansal yapının da bu konuyla ilgilenmeye başladığını gösteriyor.

8 Mart 2013 tarihinde Merkezi Malta'da bulunan Exanta Ltd. ilk bitcoin hedge fonu kurdu. Fonun büyüklüğü 80.000BTC. Bu da toplam bitcoin arzının %0.73'ü. Bitcoin yatırımlarının profesyonel bir fon tarafından yönetilmeye başlanması ilginç bir gelişim. Bundan sonraki beklenti ABD'de kayıtlı bir bitcoin ETF (Exchange-Traded Fund) kurulması.

Bitcoin ile ilgili ikinci önemli gelişme 18 Mart 2013 tarihinde ABD Hazine Bakanlığının bir bürosunun para transferleri konusunda bitcoin'i de ilgilendiren bir düzenleme yapmasıydı. Kısaca FinCen diye bilinen Hazine Bakanlığı Finansal Şuçları Önleme Merkezi "bitcoin" gibi sanal paralarla yapılan ödeme işlemlerinin yasal bir zeminini oluşturmaya çalışıyor. Amaç, gerçek paradan farklı olan "sanal" paranın kara paranın aklanması ve kayıt dışılık gibi konularda kullanımını önlemek.

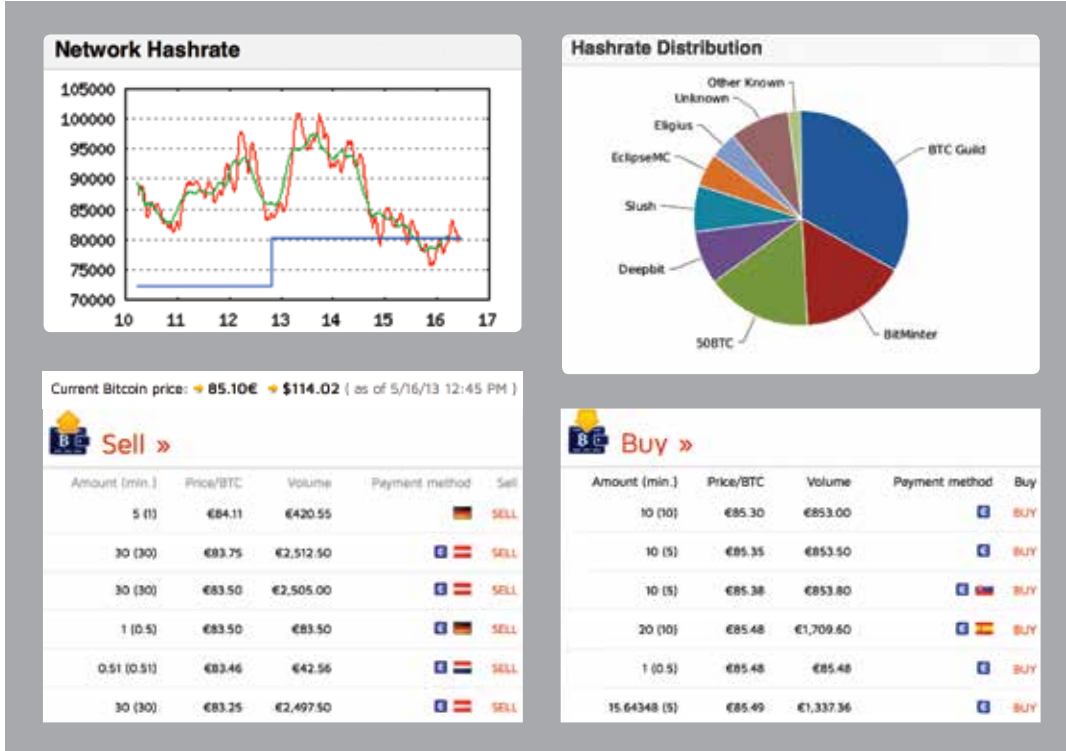
Sonuç olarak bitcoinin safsata düzeninden çıkıp, yavaş da olsa, geleneksel finansal sisteme uyum sağlamaya başladığını söyleyebiliriz. Ama gelecek burada demek için erken.

geçmişlerinde olmayan bozulmalara yol açtı. Sinirsiz basılan paranın değerinin aslında ne olduğu muhtemelen altın standardının bırakıldığı senelerden beri bu derece tartışılmamıştı. Yaşanan gelişmelerle büyük bankalara olan güvenin sarsılması insanların paraları konusundaki güvenlik hislerini sarsarken bir yandan bu sinirsiz parasal gelişme ve merkez bankalarının büyüme için paraları değersizleştirme cabası insanları nakit paradan korkar hale getirdi. Bu gelişmelerin etkisi Kıbrıs'ta bankaların kurtarma operasyonu sonrası bitcoinin değerinin neden aniden fırladığını ve bu dönemde bitcoinin en çok neden Rusya vatandaşları tarafından Google'da arandığını açıklıyor.

Ekonomik gelişmeler dışında geçtiğimiz senelerde globalizasyon ve teknolojik gelişmeler verimlilik açısından önemli değişiklikler oldu. Örneğin geçtiğimiz senelerde online bankacılık banka şubesi sayesini düşürdü, P2P lending denilen, dünyanın her yerindeki iki kişinin bir internet sitesi aracılığı ile birbirine borç verebilmesi bankaya parasını mevduat olarak yatıran kişilerin parasını bankaların borç vermesi mecburiyetine bir alternatif olarak geldi. Araçların is alanlarından çıkartılmasının kolaylaştığı bu dönemde insanlar da birbirleriyle alışverişte bankaların transfer giderlerini ve devletlerin kurallarını asmak için bir çözüm buluyor olması belki de çok sürpriz değil.

Bütün bu etkenler toplandığında bu hacker grubunun muhtemelen sadece güvenlik bariyerlerini asmak amacıyla kurmuş olabileceği bu network doğru zamanda doğru yerde olma-

nın etkisiyle bu kadar ilgi görmüş olabilir. Ne de olsa networku ilk kuran kişi 2010 da internetten geldiği gibi gizemli bir şekilde kaybolmuş görünüyor. Kıvılcımı ilk yakan parasal genişleme ve paraya güvensizlik olarak görünse de, geçmişte gördüğümüz kadarıyla dünya savaşları ve büyük krizler gibi yitici olaylar insanlarda yaratıcılığı tetiklemiş ve yeni gelişmelere yol açmış. Belki bitcoin bu gelişmelerdeki oyuncularından birisi, belki su anki insanların devletle-

rin ekonomide sorumsuzca yaptıkları deneylerin bir sonucu belki de geldiğimiz aşamada hayatın normal gelişiminin bir parçası. Bici'nin asması gereken güvenlik, kullanım yaygınlığı, regülasyon ve rakipler gibi engeller düşünüldüğünde belki de bitcoin 10 sene sonra hedeflediği yerde olamayacak fakat biticinin başlattığı ve devletlerin neden olduğu, devletler ustur bir değer birimi fikri son senelerde yaşananlardan sonra kolay kaybolmayacak. ❏

Bitcoin Foundation (Vakfı) bitcoin yöneticisi. Bu vakfa kişisel veya şirket olarak katılmak mümkün. Her katılımcının kendi sınıfında bir oyu var. Katılım bedelleri şöyle:

KİŞİLER

Yaşam Boyu2.2 BTC
Yıllık0.22 BTC

ŞİRKETLER

Platin Üyelik876.6 BTC
Altın Üyelik219.2 BTC

GÜMÜŞ ÜYELİK

100 kişiden fazla çalışanı olanlar43.8 BTC
25-99 kişi çalışan şirketler21.9 BTC
25 kişiden az çalışanı olan/kuruluşu 2 yıldan az olan şirketler8.88 BTC

Bitcoin.charts.com verilerine göre 20 Mayıs 2013 tarihinde

İSTANBUL'DA BITCOIN PARİTELERİ

1 BTC = 243.12 TL

1 BTC = 128.31 \$

Bitcoin alınabilecek adres olarakta Barbaros Mahallesi Gelincik Sokak 34758 Ataşehir/İstanbul adresi veriliyor.

Meraklısına.

Oyunlaştırma (Gamification):

Milenyum Jenerasyonunu Yakalamanın Yolu

Oyunlaştırma bu yüzyılın bir ürünü. Sadece 10 yıllık bir geçmişi var. Ama artık işletme eğitiminde ve bunun yanı sıra web sitelerinde, yazılımlarda, üretim süreçlerinde, pazarlama faaliyetlerinde ve daha birçok alanda aktif olarak kullanılmakta.

Gonca GÜNAY

İstanbul Aydın Üniversitesi, Doç. Dr.

Oyunlaştırma (Gamification), oyun unsurlarının, katılımı, bağlılığı ve ilgi çekiciliği artırmak amacıyla oyun dışı uygulamalarda kullanılmasıdır. Temelde, kullanıcının ürün veya hizmet ile ilgili deneyimini iyileştirmeyi ve bağlılığını artırmayı hedefler. Günümüzde, deneyim ve bağlılık açısından sıradan kabul edebileceğimiz; okula gitmek, yemek yemek, maç izlemek, egzersiz yapmak, ilacını almak ve ev işi yapmak gibi günlük faaliyetler bile oyunlaştırılmaktadır.

Oyunlaştırma, aslında insanlık var olduğundan beri vardır. Ancak, insan-bilgisayar etkileşiminde varlığı 1980'lerde başlamıştır ve oyunlaştırma (gamification) terimini, ilk olarak 2000'li yılların başında Nick Pelling kullanmıştır. Oyunlaştırmaya, ürünlerde, hizmetlerde,

web sitelerinde, yazılımlarda, üretim süreçlerinde, pazarlama faaliyetlerinde ve çeşitli topluluklarda rastlayabiliriz. Bilgisayarlarla daha doğdukları anda tanışan milenyum jenerasyonunu yakalamanın ise en etkili yolu gibi görünmektedir.

NEDEN OYUN OYNARIZ?

Oyunbazlık insanın doğasında vardır ve oyun oynadığımızda kendimizi iyi hissederiz. Oyunlaştırma teknikleri de insanın rekabet etmek, başarmak, statü elde etmek, kendini ifade etmek ve başkalarına yardım etmek gibi arzularına hitap eder.

Kullanılan stratejilerden bir tanesi, belirlenen görevleri tamamlamak için sağlanan ödüllerdir. Bunlar arasında, alınan puanlar, başarı rozetleri (badges), oyun düzeyleri (levels), ilerleme grafiği (progress bar) ve kullanıcıya sanal para (virtual currency) sağlamak sayılabilir.

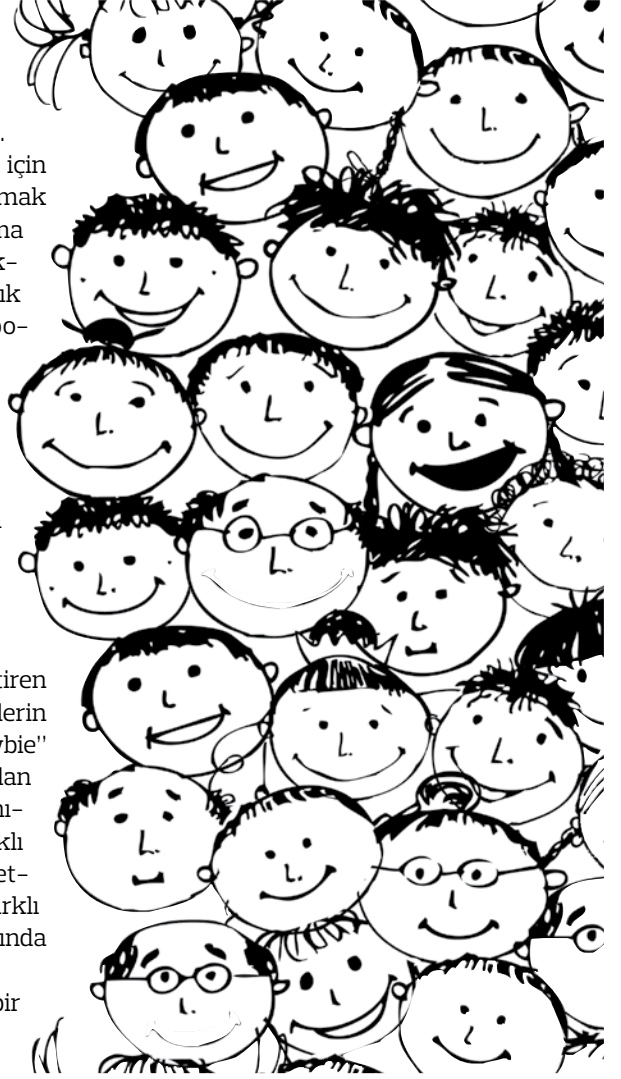
Oyunlaştırmanın Mekanikleri

- Kurallar içermek
- Meydan okuma (challenge) içermek
- Puanlar kazandırmak
- Sanal para, ödüller, rozetler kazandırmak
- Net hedefler koymak
- Rekabet ortamı sunmak
- İtibar edinilebilecek bir ortam sunmak
- En iyileri sıralama listeleri (leaderboard) yapmak
- Paylaşımlı oyun alanı yaratmak
- Geri bildirim vermek ve ulaşılması beklenen yeni hedefler sunmak
- Başarı ile güdülemek
- Beceri geliştirmeyi sağlamak
- Kıtlığı kullanarak talep yaratmak
- İyi bir hikaye anlatmak
- Sosyalleşme imkanı yaratmak
- Zaman kısıtı içermek
- Oyun benzeri ikonlar kullanmak

Puanlar pek çok uygulamada başarıyı göstermek üzere kullanılmaktadır. Puanlar kişinin başarısını başkalarıyla karşılaştırma olanağı tanır ve bir sonraki ödül veya düzey için kullanıcıyı güdüler. Örneğin, daha sağlıklı bir hayat yaşamak için alışkanlıklarımızı değiştirmemizi sağlamak üzere geliştirilen HealthMonth adlı uygulama puanları çok ilginç bir şekilde kullanılmaktadır. Kullanıcılardan, sağlıkla ilgili haftalık hedeflerini oluşturmaları istenir ve bir ay boyunca bu hedeflere bağlı kalmaları beklenir. Her katılımcı uygulamaya 10 "yaşam puanı" ile başlar ve ay sonuna kadar en az 1 "yaşam puanını" korumaya çalışır. Hedefe ulaşmak için geçerli olan kurallardan herhangi birini bozduğunda ise puan kaybeder. Ancak, bu noktada katılımcıya oyundaki diğer arkadaşları yardım ederek "iyileşmesini" ve puan kazanmasını sağlayabilirler.

Rozetleri dijital dünyada popüler hale getiren ise Foursquare uygulamasıdır. Verdiği rozetlerin yelpazesi, ilk check-in ile kazanılan "Newbie" rozetlerinden, elde edilmesi çok daha zor olan ve 10 kez sinema check-in'i yaparak kazanılan "Zoetrope"a kadar uzanmaktadır. Farklı markalarla yaptığı anlaşmalar ile de bu rozetlerin çeşitliliğini artırmaktadır. Örneğin, 5 farklı Starbucks dükkanında check-in yapıldığında "Barista" rozeti kazanılmaktadır.

Oyunlaşmada kullanılan ödüllerden bir başkası da oyun düzeyidir. Örneğin, Zynga tarafından geliştirilen ve şu anda

Thefuntheory.com

"The Fun Theory" eğlencenin insanların davranışını değiştirmek konusunda en etkili yol olduğu noktasından hareketle Volkswagen öncülüğünde kurulmuştur. Volkswagen, daha yüksek araba performansını daha düşük çevresel etki ile sağlayan Blue Motion Teknoloji'si'ne ilgi çekmek için bu girişimi başlatmıştır. Kampanya kapsa-

mında katılımcılar kendilerinin, çevrenin veya herhangi bir konunun olumlu yönde değişmesi için eğlenceli fikirler üretmiş ve videolar yüklemişlerdir. Bu videolardan bir tanesinde, yaların, yürüyen merdivenler yerine normal merdiveni tercih etmeleri için piyano tuşları şeklinde tasarlanan merdivenleri göstermektedir.

Rekabet etme arzumuzu hitap eden araçlar da oyunlaştırma unsurlarından bir tanesidir. Ödülü alan katılımcıları diğer oyunculara karşı görünür hale getirmek veya sıralama listeleri (leader board) yayınlamak katılımcıları rekabet etmeye teşvik eder.

65.000.000 kullanıcısı olan Farmville, başarılı oldukça düzey atlamana izin verir ve oyunun her düzeyinde farklı özellikler ekleyerek, sanal ortamda tarım ürünleri yetiştirmeyi cezbedici hale getirir. Havayolu şirketleri de oyun düzeyine benzer bir uygulama yapmaktadır. Sık uçan yolcularına özel kartlar vermekte ve belli miktarda mil uçulması halinde onlara düzey atlatmaktadır.

İlerleme grafikleri de benzer ödüllerden bir tanesidir. Google, PowerMeter'i yaratarak kişilerin kullandıkları enerjiyi izlemelerine olanak tanımaktadır. Bu bilgiyi görsel olarak takip edebilmekte, başkalarıyla paylaşabilmekte ve enerji tasarrufu için çeşitli yöntemler geliştirebilmektedir.

Rekabet etme arzumuzu hitap eden araçlar da oyunlaştırma unsurlarından bir tanesidir. Ödülü alan katılımcıları diğer oyunculara karşı görünür hale getirmek veya sıralama listeleri (leader board) yayınlamak katılımcıları rekabet etmeye teşvik eder. Sıralama listeleri kullanıcıları başarılarına göre sıralar ve onları oyuncu olmaya teşvik eder. Foursquare önce şehir bazlı bir sıralama geliştirmiş, daha sonra onu

arkadaşlar arasında bir sıralamaya dönüştürmüştür. Birkaç check-in puanı kazandığınızda size kaç arkadaşınızı geride bıraktığınızı göstermektedir.

Oyunlaşma için bir başka yaklaşım ise halihazırda var olan görevleri oyun gibi sunmaktır. Bunun için kullanılan teknikler arasında, katılımcıya seçim şansı vermek, eğitim konusunda yönlendirmek, meydan okumaya teşvik etmek ve öykü anlatmak yer alır. Grup halinde oynanan oyunlar basitten karmaşığa doğru tasarlanarak içine meydan okuma öğesi yerleştirilebilir. Örneğin, Princeton'ı terk ederek girişimci olan Seth Priebatsch, South by Southwest Interactive (SXSW)'de yaptığı konuşmasını, izleyicileri de dahil ederek oyunlaştırmıştır. Bu konuşmada izleyicilere mavi, yeşil ve portakal rengi kartlar dağıtılmıştır ve salondaki her sıranın 180 saniye içinde tek bir ortak rengi göstermesi istenmiştir. Salondaki herhangi bir sırada oturan tüm izleyicilerin aynı rengi göstermeyi başarması halinde National Wildlife Foundation'a 10.000 USD'lik yardım yapılacağı söylenmiştir. Oyun başladığında bir miktar kaos yaşanmasına rağmen yanı sıra oturan izleyiciler tek bir renkte kart göstermeyi başarmıştır. Seth Priebatsch'a göre bu oyun, oyunlaştırmanın dünya sorunlarına çözüm yaratmakta kullanılabileceğinin bir örneğidir.

Oyunlaştırma

Çok sayıda katılımcının olduğu oyunlarda, gerçek yaşamda olduğu gibi, dört tip oyuncu ortaya çıkıyor: Başarmak, sosyalleşmek, keşfetmek veya öldürmek isteyenler.

FARKLI OYUNCU TİPLERİ

Richard Bartle tarafından yapılan araştırmaya göre, çok sayıda katılımcının olduğu oyunlarda katılımcılar farklı özellikler gösterir. Yaptığı çalışmaya göre, dört tip oyuncu vardır: başarmak isteyenler (achievers), sosyalleşmek isteyenler (socializers), keşfetmek isteyenler (explorers) ve öldürmek isteyenler (killers). Başarmak isteyenler, puan toplamayı, düzey atlamayı veya somut bir başarı göstergesi elde etmeyi tercih ederler. Prestij edinmeyi isterler ve ödülleri kazanmak için tüm zorluklara katlanırlar. Sosyalleşmek isteyenler, oyunu, oyunun kendisi için değil insanlar ile etkileşim için oynarlar. Bu nedenle daha çok popüler olan oyunları tercih ederler. Arkadaş listesi yüklemek veya arkadaşları oyuna davet etmek konusunda öncüdürler. Tartışma forumlarında sıkça yer alırlar ve başarmak

isteyenleri en çok övenler de sosyalleşmek isteyenlerdir. Keşfetmek isteyenler, yeni alanlar bulmak, harita çıkarmak veya gizli yerleri ortaya çıkarmak gibi oyun öğelerini tercih ederler. Başkalarının keşfetmediği şeyleri keşfetmeye bayılırlar. Zaman kısıtı ve geriye sayım olan oyunlardan hoşlanmazlar. Yenilik ararlar. Öldürmek isteyenler, kendilerinin kazanmasını ve diğerlerinin kaybetmesini isterler. Onlar için tasarlanan oyunlar arasında açık artırmalar ve yarışlar sayılabilir. Yüksek düzeyde rekabetçidirler.

Bartle'in oyuncu tipleri her bireyin farklı sebeplerle oyun oynamayı tercih ettiğini göstermektedir. Bu nedenle, oyun tasarlarırken, hedeflenen kitlenin özellikleri iyi bir şekilde değerlendirilmelidir. Oyun öğeleri veya oyun mekanikleri bu kitleye uygun şekilde bir araya getirilmelidir.

TÜBİTAK'tan Girişimcilik Eğitiminde Oyunlaştırma Örneği

TÜBİTAK, lise öğrencilerine girişimcilik eğitimi vermek amacıyla sanal kampüs uygulaması başlattı. "Girişimcilik ve Yenilikçilik Yarışması" kapsamında başlatılan uygulama ile öğrenciler, sanal kampüs ile Girişimcilik Akademisi'ndeki dersleri sanal sınıf ortamında alabiliyor. Öğrencilerin hem eğlenip

hem de eğitim aldıkları sanal kampüs uygulaması ile gerçek hayat 3 boyutlu sanal dünyaya benzetildi. Sisteme girdiklerinde kendilerine özel avatar oluşturan öğrenciler klavye ve fare yardımıyla üç boyutlu ortamda yürüyüp koşabiliyor, uçuşa dahil birçok hareketi yapabiliyor. Öğrenciler sanal kampüse girerek sınıflarda eğitim alabiliyor, kampüs içinde gezinti yapabiliyor ve kafeteryada arkadaşları ile oturup konuşabiliyor. ■

Varlık Barışı Düzenlemelerinin Vergi Kültürü Açısından Etkileri - Çözüm Önerileri

Her ne kadar, geçen ay çıkarılan, vergi affı yasası İkinci Varlık Barışı diye nitelendirilmekteyse de bu son 10 yılda bu konuda yapılan dördüncü düzenlemedir. Uygulamada varlık barışı bir istisna olmak yerine neredeyse süreklilik kazanan bir “vergi affı” aracı haline dönüşmüştür.

İsmail Hakkı GÜNEŞ

İstanbul Aydın Ün.v.İkt.İda.Bil.Fak.Öğr.Gör.-YMM

1.GİRİŞ

Çalışmamız vergi affı-varlık barışı kavramların çok sık tartışıldığı ülkemizde son düzenleme ile yeniden gündeme gelen varlık barışı ve vergi kavramları üzerine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır.

Ülkemizde bu ve benzeri düzenlemeler

Cumhuriyet döneminden itibaren çok sık yapılmış çıkarılmış biçimleri farklı olmakla birlikte bu tür düzenlemeler mali af olarak tanımlanmıştır.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde mali af olmaması yada vergi kültürünün yerleşmesinde

● Bireyleri gönüllü olarak vergi ödemeye yöneltecek ve bu kapsamda vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmeye sevk edecek başlıca

faktörler nelerdir ?

● Bireyleri niçin ve hangi nedenlerle vergi ödemedi kaçınmaya iten faktörler nelerdir? sorularına farklı bir bakış açısıyla cevap aramak ve önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Bu düzenlemeler;

● Genel af yasaları içerisinde birkaç madde ile yapılan düzenlemeler

● Sadece vergi cezalarının affını kapsayan düzenlemeler olarak yapılmıştır.

● Sadece belirli vergi ve cezaların affını kapsayan düzenlemeler olarak yapılmıştır.

Son 10 yıla baktığımızda bu ve benzeri dördüncü düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemenin 12'nci maddesi ise 2008'deki 5811¹²³ sayılı yasanın yurtdışı düzenlemeleriyle birebir aynıdır.

Bu düzenlemenin madde gerekçesinde de belirtildiği üzere;

Gerçek Ve Tüzel kişilerce sahip olunan iktisadi varlıkların Türkiye'ye getirilmesi ve kayda alınması suretiyle milli ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir.

Yurt dışında Gerçek Ve Tüzel kişilere ait 130 milyar \$ iktisadi varlık bulunduğu yetkililerce basın önünde ifade edildiğine göre Gerçek Ve Tüzel kişilere ait yurtdışı borç stok tutarına ve bundan önceki varlık barışı yasasıyla yurda getirilen tutarları inceleyerek bu düzenlemeyle ülkemize getirilmesi arzulanan miktara ışık tutacak bir analiz yapmak mümkün olabilir.

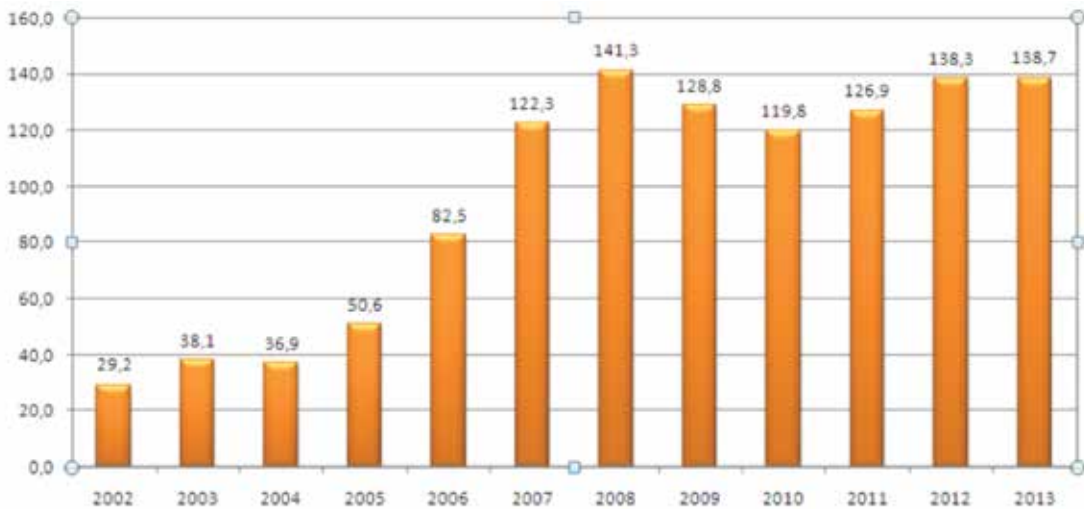
2008'de yapılan düzenleme iki kez uzatılmış ve sonunda yukarıda tablodan da görüleceği üzere yurt dışı iktisadi varlıklardan 27.8 milyar Türk Lirası beyan edilmiştir.

(S olarak 2009 ortalaması esas alınarak beyan edilen iktisadi varlık 18 milyar \$ olmuştur.)

Özel sektör yurtdışı borç stok tutarının teminatlı borç olduğu ve ilgililerce ifade edilen yurt dışı iktisadi varlık tutarının yurtdışı borç stok tutarıyla paralel olması bu tezi yani yurtdışı özel sektör borç tutarı ile yurtdışı iktisadi varlık tutarının aynı denilebilecek tutarda olması manidar bulunmakta ve bir çok iktisatçı ve /veya mali/ekonomik analiz yapanlarca da teyid edilmektedir.

2009'da beyan edilen iktisadi varlık tutarı yaklaşık yurtdışı iktisadi borç tutarının % 14'ü olmuştur. Bu hespla 2013'de beyan edilmesi

Özel Sektör Dış Borç Stoku (Milyar Dolar)

Varlık Barışı

beklenen tutarın da (20 milyar – 30 milyar \$) bu bağlamda olabileceği ileri sürülebilir. Bu tutarın vergisinin genel ekonomi içindeki fiskal* etkisinin önemi yoktur. Esasen arzulanan madde gerekçesinde de belirtildiği üzere yurtdışında gerçek ve tüzel kişilere ait iktisadi varlıkların Türkiye'ye getirilmesi, milli ekonomiye kazandırılarak kayıt altına alınmasıdır.

2. VERGİ NEDİR ?

Teorik anlamda "vergi" Devletin egemenlik gücüne dayanarak, tek yanlı ve zorla aldığı ekonomik değerlerdir. Verginin kuramsal tanımı ile çağdaş hukuk normlarına göre yapılan tanımı arasında çok ciddi bir farklılık vardır. Verginin çağdaş hukuk normlarına göre yapılan tanımına kolay gelinmemiştir. Bu süreç Magna Carta Libertatum (Büyük özgürlükler Sözleşmesi) ile başlamıştır.⁴

Kısaca kamu harcamalarına bireyin gücü oranında katılmasına vergi diyoruz. Vergi kültürünü ise "toplumu oluşturan bireylerin hür vicdanlarında vergi verme gereğini duymaları" şeklinde tanımlayabiliriz. Bu kültürü oluşturma becerisinde meydana gelen yıpranma ve yozlaşma bireyi asli ve zorunlu görevi yerine getirme davranışından uzaklaştırmaktadır.

Vergi; teorik olarak tanımında belirtilen esasa uygun olarak kazanç ve gelirden alınma şeklinde (gelir üzerinden alınan vergiler) oluşabileceği gibi harcamalardan (KDV, ÖTV gibi) ve servet üzerinden de (MTV, VİV) alınmasının teorik olarak bir anlamı vardır. Sosyal zararları, sosyal yararlarından fazla olan alkol ve sigara

gibi keyif verici maddelerden alınması, gelir dağılımında adaletin sağlanmaya çalışılması için tüketim mallarından (özellikle lüks tüketim) alınması gibi amaçlarla harcamalardan ve servet üzerinden alınması bu kurallar gereğidir..

Vergi gereği neden doğmuştur, vergi niçin zorunludur ve vergi niçin kutsaldır?

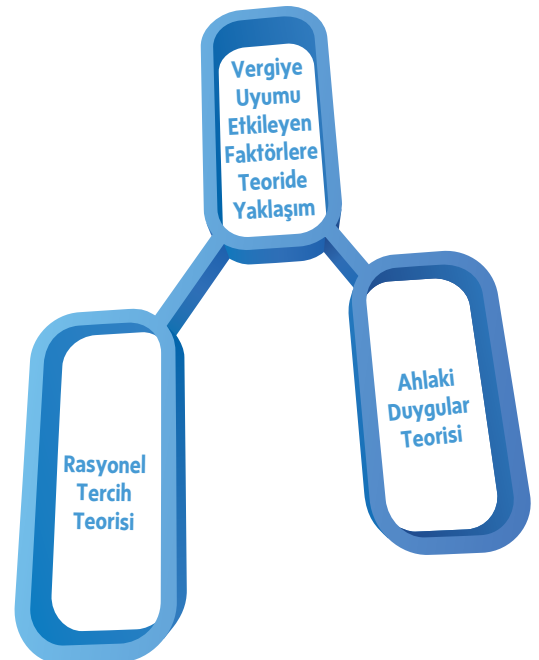
İnsan oğlunun toplumsal yaşama geçişi ile birlikte vergi kavramı ve gereği doğmuştur

Vergi olmazsa doğal hakları koruyabilecek ve dağıtabilecek devlet otoritesinin de işlerliği olmayacağı ortadadır. En yüce haklardan olan yaşam ve özgürlük haklarının varlığını sürdürürebilmek için kamu personeli ne kadar gerekli ise, bu personelin işlevini yerine getirebilmesi için de vergi o oranda gereklidir. Bu kutsal görevini yapan kamu personelinin bu görevi denli kutsal ise, vergi de bu denli kutsaldır.

Gelişmiş devlet örgütünde de milleti ve vatani ile devleti koruyan iç ve dış güvenlik görevi ne denli kutsal ise ve hak dağıtan yargı görevi ne denli mülkün temeli ise verilendirme ve vergi toplama görevi de o denli kutsaldır ve devletin varlık gereğidir.

3. VERGİYE UYUMU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Gelişmiş toplumlarda vergiye gönüllü uyum çok yüksektir. Vergiye uyumu etkileyen faktörlere " Rasyonel Tercih Teorisi " ve "Ahlaki Duygular Teorisi" ile açıklama yapılmaktadır.

- Kurumsal Faktörler
- Psikolojik faktörler
- Dinsel faktörler
- Hukuksal faktörler
- Siyasal faktörler
- Kültürel faktörler
- İdari ve yönetsel faktörler

Rasyonel Tercihler (rational choice) teorisinin temelini "homo economicus" insan modeli oluşturur. Buna göre insan doğası gereği faydasını maksimize içsel maliyetlerini ise minimize edecek karar ve tercihleri benimser. Bu çerçevede bireyler imkanlar dahilinde az vergi ödemeyi yada hiç ödememeyi tercih edecek tutum ve davranışları yeğler.

Rasyonel tercih modeline göre vergiye gönüllü uyumu sağlamada başlıca etkenler yakalanma ve cezalandırılma riskinin büyüklüğü, korku gibi etkenlerdir. Diğer bir ifadeyle bireyi gönüllü uyuma yönlendirecek faktörler etkin vergi denetimi, cezaların caydırıcı gücü kamu otoritesince alınacak önlemlerdir. Ülkemizde bu önlemlerin yeterince olduğu söylenemez.

Ahlaki duygular teorisinin (the theory of moral sentiments) temelinde bireylerin vergi ödememe / ödeme tercihlerini belirleyen tek etken bireysel çıkar ve bireysel fayda fonksiyonunu maksimize etmek değildir (ülkemizde çalışan ve emeklilere geçmiş yıllarda uygulanan vergi iadesi bireysel fayda fonksiyonunu maksimize etmeğe uygun örnek gösterilebilir). Bu teori konuyu psikolojik ve etik çerçevesinde ele alan bir yaklaşımdır. Bize göre bu yaklaşım

gelişmiş ülkelerde psikolojik ve etik etmenler çerçevesinde değerlendirilebilir, fakat, bu faktörlerin dışında başka faktörlerin de mutlaka değerlendirilmesi gerekir. Ülkemizde aşağıda yer alan kültür etkileşiminin olumlu olduğu söylenemez.

(Rasyonel Tercihler Teorisi Ve Ahlaki Duygular Teorisi ile ilgili daha fazla bilgi için bkz. Coşkun Can AKTAN Vergileme Ekonomisi Ve Vergileme Psikolojisi, "Vergi Psikolojisinin Temelleri Ve Vergi Ahlakı" Seçkin Kitapevi Ankara)

Gelişmiş toplumlarda vergiye gönüllü uyum çok yüksektir. Vergiye uyumu etkileyen faktörler "Rasyonel Tercih Teorisi" ve "Ahlaki Duygular Teorisi" ile açıklanmaktadır.

"Mükellefler, uzmanlar, vergi idaresi, akademisyenler ve politikacıların etkileşimi vergi hukukunun oluşmasında etken olur. Vergi hukuku, vergi kültürünü o da ulusal kültürü etkilemektedir."

Birgeir Nerre, "Tax Culture: A Basic Concept for Tax Politics", Economic Analysis & Policy, Vol.38 No: 1, March 2008, pp.156

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizde varlık barışı ,mali ve benzeri uygulamalarının sıklığı vergi kültürünün oluşumunu olumsuz yönde etkilemiştir.Yasal düzenlemelerin yanında bireylerin vergi ile ilgili kültür düzeyine ulaşabilmesi öncelikle aileden başlayan. okullarda devam eden ve basın ile diğer iletişim araçlarıyla dinsel kurumlarca desteklenecek bir eğitim almaları gerekir.

Vergi kültürünün oluşması için bu eğitimin alınmasında bizce yeterli değildir. Edinilen vergi kültürünün çeşitli şekillerde ve bilhassa devletin vergi politikası ile de ypratılması gerekir.

Bunun içinde devletin vergi politikasını oluştururken ve uygularken verginin genel ve esas prensiplerine saygı göstermesi gereklidir.

Bunun için de;

- Vergi yasal olmalıdır.

Vergi kültürünün oluşması için sadece eğitim yeterli değildir. Edinilen vergi kültürünün çeşitli şekillerde ve özellikle devletin vergi politikası ile de ypratılmaması gerekir.

Vergi niteliği gereği bir yük bir külfettir. Topumda bireye yüklenecek her türlü yükün kanunla getirilmesi ve bireye yüklenmesi hukukun genel kuralıdır. Ceza hukukunda da bu böyledir. vergi hukukunda da böyle olması gerekir.Bu gereğin kaynağı kanunun yasama normu oluşu ve yasama organında bireylerin temsilcilerinden meydana gelmekte olmasıdır. Bu husus 1982 Anayasamızın aynı maddesinde üçüncü fıkra halinde açıkça şöyle belirtilmiştir " Vergi ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur değiştirilir veya kaldırılır " 1961 Anayasamızın 61.maddesinin ikinci fıkrasında da benzeri hüküm yer almakta idi.

- Vergi normları kolay anlaşılır olmalıdır.

Vergi, bireylerin kolayca anlayabileceği basit normlarla yüklenmeli veya kaldırılmalıdır. Verginin tarh, tahakkuk ve tahsili bireyi bıktıracak şekilde bürokratik ek külfetler yaratmamalıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi kendi külfet olan vergiden ayrı olarak "vergileme tarzı" bireye ayrı bir külfet getirecek olursa bu durum bireyi vergiden soğutur ve vergiden kaçır hale getirir. Bu nedenledir ki verginin beyanı, tarh ve tahakkuku ile ödenmesi en basite indirgenmeli, bürokratik engellerden arındırılmalıdır. Bu işlemler için birey vergi idarelerinde saatlerce kuyruklarda beklemek zorunda kalıyorsa bu bireyin vergi kültürünün gelişmesini beklemek iyimserlik olur düşüncesindeyiz.

- Sık sık değiştirilmeyen kalıcı vergi normları konmalıdır.

Vergi normları sık sık değiştirilmeyen, siyasal otoritelerin oy düşünceleri ile sık sık el uzatılan normlar olmamalı, bireyin dilediği normu kolayca bulabileceği şekilde derlenmelidir. Dağınık normlar bireyde usanç yaratır, birey vergi normlarını kamunun kendine hazırladığı bir ceza tuzağı olarak görmeye başlar ve kamu, bireyin gözünde saygınlığını yitirir.

- Vergi adil olmalıdır.

Vergi, kazanca doğru orantılı olarak artmalı veya azalmalıdır. Edinilmeyen kazanç veya yararlanma nedeniyle vergi talep olunmamalıdır.

Verginin bu niteliği ile ilgili olarak 1982 Anayasamızın 73.maddesinin 2.fıkrasında vergi yükünün "adaleti..." olması gereğinden söz edilmiştir. Adil olmayacak bir verginin yükümlüsünü ve toplumu rahatsız edeceği inkar edilemez.

● Vergi tabanı yaygın olmalıdır.

Vergi toplumun belirli bir kesime yüklenmemeli kazanç ve yararlanma kıstası göz önünde bulundurularak her kesime yaygınlaştırılmalı toplumun bazı kesimleri vergi dışı bırakılmak suretiyle hile-i şeriyeye mahal bırakılmamalıdır.Verginin bu niteliği aynı anayasamızda "vergi yükünün ..." dengeli dağılımı gereği ile izah edilmiştir.

● Vergi yönetimi bireye yardımcı olmalı ve sevecen davranmalıdır.

Vergi yönetimi her şeyden önce kendi personelini birey ile ilişkiler yönünden eğitime ihtiyacıdır. Vergi yönetimi her kişinin vergi kaçırdığı veya kaçırma teşebbüsü içinde olduğu fikrinden ve imajından kurtulmalıdır. Vergi kültürünün oluşması için gerekli en büyük ve yaygın eğitimi verecek olan kuruluş vergi yönetimi olmalıdır. Vergi yönetimi yapılarının duvarlarına "vergilendirilmiş kazanç kutsaldır" gibi sloganlar yazmak şekilciliğinden kurtulmalı, kendi bünyesinde çok sayıda başkan yardımcısı, grup başkanı, müdürler ve gelir uzmanlarıyla takip ettiği son derece karmaşık ve değişken bir mevzuat hakkında meslek mensupları ve vergi yükümlülerini eğitmeli, verginin kutsallığı fikrini yaymalı, yasa değişikliklerinde yükümlülerini haberdar edip uyarmalı, dağılık vergi normlarını bir bütün haline dönüştürmeli, personeli ile yükümlüleri arasında iyi niyetli ve yakın diyalog yaratmalı, personeli sevecen davranması konusunda eğitmelidir. Vergi yönetiminin bunları yapmadan, bireylere vergi kaçırma veya kaçırma teşebbüsü içinde olduğu ön fikri ile bakmaya hakkı yoktur, vergi yönetiminin bu tutumunu sürdürmesi halinde de bireylerin vergi yönetiminden uzaklaşacağı

ve vergi yükümlülüklerinden kurtulmak için yasaların boşluklarından yararlanma arayışlarına gireceği ve, dolayısıyla vergi kültürünü ters yönde etkileyeceği ortadadır.

● Vergi ödenebilir nitelikte olmalıdır.

Bireyin ödeme gücünün üstündeki verginin bireyde tepki yaratacağı ve bireyin vergiden uzaklaşmak için çeşitli arayışlar içinde gireceği ve bu yolda gerekirse hile-i şeriyeye sapacağı ortadadır. Gerek kanun koyucunun gerekse vergi yönetiminin bireyi bu yollara itmemesi ve bireyin vergi ahlâkını korumaya azami itinayı göstermesi gerekir.

Kısaca; Verginin devletin varlık gereği olduğunu anlatmak , bireylerine bunu inandırmak ve bu konuda yurttaşını eğitmek de devlet olmanın gereğidir .Devlet vergi konusunda tüm bu ilkelere uygun davrandığına vatandaşını inandırmalı ve güven vermelidir. ❖

KISALTMA ve DİPNOT

KDV = Katma Değer Vergisi, ÖTV = Özel Tüketim Vergisi, MTV=Motorlu Taşıtlar Vergisi, VİV=Veraset İntikal Vergisi YMM = Yeminli Mali Müşavir

¹ 4811 sayılı yasa 27. Şubat. 2003 tarih ve 25033 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı

² 5811 sayılı yasa 22.Kasım.2008 tarih ve 27062 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı

³ 6111 sayılı yasa 25.Şubat.2011 tarih ve 27857 sayılı Resmi Gazete'de yayımlandı

Fiskal kelime anlamı itibarıyla; Vergiye , Hazineye ilişkin demektir.

Parafiskal etki = Para ve fiskal kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Vergi ve gelir

etkisi olarak da adlandırılır.

Parafiskal gelir Sosyo-ekonomik alanda devlet müdahaleciliğinin genişlemesi dolayısıyla artan kamu harcamalarının bir bölümünü karşılamak suretiyle, belirli amaçların gerçekleştirilmesi için kurulan, kamu veya yarı-kamu niteliğinde olan ekonomik, sosyal veya mesleki kuruluşlara; bu amaçlarının finansmanına tahsis edilmek üzere, kamu otoritesince gelir toplama yetkisinin verilmesiyle ortaya çıkan ve bütçe dışı bir kamu geliridir.

⁴ Erol, Ahmet;" Türk Vergi Sistemi Ve Vergi Hukuku " Ekim.2009 Sf.25

Avrupa Birliği'nin Doğalgaz Tercihini

Dünya enerji sektöründeki en hararetli tartışma arz güvenliği. Bu olgu tüm ülkeler ama özellikle farklı bölgelerden ve ülkelerden enerji ithal eden AB ülkeleri için geçerli. Zira AB ülkeleri toplam enerji tüketiminin %55'ini ithal etmekte, bu oran doğal gazda ise %65'e ulaşmakta.

Süreyya Yiğit

Istanbul Aydın Üniversitesi, ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi) Avrasya Danuşmanı

Gerek Türkiye'de gerek Avrupa'da günümüzdeki en önemli konulardan biri enerji. Özellikle yükselen enerji fiyatlarını gözönünde bulundurduğumuz zaman konunun önemini anlamış olmalıyız. Gelecekteki enerji tüketimini açısından da Avrupa önemli bir yer almakta ve kendisini hatırı sayılı enerji tüketicisi olmasından dolayı, çeşitli zorluklarla karşı karşıya bulmakta. Sorunların başını enerji ithalatı için hızla yükselen küresel talep ve rekabet çekmekte. Burada hızla gelişmekte olan Çin ve Hindistan'ı da eklediğimiz zaman enerjinin olası bir istikrarsızlık kaynağı olduğu da vurgulanabilir.

Dünya enerji sektörlerinde en hararetli tartışma enerji arz güvenliği. Bu Türkiye için de AB için de geçerli. Avrupa ülkeleri enerji arz güvenliği bağlamında, enerji piyasalarının rekabete dayalı ve şeffaf bir piyasa anlayışı çerçevesinde yeniden yapılandırılması, yenilenebilir kaynak potansiyellerinin tespiti ve kullanımı, yeni enerji teknolojilerinden yararlanılması gibi alanlarda çeşitli çalışmalara endekslenmiştir. Böylelikle Avrupa, dahili enerji piyasası açısın-

dan farklı bölgelerden ve ülkelerden enerji ithal etmek arzusunda.

2011 yılında, Avrupa devlet başkanları hedef belirlediler: 2014 yılına kadar Avrupa içi enerji piyasasının serbestleştirilmesi, bu bağlamdaki entegrasyonu tamamlanması ve tüm AB üye ülkelerinin 2015 yılına kadar Avrupa çapında bir enerji şebekesine bağlanması.

Avrupa Komisyonu'na göre bu hedefleri gerçekleştirmek için €1 trilyon'un üzerinde (yaklaşık \$ 1.4 trilyon) altyapı ve diğer yatırımlar gerekli olacaktır.

AB toplu olarak dünyanın en büyük enerji ithalatçısı durumundadır. Toplam enerjisinin %55'ini ithal etmekte, doğalgaz'da ise daha da fazla, yaklaşık %64 ithalat oranı gerçekleştirilmektedir. Doğalgaz 2011'de AB'nin birincil enerji tüketiminin %24'ünü oluştururken bu kategoride Nükleer enerjinin iki katını yakalayıp, sadece petrol'ün arkasında ikinci durumda kalmıştır. Bağımlılık konusunda Avrupa Komisyonu karamsar bir tablo çizmektedir: kendi tahminlerine göre 2030 yılında AB doğalgaz ihtiyacının %80'nini ithal edecektir.

Table 1: 2011 Avrupa Ülkelerinin Doğalgaz İthalatları

Terawatt Saat (Twh)	İç Üretim	Rusya	Norveç	Cezayir	Katar	Diğer Kaynaklar*	Toplam Net Tedarik	% Değişim 2011/2010
Avusturya	18.8	59.8	14.5	0.0	0.0	29.4	95.6	-6%
Belçika	0.0	3.4	82.4	0.0	30.8	66.9	183.3	-15%
Bulgaristan	4.2	29.3	0.0	0.0	0.0	0.0	32.3	11%
Çek Cumhuriyeti	1.4	63.3	12.2	0.0	0.0	23.2	85.5	-10%
Danimarka	81.7	0.0	0.0	0.0	0.0	-31.9	40.6	-18%
Estonya	0.0	6.5	0.0	0.0	0.0	0.0	6.5	-10%
Finlandiya	0.0	43.4	0.0	0.0	0.0	0.0	43.4	-12%
Fransa	6.5	72.6	182.9	66.7	37.4	135.0	477.2	-13%
Almanya	137.3	336.9	303.1	0.0	0.0	110.2	864.7	-11%
Yunanistan	0.0	30.3	0.0	8.7	1.9	10.5	51.2	23%
Macaristan	32.5	72.6	0.0	0.0	0.0	5.6	124.2	-6%
İrlanda	2.1	0.0	0.0	0.0	0.0	51.1	53.2	-12%
İtalya	88.5	247.1	38.6	242.8	65.7	149.0	824.4	-6%
Letonya	0.0	16.2	0.0	0.0	0.0	0.0	16.2	-13%
Litvanya	0.0	57.0	0.0	0.0	0.0	-21.9	35.0	9%
Lüksemburg	0.0	3.2	6.9	0.0	0.0	3.2	13.4	-13%
Hollanda	746.7	44.0	129.0	0.9	3.7	-481.6	458.3	-10%
Polonya	47.6	102.7	0.0	0.0	0.0	17.4	157.9	2%
Portekiz	0.0	0.0	0.0	21.6	0.0	36.9	58.5	0%
Romanya	117.0	34.2	0.0	0.0	0.0	0.0	150.8	3%
Slovakya	1.0	62.4	0.0	0.0	0.0	-5.7	57.7	-3%
Slovenya	0.0	5.3	0.0	2.6	0.0	0.9	8.8	-16%
İspanya	1.9	0.0	13.9	147.4	51.5	160.4	372.2	-7%
İsviçre	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	14.9	14.9	-20%
Birleşik Krallık	526.7	0.0	244.2	2.6	230.6	-76.7	904.7	-17%
AB	1 813.9	1 290.1	1 027.7	493.3	421.6	196.8	5 130.5	-10%
% Değişim 2011/2010	-11%	2%	-3%	-8%	21%	-45%	-10%	
İsviçre	0.0	7.6	7.3	0.0	0.0	19.6	34.5	-10%
Türkiye	8.1	270.3	0.0	44.2	0.0	144.7	469.7	18%

* Yapılan net ihracat verilerini içerir.
Kaynak: Eurogas Statistical Report, 2012.

Kaynak: Eurogas Statistical Report, 2012.

Bu hedeflerden dolayı enerji güvenliği kavramı Avrupa Birliği başkentlerinde önemle tartışılmaktadır. O kadar ki AB içinde enerji çeşitliliği önemli bir sorun haline gelmiştir. Bunun temel sebebi ise AB'nin toplam doğal gaz ihtiyacının %36'sının Rusya tarafından karşılanmasıdır. Tablo 1'de görüldüğü gibi bazı büyük AB ülkeleri, örneğin İspanya ve İngiltere, Rusya'dan hiç doğalgaz ithal etmezken, Almanya doğalgaz tüketiminde ikinci sırayı ve Rusya'nın en büyük pazarı olarak korumakta ve tüm doğalgaz ithalatının % 40'ını Rusya tarafından karşılatmaktadır. Bu ve benzer tespitlerden dolayı AB

bugünkü Rusya'ya olan bağımlılığın yarınlar da değişmesini arzu etmektedir. Doğal olarak Avrupa Birliği'nin enerji arzı stratejisinin temel unsurları doğalgazın daha fazla çeşitlilik içermesi, dışa bağımlılığın ve ithalat faturasının azaltılması olarak ifade edilmektedir.

Avrupa'da, özellikle doğalgazda yerli kaynaklarının artan enerji talebi ile karşılaştırıldığında göreceli olarak azlığı enerji ithalatını beraberinde getirmektedir. Farklı alternatifler bulunmadığı takdirde AB bir tedarikçi olarak Rusya'ya daha fazla bağımlı kalacaktır. Bu bağlamda AB'yi yakından ilgilendiren iki seçenek mevcut. Biri Güney Akım (South Stream) projesi, diğeri ise Güney Gaz Koridoru (Southern Gas Corridor). AB üyeleri Rus gazı için alternatif geçiş yolları arayışı içindeler. Almanya'nın özellikle Kuzey Akım gerçekleştirildikten sonra Rusya'nın en büyük ithalatçısı olarak Rusya'ya daha da bağımlı kalması bazı AB üyelerini rahatsız etmektedir.

Rusya, Avrupa'ya daha fazla gaz satılabilir için Güney Akım projesini inşa etmektedir. Proje, Tablo 2'de görüleceği gibi Rusya, Bulgaristan ve Macaristan'ı birbirine Karadeniz altından bağlayan bir boru hattından ibarettir. Güney Akım'ın özelliği Rusya'nın daha önceden problemler yaşadığı Ukrayna ve Beyaz Rusya gibi ülkeleri devre dışında bırakmasıdır. Bunun yanı sıra Rus politikalarını sık sık yüksek sesle eleştiren Polonya ve Litvanya gibi AB üyelerinin de proje kapsamının dışında tutulması da dikkat çekicidir. Bu Rus destekli proje AB tarafından teşvik edilen diğer boru hatları için rakip olarak görülmekte.

AB tarafından desteklenen alternatif Güney Gaz Koridoru. Buradaki amaç Hazar havzası ve Orta Asya doğalgazını Avrupa'ya taşımaktır. Son yıllarda Nabucco boru hattını destekleyen Avrupa ülkeleri Nabucco'nun artık ticari açıdan kabul edilemez oluşunu kabul etmektedirler. Yerine ise Tablo 3'de görüldüğü gibi hala Hazar ve Orta Asya doğalgazını ithal etme stratejisinin bir parçası olan ve uzun süredir de planlanan daha küçük ölçekli Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) düşünülmüştür.

2012 Haziran ayında imzalanan Türkiye ve Azerbaycan hükümetlerarası anlaşmada projenin 7 milyar dolar yatırımla 5 yılda hayata geçeceği vurgulandı. TANAP'ta Botaş'ın payı %20, Socar'ın payı ise %80 olarak belirlendi. 2020'de yıllık 16 milyar metreküp olacak kapasitenin,

Tablo 2: Güney Akım Projesi

Kaynak:
<http://www.south-stream.info/en/maps/>

Doğalgaz piyasasında, son dönemde, en önemli gelişme bu yıl Mart ayında Nabucco ve TANAP ile Güney Gaz Koridorunu geliştirmek için yapılan işbirliği anlaşmasıdır.

2023'te 23'e, 2026'da ise yılda 31 milyar metreküp seviyesine kadar ulaşması da hedeflenmektedir. Şah Deniz II Konsorsiyumu'nun Türkiye dışında satılacak doğalgaz miktarlarının TANAP ile Avrupa'ya Bulgaristan ve/veya Yunanistan sınırında teslim edileceği ve giriş noktasının Türkiye sınırı Türkgözü girişi olan 56 inçlik hattın, Avrupa'ya çıkış noktaları Yunanistan ve/veya Bulgaristan sınırları, Türkiye içi çıkış noktaları ise Eskişehir ve Trakya bölgesi olacağı açıklanmıştır. TANAP'ta öngörülen 4 aşamanın ilki 2018'de ilk gaz akışıyla gerçekleşecek. İki ülke ayrıca iki önemli konuda hemfikir oldular:

1. Azeri gazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınmasını kapsayan TANAP sisteminin yıllık 32 milyar metreküplük başlangıç kapasitesinin üzerinde genişletilmesi her iki devletin karşılıklı anlaşmasına tabi olmasına,

2. Yıllık 16 milyar metreküp başlangıç hacminin üzerindeki Azerbaycan'a ait ve TANAP sisteminden taşınması planlanan tüm doğalgaz öncelikle Türkiye'deki alıcılara teklif edilmesine.

Buraya kadar taşınan doğalgaz aktarımının devamı için de ya Nabucco Batı Boru Hattı veya Trans Adriyatik Boru Hattı'na (TAP) bağlanabileceği belirtilmiştir (Tablo 3'e bakınız). Bu projelerin her ikisi de daha önce önerilen

Nabucco'dan çok daha küçük olacaktır. Nabucco Batı, Türkiye'nin batı sınırından Avusturya'ya kadar doğalgaz taşıyacak, TAP ise Türkiye'nin batı sınırından Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden denizaltı boru hattı ile İtalya'ya doğal gaz taşıyacak bir projedir.

Güney Akım projesinin inşasına Rus Gazprom, İtalyan Eni, Fransız EdF ve Alman Wintershall şirketlerinin işbirliği ile Aralık 2012'de başlandı. Tam olarak faaliyete geçmesi halinde yılda 63 milyar metreküp gaz taşıma kapasitesine sahip olacağı da belirtilmektedir. Enerji bağımlılığını azaltmaya çalışan Avrupa ülkeleri de bu gelişmeden epey endişelenmektedirler.

Son gelişmelere bakıldığında, 2013 Mart ayındaki Nabucco ve TANAP ile Güney Gaz Koridoru'nu geliştirmek için işbirliği

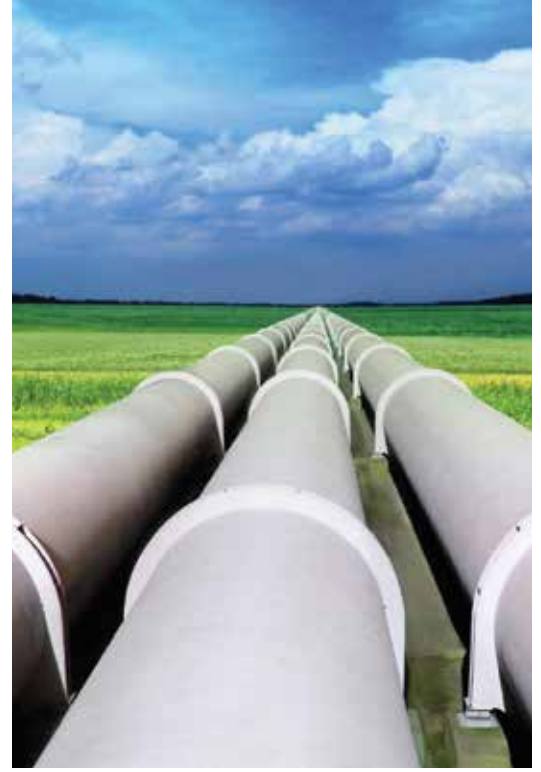
Tablo 3: TANAP, Nabucco ve TAP Projeleri

Kaynak: <http://vestnikkavkaza.net/sites/default/files/Nabucco-TAP.jpg>

Son gelişmeler Hazar doğalgazının önemli miktarlarda AB'ne ulaştırılmasını olanaklı kılmış, bu da AB ülkeleri nezdinde Azerbaycan'ın önemini artırmıştır.

anlaşmasının imzalanması göze çarpmaktadır. Anlaşma kurumların teknik ve stratejik bilgi alışverişinde bulunması ve projelerinin desteklenmesini öngörürken ayrıca Avrupa Birliği ve Güneydoğu Avrupa bölgeleri için gaz tedarikinin güvenilirliğini ve çeşitliliğini arttırmak üzere doğal gaz taşıma güzergâhlarının daha da çeşitlendirilmesi gerekliliğine işaret etmekte. Nabucco'ya göre anlaşma Güney Gaz Koridoru'nun iki ayrılmaz parçası arasındaki ilişkiyi daha da sağlamlaştırdığı yönünde yo-

rumlanmakta.

Gerek Nabucco Batı veya TAP, olası çıkışları ile TANAP projesinin gelişimi açısından büyük ölçüde katkılarda bulunmaktadırlar. Her ikisinde Hazar doğalgazının önemli miktarlarda Avrupa'ya naklolması olasılığını arttırmıştır. Avrupa Birliği de Haziran 2013'de Azerbaycan'ın Şah Deniz konsorsiyumunun hangi projeyi tercih ettiği açıklamasını heyecanla beklemekte. Karar ne olursa olsun, Brüksel'e göre enerji arzı güvenliliği hedefi tutturulmuş olacaktır. ❖

**DARE
THE WORLD**

TO

**SAVE
THE PLANET**

KÜRESEL KRİZİN NERESİNDEYİZ?

Yaşanmış olan krizler öncesinde finansal piyasalarda “varlık fiyatlarında ekonomik olmayan fiyat artışları”nın görüldüğü birçok araştırmada bilimsel olarak ortaya konulmuştur. Hükümetlerin varlıkların fiyatlarındaki aşırı değerlenmeler konusunda aktif bir girişimde bulunmaması da krizin tahribatını büyütüştür.

Tevfik ALTINOK

Dr. İAÜ Öğretim Üyesi

Hazine ve Dış Ticaret E. Müsteşarı

Uluslararası mali piyasalarda 2008 yılında yaşanan “kriz” paniğinin üzerinden 5 yıl geçti... Her ülkede olduğu gibi ekonomik açıdan Türkiye’de de endişe ile izlenen konuların başında yer alan küresel kriz ve kriz sonrası mali piyasalardaki gelişmeler, sorunun çözümüne ilişkin olarak düşünül-

len ve önerilen çözüm yolları, finans konusunda uzmanların anlattıkları ve politikacıların konuya yaklaşım tarzında ortaya dökülen farklılıkları göz ardı etmenin imkânsız olduğunu düşünüyorum. Böyle bir konuyu 5 yıllık süredeki gelişmeler ve uygulanan makro ekonomik politikalar açısından değerlendirdiğimde, özel-

likle bugüne kadar gerçekleştirilen G-20 Liderler Zirveleri çerçevesinde uzmanlar düzeyinde yapılan çalışmalar ve ardından yayınlanan Zirve bildirgeleri içeriğindeki süreç irdelendiğinde belirli konuların ön plana çıktığını daha başlangıçta gözlediğimi belirtmekte yarar görüyorum. Öyle olunca da, bugün küresel kriz

DÜNYA'DA VE MALİ PİYASALARDA DEĞİŞİM SÜRECİ

Ancak bu süreçte ve mali piyasalar açısından küreselleşen Dünyada kabul etmeliyiz ki, Dünya ekonomisine yön veren güç dengeleri de değişmiş ve değişmeye devam etmektedir. Eskiden olduğu gibi, sadece, ABD değil G-8 kapsamındaki ülkeler dahi bugün hâkim ekonomi konumunda değillerdir. Çin ekonomisi ise Dünya'da en büyük ekonomi haline yakın bir gelecekte ulaşsa da böyle bir Liderliği üstelenecek konumda görünmemektedir.

Dünya da artan nüfus, artan ülke sayısı, artan gelir düzeyi dikkate alınır, artık, G-20 diye adlandırdığımız 20 Ülke dahi yeni Dünya düzeninin düzenleyicisi ve kendi başlarına uygulayıcısı olamayacak gibi görünmektedir. Gelişen Ülkeler kadar gelişmekte olan ülkelerin ve gelişmemiş ülkelerin de yeni düzende söz sahibi olacaklarını kabul etmek gerekir.

Bu tespitten çıkarılacak sonuç, krizin temelinde değişen eksenler paralelinde küreselleşen sermaye hareketliliğinin neden olduğu sapmalar oluşmuş ve halen de oluşmaktadır. Gelişmekte olan piyasalarda henüz piyasa büyüklüğü ve olgunluğu oluşmadan gelen yabancı sermayenin, doğrudan yatırım veya sıcak para ya da spekülasyon amaçlı yatırımlar olmasına göre o ülke piyasasının gelen bu parayı hazmetmesi değişiklik gösterince, yeni Dünya düzeninde de tek eksen yerine çok kutuplu eksenler şekillenmeye

başlamaktadır.

Hal böyle olunca, serbest piyasa koşullarında sürekli yer ve el değiştiren "sermaye" nin başka bir ifade ile "para" nın hâkimiyeti artmakta ve kamu otoritelerinin bu parayı kontrolü ve yönetimi güçleşmektedir. Kontrol edilemeyen paranın ise nerede, nasıl ve ne tür bir tahribata yol açacağı kestirilememektedir.

Ancak yine bu süreçte mali

piyasalardaki gelişmeler G-20 Liderlerinin gözüyle bakıldığında, bir taraftan gerek fon arz eden yatırımcıların gerekse fon talep eden kaynak kullanıcılarının riskleri

ciddiye almadıklarını göstermektedir. Bunun dışında, hemen her kesimin mali piyasalardaki gelişmelere özensiz yaklaştığı ve özellikle yüksek getiriye yönelik arayış ve girişimlerin piyasaları bozduğu gözlenmektedir. Bu yetmiyormuşcasına kamu otoritesindeki zafiyet ve yetersizlikler sorunun daha da büyümesine yol açmaktadır.

Dikkat çekilmesi gereken bir diğer boyut ise, her geçen gün büyüyen ve hala da büyümeye devam eden mali piyasalardır. Son 10 yıllık zaman aralığında mali piyasalardaki büyüklükler 232 trilyon doları mali piyasalarda faaliyet gösteren kuruluşlar ile sermaye piyasalarına kayıtlı şirketlerin piyasa değerinden olmak üzere türev piyasalarındaki oluşan 614 trilyon dolarlık değerlerin de buna ilavesi ile 846 trilyon dolara ulaşmıştır. Dünya daki tüm ekonomilerin 2011 yılında ürettikleri Gayri Safi Yurt İçi Hâsıllar toplamının 80 trilyon dolar civarında olduğu hesaplandığına göre mali piyasaları yönetmenin zannedildiği kadar kolay olmadığı da kendiliğinden ortaya çıkacaktır sanıyorum.

Bu büyüklüklere ulaşılırken hataların yapılacağı, risklerin dikkate alınmayacağı, insan zekâsının yeni arayışlar içerisinde işin içine bir de aşırı kazanç hırsı girdiğinde yeni ürün adı altında olmayacak işleri ve buluşları ortaya koyacağı gerçeğini göz ardı etmemek gerekir.

ve krizden çıkış yolları ile ilgili olarak öngörülen ve uygulanan önlemlerin neresindeyiz sorusunu da kendi kendime sormadan edemiyorum. Bekleyişlerinin somut ögelere dayanması koşulu ekonominin tüm aktörleri için de geçerlidir. Genelde bu bekleyişleri yıl sonunda gerçekleşen rakamlarla örtüşür ya da örtüşmesi gerekir. Bu birimler sürprizleri sevmezler. Yılların deneyimlerini edindikleri bilgilerle birlikte harmanlarlar, bir sonuca varırlar.

TARİHİ SÜREÇ

Hatırlanacağı üzere, krizin ilk sinyallerinin alındığı, 2007 yılının Haziran ayında sadece 200 milyar dolarlık

bir "mortgage" kredi batağından söz edilirken, 2008 yılının daha ilk günlerinde kriz boyutunun 1.2 trilyon doları aşacağı tahminleri yapılmaya başlanmış, daha sonraki tarihlerde batan yatırım bankalarının aktif büyüklükleri bu beklentinin çok üzerinde rakamların ortaya çıkacağını daha o tarihlerde ortaya koymuştur. Oysa bu gün, sadece Amerikan mali piyasalarındaki kaybın 6 trilyon doların üzerinde olduğu bilinmektedir. Bu nedenle de, kriz paniğinin temelinde inildiğinde olayın "basit ve masum" bir "mortgage kredisi" meselesi olmadığını görmemek imkânsızdır.

Yıllarca Türkiye ile finansal anlamda yakın ilişki içinde bulunan ya-

tırım bankalarının yanı sıra batması ya da batma noktasına gelmesi söz konusu olan dev finansal kuruluşların mevcudiyeti krizin boyutunun kavranabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Şüphesiz bu durum uluslararası mali piyasalar açısından değerlendirildiğinde, bu tür çok büyük finansal varlıklara sahip kuruluşların batışı sadece kendileri açısından değil, piyasada faaliyet gösteren diğer mali kuruluşlar açısından da büyük sorun yaratmaktadır. Böyle bir batışta bu sorunlar bir yana özellikle borsada oluşan fiyatlandırmanın bir anda alt üst olması açısından da büyük önem taşıdığı gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Küresel Kriz

Unutulmamalıdır ki, piyasada faaliyet gösteren bir kuruluşun kapanması, sonucu ortaya çıkan işsizliğin yanı sıra hem yaratılan katma değer yok olması, hem de tasarruf sahiplerinden bu kuruluşa yatırım yapanların tasarruflarını kaybetmeleri sorunun katlanmasına neden olmuş ve olmaktadır. Kaldı ki, batan bir mali kuruluşun yükümlülüklerini yerine getirememesi, bu kuruluştan alacaklıların alacaklarını alamamaları nedeniyle onların da yükümlülüklerini yerine getirememesinin yaratacağı zincirleme etkileşimin, başka bir ifade ile "domino taşı" ya da "iskambil kâğıdından kule" yıkım olgusunun ortaya çıkması sonucu krizin boyutunun büyümesi kaçınılmaz hale gelmiş ve halen de gelmektedir.

Mademki, "masum ve basit mortgage kredisi" gibi bir nedenden ortaya çıkmadığı kabul edilen krizin o zaman hangi nedenle ortaya çıktığını da iyi irdelemenin gerektiğini belirlemek gerekir. Bu konuda, bana göre, en iyi kaynak olarak 2008 yılı Eylül ayında Washington da yapılan ilk G-20 Liderler Zirvesi sonunda yayınlanan bildirgenin ışığı altında sorunun nedenlerini değerlendirmektir. Hatırlanması gereken bir diğer olgu ise, uluslararası mali piyasalardaki kriz-

Küresel Krizin Nedenleri

Bu gerçeklerden hareket edildiğinde, İlk Liderler Zirvesinde yapılan tespitlere göre,

krize yol açan nedenler olarak sıralanmıştır.

Mevcut büyüme hızları ve cari açığındaki potansiyel gelişmelerin yol açtığı sürdürülebilirlik tartışması karşısında, hükümetin 2023 yılında Türk ekonomisini dünyadaki ilk 10 ekonomi arasında görebilme hedefinin gerçekleşmesinin güçlüğünü vurgulamak isterim.

den önceki son 10 yıl içindeki gelişmeler, Dünya ekonomisinin çok hızlı ve çok yüksek bir büyüme eğilimine girdiğini göstermektedir. Yine bu sürede görülen odur ki, küresel sermaye hareketliliğinin Dünyanın her yönüne güçlü ve büyük miktarlarda yayıldığı ve ufak tefek krizler olsa da uzun süredir Dünya ekonomisinin istikrar içinde bir süreçten geçtiği kabul edilen bir diğer gerçektir.

Olayın bu yönüyle ele alındığı bir ortamda, özellikle üzerinde durulması gereken makro ekonomik politikalar konusunda pek çok ülke gibi Türkiye'de de reform paketlerinin uygulamaya konulması gecikmiştir. Ülkemizde sosyal güvenlik reformunun gerçekleştirilmesine yılların harcandığını, hala vergi reformu ve hukuk reformunun gündemde olduğunu, sivil Anayasa üzerinde bir türlü

mutabakat sağlanmadığını sadece hatırlamak konunun ne denli önem taşıdığını ortaya konulması bakımından yeterli olacağını göstermesi açısından önem taşımaktadır diye düşünüyorum.

G-20 Liderler Zirvesinde küresel krizin oluşumuna ilişkin olarak sıralanan nedenlerin yanı sıra, kriz oluşumuna dönüşürken gerçekleri bilimsel olarak analiz etmek isteyen bilim adamlarının da var olduğu unutulmamalıdır. Finansal krizlerin, ülkelerin kendi iç dinamikleri sonucu oluşup oluşmadıkları tartışıla dursun, yaşadığımız krizlerin son zamanlarda sıkça söylendiği gibi "şişi-

rilmiş balonların" oluşması şeklinde ortak noktalara sahip olduğu gözlemlenmektedir.

Biliyoruz ki, yaşanmış olan krizler öncesinde mali piyasalarda "varlık fiyatlarında ekonomik olmayan fiyat artışları"nın görüldüğü bilimsel olarak pek çok araştırmada ortaya konulmuş ve tüm varlıkların fiyatlarında aşırı değerlenmelerin oluşumunda göz yumulmuştur. Bu varlığa sahip olmak isteyenler bu varlığın ileride gelir getirecek bir yatırım aracı olduğunu düşünerek bir anlamda risk satın almışlardır. Oysa piyasa ya da balon bilgileri özellikle farklı bilgi iletişiminden kaynaklanıyor ise, bu kez varlık fiyatlarındaki bu artışın finansal sistemde ki "balon'un" giderek şiştiği ya da şişirildiği anlamına geldiğinin farkına bile varamamışlardır. İyice şişen balonlar ya kredilerdeki faizlerin piyasa şartları gereği artırılması veya para otoriteleri tarafından ekonominin diğer kesimlerinden gelen sinyaller üzerine para ve kredi hacmindeki kısıtlamalar uygulamaya konulmuştur. Bunun üzerine faiz, kredi, kur ve riskli müşteri grubu ilişkisindeki bir bozulma ile krediler geri dönmemeye başlamış, bu da bir anda piyasada dengelerin bozulmasına neden olmuş ve artık balonların patlaması kaçınılmaz olmuştur.

Buraya kadar anlatılanlardan çıkarılacak sonuç bellidir. Serbest piyasa koşullarında, mali piyasalarda oluşturulan işleme mekanizması diye adlandırabileceğimiz sistem, kendi krizini kendi dinamikleri ile sürekli bir dönüşüm içinde yaratmaktadır. Bana göre, yaşanan krizin ardından başlatılan ve uygulanan yeneden yapılanma süreci, kendisinden sonraki krizin bir anlamda yaratıcısı olmasına yol açmaktadır. Bu aşamada, krizin "sistemik risk" taşıdığı korkusu, bir anda kapitalist sistemin, ya da başka bir ifade ile serbest piyasa mekanizmasının bile tartışılmasına neden olduğunu geçtiğimiz

süreçte tartışan pek çok bilim adamının var olduğunu sanıyorum hepimiz biliyoruz.

KRİZİN BİTİRİLMESİNE YÖNELİK ÇÖZÜM YOLLARI

Hepimiz biliyor ve kabul ediyoruz ki, hastalıkta da olduğu gibi ekonomik bozulmalarda da öncelik "teşhisin" konulması ardından "tedavinin" uygulanması, ya da sorunun tespiti ve çözüm yollarının önerilmesidir. Burada da kriz ortaya çıkmış, sorun tespit edildiği gibi sorunun ortaya çıkışına da neden olan teşhisler de konulmuştur. O zaman sorulacak soru ortadadır: Tedavi yöntemi ne olmalıdır? Ne yapalım? Bu tür küresel krizlerden ekonomik açıdan nasıl korunalım ve sağlıklı bir çözümü nasıl bulalım?

Hemen ifade etmek gerekir ki, G-20 Ülke Liderlerinin Washington da yaptığı ilk toplantıdan itibaren küresel kriz sonrası tahribatının asgariye indirilmesi için kamu otorite-

tesinin krize müdahale etmesinin ve önlem almasının zorunlu olduğu her kesim tarafından kabul görmüştür. Bu önlemlerin her bir ülke tarafından münferiden alınması yerine, Dünya ekonomisinin % 77 sine hâkim olan 20 en büyük ülke liderinin alacağı kararlarla oluşturulacak önlemler şeklinde öngörülmesi daha anlamlı ve etkili olacağı düşüncesiyle müşterek hareket edilmesi görüşüne itibar edilmiştir. Bu çerçevede hareket edilmesinin Liderlerin tercihi olduğu da ayrıca bildirgede yer almıştır. Anılan bildirgede, krizin çıkışından ilk Liderler Zirve Toplantısı yapıncaya kadar geçen süreçte öngörülen ve alınan önlemlerdeki temel amacın ekonomiyi harekete geçirmek ve istikrarı sağlamak şeklinde olduğu öngörülmüştür. Amaca yönelik tarzda alınan ve alınması önerilen önlemler, piyasalara ihtiyacı olan likiditeyi sağlamak, finansal kuruluşların sermaye yapısını güçlendirmek, düzenlemelerdeki noksanlıkları gidermek ve mali piyasalarda yeni bir mimari yapı oluşumu için Uluslar arası Para Fonu (IMF) ye yeni bir rol vermek, kısa vadede kaynak yaratmak, mevcut finansal kolaylıkları gözden geçirmek, Dünya Bankası ve

Küresel Kriz

Kalkınma Bankalarına yeni roller vermek ve bu kuruluşlara kaynak sağlamak şeklinde belirlenmiştir.

Görüldüğü üzere, ilk Liderler Zirve Toplantısında alınması kararlaştırılan önlemlerin temelinde, krizle birlikte yavaşlayan hatta gerileyen Dünya ekonomisinin her şeyden önce harekete geçirilmesi ve bozulan istikrarın yeniden sağlanması hedefi yatmaktadır. Ekonominin harekete geçmesi ve istikrarın sağlanmasının ardından yapılacak işlerin ve alınacak önlemlerin mali piyasalarda uygulamasında öngörüler ise daha sonra sırasıyla Londra, Pittsburgh, Toronto, Seul, Cannes ve Mexico City'deki Liderler Zirve toplantılarında ortaya konulmuş ve Zirve Bildirgelerinde mutabık kalınan hususlar kamuoyuna duyurulmuştur. Öncelikle Zirve toplantılarında, mali piyasalarda alınacak önlemlerin ortak ilkeleri belirlenmiştir. Bu ilkeler Ulusal işlemlerde mutlaka Düzenleyici ve Denetleyici Kuruluşların (DDK) sorumluluğunun aranması, DDK'lar arasında uluslararası işbirliğine gidilmesi, bölgesel ve küresel çapta standartların tespit edilmesi, mali piyasalarda disiplinin

sağlanması, ancak disiplin sağlanırken kesinlikle, rekabete sınırlama getirilmemesi, dinamizmin önünün kesilmemesi, yeniliklere açık olunması, şeffaflık ilkesinden ödün verilmemesi, kurumsal yönetim ilkelerine uyulması ve risk yönetiminde kurallara harfiyen uyulması şeklinde tespit edilmiştir.

Daha sonra yapılan G-20 Liderler Zirve Toplantılarında, piyasalardaki moral bozukluğunu gidermek ve sistemik riski azaltmak için alınması gereken öngörülerin her şeyden önce finansal sistemi onarmak amacıyla finansal piyasaları yeniden düzenlemeye ve mevcut düzenlemeleri güçlendirmeye öncelik verilmesi kabul edilmiştir. Bunun için de,

● Mali piyasalardaki finans kuruluşlarına yeni fon sağlamak ve bu kuruluşları yeniden yapılandırmak üzerinde görüş birliği oluşmuştur. Dünya'da fakirliğin giderilmesi, kalkınmanın sağlanması, küresel iklim değişikliğine karşı önlem

İlk Liderler Zirve Toplantısı'nda alınması kararlaştırılan önlemlerin temelinde krizle birlikte yavaşlayan, hatta gerileyen dünya ekonomisinin her şeyden önce harekete geçirilmesi ve bozulan istikrarın yeniden sağlanması hedefi yatmaktadır.

alınması ve gıda güvenilirliğinin sağlanmasında kullanılmak amacıyla IMF ve Uluslararası finansal kurumlara kaynak tahsis edilmiştir. Küresel talebi artırmak ve sürdürmek, istihdamı canlandırmak ve büyüme potansiyelini artırmak için yapısal reformların OECD, IMF, Dünya Bankası, ILO ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından hazırlanması kabul edilmiştir. Alınan kararlar arasında işgücü piyasasının ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik reformların yanı sıra yatırım ve yenilikçiliği teşvik edici vergi reformları, yeşil büyüme ve yenilikçiliğe yönelik politikalar oluşturulması önemle üzerinde durulan konular olarak dikkat çekmiştir.

● Mali piyasalardaki düzenleme, gözetim ve denetimdeki aksaklıkların giderilebilmesi ve yeni bir yapılandırma için ise, Basel Komitesi ve Finansal İstikrar Kurulu (Financial Stability Board (FSB) tarafından yapılacak bankaların sermayelerinin artırılmasının ve likit imkânlarının artırılmasının öncelikli konular olarak ele alınması kabul edilmiştir. Liderler Zirvesinde, ayrıca IMF ve Dünya Bankasının finansal sektör değerlendirme programı uygulamasının yanı sıra BIS tarafından sağlam ve şeffaf bir gözetim için neler yapılması gerektiğinin araştırılması da istenmiştir. Yeni banka sermaye ve likidite standartlarına geçişe ilişkin olarak sürdürülen Basel

III uzlaş çalışmaları 2013 yılında standartların ortaya konulması, 2019 yılında ise uygulamanın hayata geçirilmesi karara bağlanmıştır. "Batmasına izin verilmeyecek kadar büyük" sorununu çözmek için FSB'nin önerilerini tamamlaması da G-20 Ülke Liderlerinin üzerinde durduğu bir diğer konu olarak halen gündemdeki yerini korumaktadır.

● Bu çerçevede, Ulusal ve uluslararası piyasaların yeni mimari yapılanmasında tam bir "enterkonnekte" küresel ekonomi anlayışı ile mali piyasalar alt yapısının güçlendirilmesi için daha geliştirilmiş ve genişletilmiş şeffaflığa gidilmesi, kredi derecelendirme standartlarının yeniden düzenlenmesi, türev ürünlere sınırlama getirilmesi, küresel tek muhasebe standardına geçilerek tüm şirketlerin bu standartlara uyumlu muhasebe tutmalarının temin edilmesi

ve uluslararası düzeyde sermaye piyasalarının geliştirilmesi için standartların yükseltilmesine yönelik önlemler olarak riskten korunma fonlarının oluş-

turulması, verimliliği arttırmak ve rekabeti teşvik etmek için düzenlemelerin basitleştirilmesi ve engelleri azaltacak ürün piyasası reformları ile tezgâh üstü türev ürünlerde standartların belirlenmesi çalışmalarının yapılması istenmiştir.

● Daha etkili bir gözetim ve de-

netim sisteminin kurulabilmesi amacıyla gözetim ve denetimde yeni kuralların oluşturulması, banka tahhütlerinde yeni bir düzenlemeye gidilmesi ve risk yönetiminde denetçilere özel yetkiler verilmesi konularında BIS'in çalışma yapması kararlaştırılmıştır. Üzerinde sıkça durulan konular arasında kara para ile mücadele edilmesi, dürüst ve düzgün piyasalarda işlem yapılması ve serbest rekabet koşullarının sağlanması, serbest dış ticaret esaslarının uygulanması ve tekelleşmenin önüne geçilmesi G-20 Liderler Zirve toplantılarında öne çıkan başlıklar olmuştur.

Küresel krizin başlangıcından bu yana geçen 5 yıllık sürede, G-20 Ülke Liderleri Zirve toplantılarında alınması öngörülen tedbirlerin tam anlamıyla uygulamaya konulduğunu söylemek mümkün değildir. Teşhis konulmuş ve tedavi yöntemi belirlenmiş gibi görünse de uygulamaya geçildiğini söylemek yersizdir.

Önlemler uygulamaya konulduğuna göre, o zaman akla takılan "kriz bitmiş olmalı ki, önlemlerin uygulamasına gerek kalmamış görünüyor" yorumunun doğruluk derecesini aramakta yarar olduğu görüşündeyim.

KRİZ BİTTİ Mİ?

Bugüne kadar yapılan ekonomik değerlendirmelerin hiç birinde krizin bittiğini söyleyen hiçbir kişiye rastlanmamıştır denilse yeridir. Nitekim her yıl Washington'da Nisan ayında yapılan IMF ve Dünya Bankası Ara Toplantıları bu yıl da 18-19.Nisan.2013 tarihlerinde yapılmış, her yıl olduğu gibi bu yıl da IMF'nin World Economic Outlook Raporu yayınlanmış ve bu Raporda, "henüz büyük durgunluğun aşılmadığı bir ortam"dan söz edilmiştir. Rapor Dünya ekonomilerinde "hala ekonomik çalkantının" devam ettiğini vurgularken gelişmiş ülkelerde ve gelişmekte olan ülkelerde küresel krizle birlikte oluşan sıkıntıların halen giderilemediğine dikkat çekmektedir. Rapor enine boyuna incelendiğinde, her yıl olduğu gibi bu yıl da, Türkiye dâhil tüm Dünya ekonomilerinin geleceğine ilişkin IMF görüşlerini

çermektedir. Küresel kriz, büyüme, enflasyon ve dış ticaret verilerinin istikrar beklentilerine katkılarının tartışıldığı Raporda ne yazık ki krizin bittiğine dair en ufak bir yoruma dahi yer verilmemiştir. Öncelikle ifade etmeliyim ki, bu yıl Rusya'da yapılması önceden programlanan G-20 Ülkeleri Liderler Zirve

toplantısına hazırlık çalışmaları çerçevesinde G-20 Ülkelerinin Ekonomi Bakanları düzeyinde IMF toplantıları-

Küresel Kriz

na paralel olarak Washington'da yapılan bir diğer toplantıda yayınlanan bildirme ile World Economic Outlook Raporunu birlikte değerlendirmek gerekir. Böyle bir değerlendirmeyi yaptığımızda gözlemlediğimiz en önemli vurgulamalardan biri, gelişmiş ülkelerde büyümenin kaydedilmeye başladığı kabul edilmekle beraber çalkantıların henüz önünün alınamadığı noktasında yoğunlaşmasıdır. Özellikle Euro Bölgesindeki kamu borçları alanındaki sıkıntılar, hala ABD'deki mali uçurum riskini aşabilmek için alınabilecek sıkı önlemler, Japon ekonomisinin bir türlü düze çıkamamasına neden olan sıkıntılar, güçsüz şirket bilançoları rekabet koşullarını bozarken ekonomilerde yüksek işsizlik oranlarına ve kamu finansman açıklarının artmasına neden olduğunun altı çizilmektedir.

Diğer taraftan, gelişmekte olan ülke ekonomilerinde gelişmiş ülkelerde hala devam eden çalkantılar paralelinde 2012 yılında gözlenen ekonomik yavaşlamanın talepte ve ihracatta hareketlenme olsa da makro ekonomik politikalarındaki dalgalanmaların enflasyon ve kur baskısı ile istikrarın sağlanmasını zorlaştırdığına dikkat çekilmektedir.

Bu çerçevede, G-20 Ülkeleri Ekonomi Bakanları "finansal piyasalardaki yeniden yapılanma" kapsamında 15'inci IMF kotaları düzenlemesinin uygulamaya konulmasına dikkat çekmektedir. Hatırlanacağı üzere, 2009 yılında İstanbul'da yapılan IMF ve Dünya Bankası Güvernörler Toplantısında IMF kotalarında yeni bir düzenlemeye gidilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, gelişmiş ülkelerin kotalarından %5 oranındaki kotaların yeni Dünya düzeninde gelişmekte olan ülke kotalarına eklenmesi için çalışma yapılması ve ileride yapılacak Güvernörler Toplantısında yeni kotaların belirlenmesi ar-

Krizin çıktığından bu yana geçen 5 yılın sonunda, pek çok ekonomist gibi, ben de küresel krizin bitmediğini, ancak "ilk çarpıcı şokun" atlatılmış olduğunu düşünmekteyim.

zulanmış ancak henüz sonuçlanmayan dağılımın bir an önce bitirilmesi Bakanlar tarafından gelecek G-20 Ülke Liderleri Zirve toplantısına taşınması kabul edilmiştir.

G-20 Bakanlar Toplantısında ayrıca, kamu borç yönetiminde ulusal borç seviyelerinin düşürülmesi için sert

hedefler koyulmaması da benimsenmiş, sürdürülebilir güçlü bir kalkınma için zorunlu olduğunda hemfikir olunan yatırımların hızlandırılması için bölgesel finans düzenlemelerine gidilmesi kabul edilmiştir. Bu arada az gelişmiş ülkelerde açlığın ve fakirliğin önlenmesi için IDA yardımlarına öncelikte devam edilmesi arzusu dile getirilmiştir. Bakanlar bildirgesinde ayrıca Basel III ve BIS-IOSCO çalışmalarını ile kara para ve vergilendirme konularındaki çalışmalarında bir an önce bitirilerek Rusya'da yapılacak Liderler Zirve Toplantısına yetiştirilmesi istenmiştir.

Avrupa Birliğinde (AB) ise, özellikle para politikalarına yönelik çalışmalarda 2008 yılından bu yana Avrupa Merkez Bankası (AMB) krizle birlikte tüm Avrupa'da para piyasasının %60 büyüdüğüne, sadece tedavüldeki para tabanına bakıldığında dahi büyümenin boyutunun rahatlıkla anlaşılabilirliğine dikkat çekilmektedir. Böyle bir ortamda kriz ertesi, piyasa katılımcılarının üstlerine düşeni yapmakta sınır tanımadıklarının altı çizilirken AMB Başkanı G-20 Liderlerinin kriz ertesinde yapılması ve alınması gereken tedbirlere ilişkin taahhütte bulduklarına dikkat çekmektedir.

Bu çerçevede, AB içinde faaliyet gösteren tüm bankaların AMB tarafından sermayelerinin güçlendirilmesine önem verileceği ve sermaye yeterliliklerinin yakından izleneceği anlaşılan bankaların gerektiğinde yine desteklenmeye devam edilecekleri bilinmektedir. Şüphesiz "doktor tedavisine" başlanıldığında bunun yarıda kesilemeyeceği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda tedavinin yani Bankalara yardım desteğinin devam edilmesinin kaçınılmaz olduğu da kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu yöndeki gelişmeler, AMB'nin 2008 ve 2009 yıllarında izlediği para politikasının bir parçası olarak

piyasaya fazlası ile para sürülmesinin piyasada para arzının artmasına yol açtığı ve AB ekonomisine zarar vermeye başlayacağı yolundaki politikalarda değişiklik beklentisinin yakın gelecekte uygulanamayacağı bir işareti olarak kabul edilmelidir. Hatırlanır ise, Türkiye 1980 li yılların başındaki banker krizinde, 1994 yılı döviz darboğazı krizinde ve 2000 yılı banka sektörü krizinde bu sıkıntıları bilfiil yaşamış ülkelerin başında gelmektedir. Piyasada emisyonla artan para arzının yol açtığı enflasyon ve kur baskının ekonomik tahribatı uzun yıllar devam etmiştir. Gerek ABD ekonomisinde ve gerekse AB ekonomilerinde mali sıkıntıya düşen finans kuruluşlarının batmasını önlemek için öngörülen tedbirler arasında piyasaya sürülen paranın, sonunda fiyat artışlarına yol açacağı, bu şartlarda enflasyon beklentilerinin azacağı bilinen ve beklenen sonuçlar olarak gündemde yerini korumaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, bu paraların TL den farklı olan tarafı tüm merkez bankaları tarafından rezerv para olarak kullanılmaları ve saklanmalarıdır.

Bu gelişmeler göstermektedir ki, mali piyasalardaki tüm beklenti, enflasyonu harekete geçirmeden riskleri minimize ederek bankacılık sisteminin kendini düzeltmesini sağlamak ve bundan da önemlisi piyasa katılımcıları içinde yer alan küçük tasarruf sahiplerinin sarsılan güvenlerinin yeniden ihdası için çaba göstermektir. Aslında Batı ekonomilerinde vergi ödeyenlerin güven ölçütü, mali sıkıntıya düşenlere neye göre destek verildiği, ödenen vergilerle kimlerin desteklendiği ve bunun sonunda kamu görevlilerinin tüm görevlerini yerine getirip getirmediğine odaklanırken, vergi mükellefleri bu olgunun yakın takipçisi ve gözetleyicisi olarak görülmektedirler. Öyle anlaşılmalıdır ki, özel sektörün ve bağımsız otoritenin yanı

sıra sistem içinde yer alan kamu otoritesinin en ufak hatası, kamu parası ile iktidarların keyfi harcamaları en azından vergi verenlerin gözünden kaçmamakta ve kaçmayacağı umut edilmektedir.

VE TÜRKİYE...

Bu gelişmeler ve açıklanan ABD ve AB Merkez Bankaları para politikaları karşısında Türkiye ekonomisi açısından içinde bulunduğumuz yılı ve önümüzdeki yılın ne denli kritik yıllar olacağını, piyasadaki tüm özel sektör şirketleri açısından değerlendirmek gerekir kanısındayım. Eminim ki, 2013 ve 2014 yılları şirket bütçe ve iş programları hazırlanırken sadece Türkiye ekonomisindeki gelişmeler değil, aynı zamanda Dünya'daki ekonomik beklentiler de hesaba katılmıştır ya da katılacaktır.

Kısaca ifade etmem gerekirse, ekonomik açıdan ve özellikle mali piyasalarla ilgili olarak Ülkemizi il-

gilendiren boyutu ile bakıldığında temeldeki yapısal değişimleri, yani yapısal reformları gerçekleştirmeden krize sağlıklı ve kalıcı çözüm yollarını bulmak oldukça zor olacaktır düşüncesindeyim. Bu çerçevede, mali piyasalardaki reformları ikinci planda tutsak dahi makro ekonomik politika ve gelişmelere ilişkin olarak paramızın aşırı değer kazanmasının, işsizliğin, kamu maliyesinde disiplinin bozulmasının ve benzeri ekonomik sorunların sonunda üreticiyi vurmamasına, katma değerın sıfırlanmamasına, cari işlemler açığı büyüdükçe sürdürülemez hale gelmesine ekonomi kurmaylarının izin vermemesi gerektiği görüşündeyim.

Bu çerçevede, World Economic Outlook Raporundaki ve Hükümetin Orta Vadeli Programındaki makro ekonomik hedeflerinin karşılaştırılması ve hatırlanması için iki ayrı tabloyu aşağıda fazla yorum yapmadan sizlerle paylaşmak istiyorum.

IMF'nin Türkiye Ekonomisine İlişkin Öngörülleri

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
GSYİH büyüme (sabit fiy. %)	8,50	2,62	3,43	3,73	4,34	4,40	4,47	4,47
Toplam Yatırımlar / GSYİH (%)	23,82	20,60	20,96	21,91	22,19	22,25	22,37	22,49
Tasarruflar / GSYH (%)	14,12	14,69	14,16	14,64	14,78	14,69	14,42	14,05
Cari İşlemler Dengesi (milyar\$)	-75,09	-46,94	-57,91	-64,19	-69,78	-77,74	-89,34	-103,55
Cari İşlemler Den / GSYH (%)	-9,70	-5,91	-6,80	-7,28	-7,41	-7,56	-7,95	-8,44
Enflasyon (TÜFE)	6,47	8,91	6,64	5,30	5,00	5,00	5,00	5,00
İşsizlik Oranı (%)	9,79	9,21	9,39	9,48	9,48	9,48	9,48	9,48

Kaynak: IMF - WEO Nisan 2013 - Prof. Dr. Erinc YELGAN

OVP-Türkiye

	2011	2012	2013	2014	2015
GSYİH büyüme (sabit fiy. %)	7,50	4,00	4,00	5,00	5,00
Toplam Yatırımlar / GSYİH (%)	23,82	20,60	20,96	21,91	22,19
Cari İşlemler Dengesi (Milyar\$)	-71,70	-58,70	-60,70	-63,60	-64,70
Cari İşlemler Den / GSYH (%)	-9,40	-7,30	-7,10	-6,90	-6,50
Enflasyon	7,80	7,40	5,30	5,00	5,00
İşsizlik Oranı	10,50	9,00	8,90	8,80	8,70

Küresel Kriz

Her ne kadar fazla yorum yapmayacağımı söylesem de, bu büyüme hızları ve cari açığındaki potansiyel gelişmelerin yol açtığı sürdürülebilirlik tartışmaları karşısında, Hükümetin 2023 yılında Türk ekonomisini Dünya'daki ilk büyük 10 ekonomi arasında görebilme hedefinin gerçekleşmesinin güçlüğüne dikkat çekmekten ise kendimi alıkoyamıyorum.

Buna ilaveten, mali piyasalarla ilgili olarak Ülkemizi ilgilendiren boyutu ile bakıldığında temeldeki yapısal değişimlerin neler olması gerektiği ve neler yapıldığı konusunun da bir kez daha hatırlanmasında yarar görüyorum. Çeşitli vesilelerle dile getirdiğim üzere, mali piyasalarımızın yeniden yapılandırılması konusunda atılması gereken adımları, ama öncelikle tartışmaya açılmasında yarar gördüğüm başlıkları,

● G-20 Zirve Kararlarına uygun bir organizasyonel ve fonksiyonel yapılanmaya gidilmesi,

● Küçük ve sığ mali piyasalarda büyümenin yanı sıra güçlendirme ve engelleri kaldırılma önlemlerinin alınması,

● Küçük tasarrufların, yatırım araçlarına dağılımında banka ek-senindeki mevduat ve Devlet kağıdı ağırlıklı yapının sermaye piyasası bazlı hisse senedi ve borçlanma kağıtlarına, sigorta ve emeklilik fonları gibi uzun vadeli kurumsal tasarruf alanlarına ve sosyal güvenlik sistemine dönüştürme konusunda yasal düzenlemelere gidilmesi,

● Bankacılık sistemindeki önemli değişimin,

● Bankacılık Kanununda Anayasa ve hukuka aykırı düzenlemelerin düzeltilmesi,

● Banka kredilerinde talebi fonlama yerine üretim ve yatırımlar için arzı fonlamaya yönelik teşvik

önlemlerin alınması, tarım sektörü ve KOBİ lerin finansmanında bankaların özendirilmesi,

● Banka sahipliğine iade-i itibar, çalışanlara vakıflar kanalı ile banka sahibi olabilmeye şansının verilmesi,

● Bankaların ölçek ekonomisi kapsamında birleşmelerini teşvik edilmesi,

● Devletin bankacılık faaliyetlerindeki etki ve ağırlığının azaltılması,

● Mevduata Devlet garantisi yerine mevduat sigortası sistemine geçilmesi,

● Bankacılara yönelik aşırı poli-siye tedbirlerden kaçınılması,

● Mali Piyasalardaki Devlet müdahalesinin asgariye indirilmesi,

● Mali piyasaların düzenlenmesinde mevcut çoklu otorite yerine tek otoriteye geçme konusunun organizasyonel yapılanma yönüyle azından tartışmaya açılması,

● Mali piyasaların denetlenmesinde mevcut çoklu denetim yerine tek otoritenin bünyesinde iç denetim veya bağımsız denetim sistemlerinin geliştirilmesi,

● Erken uyarı sistemleri ve esnek destek sistemlerinin uygulamaya konulması,

● İstanbul'un finans merkezi projesinde merkezi otorite yerine İstanbul Büyükşehir Belediyesinin uygulayıcı olarak görev üstlenmesi

● "Finans Şurası" ya da "Finans Konseyi" kurulması, şeklinde bir kez daha sıralamaktan üşenmiyorum.

Son Söz

Krizin çıktığından bu yana geçen 5 yılın sonunda pek çok düşünür gibi en azından ben de küresel krizin bitmediği ve bugüne kadar oluşabilecek tahribatin Ülkemiz dâhil hemen her ülkede yaşandığı görüşündeyim. Bugün, krizin yaşanmaya başladığı günlerden farklı olarak "ilk çarpıcı şokun" atlatılmış olmasını, krizin

etkisi ve baskısının daha az hissedilmesinin başlıca nedeni olarak görmekteyim. Ama eski benzer krizlerde olduğu gibi bu kriz de nasıl olsa bir gün kesin olarak sona erecektir... Unutulmamalıdır ki, her derdin çaresi olduğu gibi her krizin de çaresi vardır ve önceki örneklerinde her seferinde öyle veya böyle bir çözüm

yolu bulunmuştur. Hiç çaresi bulunmadığında, Liderlerin tercih ettiği gibi "çare zamandır" diye tedavi yöntemlerini uygulamak yerine olayı akışına bırakarak avunmak herkesime evla görünmektedir... Yeter ki moraller bozulmasın, umutlar tükenmesin ve beklentiler kötüye yönelmesin diyerek... ❖

ÖZEL DOSYA

Yunanistan'daki Ekonomik Krizin Türk İş Hayatına Yansıması: **Fırsatlar ve Tehditler Semineri**

Moderatör:

Prof. Dr. Şükrü Sina GÜREL

İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi
Eski Başbakan Yardımcısı / Dışişleri Eski Bakanı S. 82

Konuşmacılar:

Dr. Erol USER

DEİK Türk - Yunan İş Konseyi
Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı S. 84

Manos XIANIS

İktisatçı / Yazar S. 88

Stelyo BERBERAKİS

Sabah Gazetesi Atina Temsilcisi S. 93

Öğr. Gör. Sotirios YANAKAKIS

İstanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Üyesi S. 96

Türkiye-Yunanistan: İşbirliği Umutları ve Sınırları

Türkiye ile Yunanistan arasında yalnızca “algılamaları” düzelterek aşılması mümkün olmayan somut sorunlar vardır. Üstelik iki taraf, bunların nasıl çözüleceği konusunu, bunların nasıl ele alınabileceği konusunda bile anlaşmamaktadır

Şükrü Sina Gürel
Prof. Dr., İAÜ

Yunanistan, yalnız kendisini değil, neredeyse bütün Akdenizli AB üyelerini derinden etkileyen, tarihinin en kötü ekonomik bunalımı ile sarsılmış durumda. Bugünkü ekonomik “deprem”, akıllara 1999’da önce Türkiye’yi, sonra da Yunanistan’ı sarsan büyük depremler döneminde iki ulusun birbirine yardım ve dayanışma elini uzattığı dönemi akla getiriyor. Acaba Yunanistan’ın içinde bulunduğu kriz, aynı zamanda Türk-Yunan ekonomik işbirliği için ortaya bir fırsat da çıkarıyor mu? Üniversitemizde yapılan bir toplantıyla başlatılan bu tartışmaya önemli ve yetkin konuşmacılar özgün katkılar sundular.

Uluslararası ilişkilerde elbette istenen, işbirliğidir. Komşular arasında işbirliği ve dayanışma, tıpkı birey yaşamında olduğu gibi, uluslar arası ilişkilerde de insanlığın “ileri” bir adımı olarak değerlendirilmelidir. Ancak, sürekli, dayanıklı ve gelişen, derinleşen bir işbirliği ortamının yaratılması hiçbir zaman kolay olmamıştır. Hele Türkiye ve Yunanistan gibi bir “yaşayan tarih”i paylaşan iki komşu arasında...

Türk ve Yunan ulusları, “ulus devlet”lerini karşılıklı olarak birbirlerine karşı verdikleri mücadelelerin sonunda kurmuş-

lardır. Yunanistan, Osmanlı Devleti'ne karşı verilen ulusal bağımsızlık mücadelesinin sonunda 1830'da kurulmuştur. Türk ulus devleti Türkiye Cumhuriyeti ise asıl olarak Yunanlılara karşı verilen bir Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ile oluşmuştur. İki halk da kimliklerinin en önemli unsurunu, birbirlerine karşı verilen mücadele sonunda kazanmışlardır. Dolayısıyla, geçmiş, iki tarafta da unutulamaz, yaşatılır.

Yunanistan'ın 1830- 1922 arasında başlıca dış politika hedefi olarak Türkiye'ye karşı "genişleme"yi benimsemesi ve bunu Avrupalı devletlerin desteğiyle Anadolu macerasının "Büyük Felaket"le sonuçlanmasına kadar büyük ölçüde gerçekleştirmesinin iki sonucu olmuştur : Bir yandan göçler, sürgünler ve kıyımlarla başlatılan insanlık acılarının sürekli hale gelmesi... Öte yandan da "Batı" faktörünün iki devlet arasındaki ilişkilerde başat hale gelmesi...

1923 Mübadele Sözleşmesinin uygulanması, insancıl acıların yarattığı travmayı sonraki yıllara taşırken, 1950'lerden başlayarak Kıbrıs sorunu bu acıları bugünlere dek uzatan bir etmen olmuştur. Böylece, iki ulus arasında paylaşılan tarih, geçmişte kalan bir tarih değil, kuşaklar boyu "yaşatılan" bir tarih olmuştur.

Uluslararası alanda, istisna sayılabilecek dönemler dışında işbirliğinden çok rekabet içinde olan iki devlet, bu rekabeti Batı İttifakı içinde de sürdürmüştür. Yunanistan AB üyesi olduktan sonra, bunu Türkiye'ye karşı kullanmaktan geri durmamıştır. Böylece, "Batı" etmeni, birleştirici olmaktan çok, ayırıcı olmuştur.

Bütün bunlara 1970'lerden beri ilişkilere yön veren, giderek genişleyip, derinleşen Ege sorunlarını da eklersek, durumun ilk bakışta görüldüğünden daha zor olduğunu kavrayabiliriz: Türkiye ile Yunanistan arasında yalnızca

"algılamaları" düzelterek aşılması mümkün olmayan, somut, elle tutulur sorunlar vardır. Üstelik iki taraf, bırakınız bunların nasıl çözüleceği konusunu, bunların nasıl ele alınabileceği konusunda bile anlaşmamaktadır. Özü bir yana koyun, yöntem konusunda bile anlaşma yoktur. Türkiye görüşerek çözmek isterken, Yunanistan uluslar arası yargıyı adres göstermektedir. Ama, bilinmelidir ki, uluslar arası yargıya gitmek, bir "tahkimname" ile mümkündür ve bunun için bile "görüşme" gerekir.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki temel sorunlar bir siyasal çözüme kavuşturulmadan iki halk arasında kalıcı ve dayanıklı bir dayanışma ve işbirliğinin başlatılması mümkün değildir. Elbette felaket dönemlerinde ortaya iyi niyetle çıkan dayanışma dönemleri, iki tarafta da varolan önyargıların aşılmasında ve algılarda düzelmeye sağlanmasında önemli bir rol oynayacaktır. Ama siyasal sorunlar çözülmeden, ilişkileri yeniden zehirlenme potansiyeli olan konulardan kurtulmadan işbirliği ve dayanışma kalıcı olmayacaktır.

Türk-Yunan ilişkilerinin normalleşmesi için İkinci Dünya Savaşı ertesinde Fransız-Alman ilişkilerini örnek gösterenler vardır. Derler ki, 1870'lerden beri savaştan, karşı karşıya gelen iki ulus, 1945 ertesinde ekonomik ve sosyal işbirliği ile geçmişi unutarak, siyasal sorunları ortadan kaldırmışlardır. Oysa bu doğru değildir. 1870, 1914 ve 1939'da birbirleriyle savaşan iki taraftan biri, 1945'te kesin bir yenilgiye uğramış ve siyasal sorunlar ortadan kalkmıştır.

Türkiye ile Yunanistan, elbette savaşarak değil, görüşerek siyasal sorunlarını ortadan kaldıracaklardır. O zamana kadar iki taraftaki algılarda olumlu değişiklik yaratabilecek her türlü çaba, saygıdeğerdir. ❖

Krizden Sonraki Dönemde Türk-Yunan İlişkileri

Kriz sonrası yapılacak ilk değerlendirmede krizin Türkiye'nin Yunanistan ile olan dış ticaret hacmini pek olumsuz etkilemediği ortaya çıkmakta. Bu arada Yunan hükümetinin özelleştirme atılımları da Türk girişimcileri için yeni fırsatlar sunmakta. Bundan ilk yararlanan da Atina Flisvo Marina'sının %50'sini alan Doğu Grubu oldu.

Yunanistan'ın bütçe açığı ve kamu borçları bağlamında karşı karşıya bulunduğu sıkıntılar, 2009 yılının sonuna gelindiğinde ciddi bir ekonomik krizin temel parametreleri haline dönüşmüş, bütçe açığı ve kamu borç stokunun tamamen kontrolden çıkması, kamuoyunda ve ekonomi çevrelerinde Yunanistan'ın iflasın eşğine geldiğinin göstergesi olarak algılanmaya başlanmıştır.

Yunanistan'ın AB tarafından oluşturulan destek mekanizmasının harekete geçirilmesini talep etmek durumunda kalmış olması, ülkenin

inde bulunduğu borçlanma krizinin boyutlarını bir kere daha ortaya koyması bakımından önemli bir gelişmedir. Malumları olduğu üzere, küresel ekonomik krizin Yunanistan açısından doğduğu en önemli sorun, ekonomik durgunluk ve bütçe gelirlerinde meydana gelen düşüşün de etkisiyle ortaya çıkan aşırı bütçe açığı sorunuydu.

Yunanistan'ın GSYH'sı yaklaşık 210 milyar Avro'dur. Yunanistan için son 2 yıl içinde öngörülen yardımların toplamı 240 milyar Avro'dur. 2012 Mart ayında özel sektörün elinde bulunan Yunanistan'ın borçları, 100 milyar Avro civarında

 Erol USER
User
Danışmanlık,
Kurucu-CEO

silinmiştir. 2012 Aralık ayında ise tahvil geri alım işlemiyle 20 milyar Avro borç azaltılması olmuştur. Toplam 120 milyar Avro'luk söz konusu borç yeniden yapılandırmasının da yardımlar kapsamına alınması gerektiği ifade edilmektedir. Bu haliyle, 210 milyar Avro'luk Yunan ekonomisi, 360 milyar Avro'luk destek olmadan ayakta duramayacak konumdadır.

Yunanistan'ın kamu borç stoku 360 milyar Avro seviyesine ulaşmış, PSI sonrası 300 milyar Avro seviyesine ancak indirilmiştir. Bir başka ifadeyle, Yunanistan'da kişi başına düşen gelir yaklaşık 20.000 Avro'yken, kişi başına düşen borç 30.000 Avro'nun üzerindedir. Bu kapsamda Yunanistan, Maastricht kriterlerini ihlal eden tek AB üyesi olmanın yanısıra, aynı zamanda kriterlere en uzak AB ekonomisidir. 2011 yılında Yunanistan'ın bütçe açığı GSYH'ya oranı %9,1 ve kamu borcunun GSYH'ya oranının %165,3 olmuştur. Ekonomi, 2009 yılından beri küçülmeye devam etmektedir. Daralma oranı, 2009 yılında % 2,3, 2010 yılında % 4,5 ve 2011 yılında %7 olmuştur. Aynı oran 2012 yılının ilk yarısında %7,1 olmuştur. Yunanistan son 5 yıl içerisinde toplam %22,6 oranında küçülmüş, halkın yaşam standartları %35 düşmüştür. Daralmanın toplum üzerindeki doğrudan etkisi işsizlik olmuştur. İşsizlik oranı %29'a yaklaşmış, genç nüfus arasındaki işsizlik ise %55'i bulmuştur.

27 Kasım 2012 tarihli Eurogroup toplantısı ve 14 Aralık 2012 tarihli AB Zirvesi kararları uyarınca, 2013 ilkbaharına kadar toplamda 52,5 milyar Avro'luk kredi diliminin serbest bırakılması kararı Yunan ekonomisine rahat bir nefes aldırılmıştır. Akabinde uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu "Standard and Poors" (S&P), Yunanistan'ın uzun vadeli borçlanma notunu altı kademe birden yükselterek 'tercihli temerrüt'ten (SD), 'B-' seviyesine yükseltmiştir.

Maliye Bakanlığının 10 Ocak 2013'te yaptığı açıklamaya göre, 2012 yılında Yunanistan'ın bütçe açığı 15,7 milyar Avro olmuştur. Bu meblağ hedeflenenin (16,3 milyar Avro) altında gerçekleşmiştir. Maliye Bakanlığının açıklamasında ayrıca 2012 yılında faiz dışı açığın 3,5 milyar Avro olarak kaydedildiğine yer verilmektedir. 2012 bütçe gelirleri 51,7 milyar Avro olmuştur. Anılan veriler ışığında Bütçe Açığı / GSYH oranı yüzde 8,1'e düşmüştür.

Eurostat'ın 23 Ocak 2013 tarihinde açıkladığı verilere göre, PSI ve Tahvil geri alım sürecinde kamu borç yükünde azalma yaşandığı görülmektedir. Anılan verilerde, 2012'nin üçüncü çeyreğinde Yunanistan'ın toplam kamu borcunun GSYH'ya oranının yüzde 152,6 olduğu kaydedilmektedir. Söz konusu dönem için borcun nominal değeri 301 milyar Avro olmuştur. 2011 yılının aynı dönemiyle karşılaştırıldığında yüzde 11'lik bir düşüş görülmektedir.

Türkiye ve Yunanistan İkili Ticaret İlişkileri (bin dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim	İhr/İth
1996	236.5	285.0	-48.5	521.5	0.8
1997	298.2	430.8	-132.6	729.0	0.7
1998	370.0	319.8	50.5	689.9	1.2
1999	406.8	287.6	119.2	694.4	1.4
2000	437.7	430.8	6.9	868.5	1.0
2001	476.1	266.3	209.8	742.4	1.8
2002	590.4	312.5	277.9	902.9	1.9
2003	920.4	427.7	492.7	1,348.1	2.2
2004	1,171.2	594.4	576.4	1,765.2	2.0
2005	1,126.7	727.8	398.9	1,854.5	1.6
2006	1,602.6	1,045.3	557.3	2,647.9	1.5
2007	2,262.7	950.2	1,312.5	3,212.9	2.4
2008	2,430.5	1,148.6	1,281.9	3,579.1	2.1
2009	1,634.1	1,129.7	504.5	2,763.7	1.4
2010	1,456.2	1,541.6	-853.8	2,997.8	0.9
2011	1,553.2	2,568.7	-1,015.5	4,121.9	0.6
2012	1,402.5	3,539.9	-2,137.4	3,942.4	0.4

İstatistiki veriler ışığında yapılabilecek ilk değerlendirme Yunanistan krizinin şu an itibarıyla Türk-Yunan dış ticaret hacmine olumsuz bir yansımalarının olmadığı yönündedir. Bu da bir çok Türk ve Yunan şirketinin karşı ülkede yatırım yapmasının yolunu açmaktadır.

Genel Bilgiler

Turizm, işbirliği vaat eden sektörlerden biridir. 2010 yılında Yunanistan'ı ziyaret eden Türk turistlerin sayısı 561.198 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılı için bu sayı 200.348 olup, bir önceki yıla kıyasla %180,1'lik artış kaydedilmiştir. 2010 yılında ülkemizi ziyaret eden Yunan turist sayısı 671.000 civarında gerçekleşmiş; 2011 yılında ise 702.017 olmuştur. 2011 yılında Yunanistan'a gelen Türk turistlerin sayısı ise 552.090 olarak açıklanmıştır. 2012 yılında ülkemizi ziyaret eden Yunan turist sayısı 669.823 olurken, Ocak-Eylül 2012 döneminde Yunanistan'ı ziyaret eden Türk turistlerin sayısı 466.166 olarak gerçekleşmiştir.

Yunanistan'daki en büyük Türk yatırımı konumundaki Ziraat Bankası'nın Atina ve Gümlüce şubeleri 2008'de, İskeçe şubesi 2010'da, Rodos şubesi ise 7 Ekim 2011 tarihinde faaliyete geçmiştir. Yunan yatırımcılar, ülkemizde bankacılık sektörü dışında, genellikle bilişim teknolojisi (IT), tarım uygulamaları, ambalaj, plastik, eczacılık, kozmetik, balıkçılık, turizm ve inşaat sektörlerinde faaliyet göstermektedirler. Yunan şirketlerinin ülkemizdeki toplam yatırımlarının tutarı 6 milyar ABD dolarını aşmıştır.

Yunanistan'la ekonomik ve ticari ilişkilerimiz, 1999 yılından itibaren ikili siyasi ilişkilerimizde kaydedilen olumlu gelişmeyle paralel olarak ivme kazanmıştır. 2008 yılında tarihinin en yüksek düzeyi olan 3,6 milyar ABD Doları'na ulaşan, ancak küresel ekonomik krizin de etkisiyle 2009 yılında 2,8 milyar ABD Doları'na gerileyen ticaret hacmi, 2010 yılında artış eğilimine dönerek 3 milyar ABD Doları'na

yükselmiştir. Yunanistan'ın, içinde bulunduğu mali krizden ötürü ithalatını kısmasının da etkisiyle, 2010 yılı ihracatımız önceki yıla kıyasla yüzde 11 oranında gerileyerek 1,456 milyar ABD Doları, buna karşın ithalatımız ise yüzde 37 oranındaki artışla 1,541 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Türkiye 2009 yılında Yunanistan'ın dış ticaretinde 12. sırada yer almaktayken, 2010 yılında 9. sıraya yükselmiştir. 2011 yılı verilerine göre Yunanistan'ın ülkemize ihracatı 2,568 milyar ABD Doları, ülkemizin Yunanistan'a ihracatı 1,554 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Mevcut rakamlar neticesinde 2011 yılında Türkiye, genel olarak Yunanistan'ın ithalatında dokuzuncu, ihracatında ise üçüncü sırada yer almıştır.

İstatistiki veriler ışığında yapılabilecek ilk değerlendirme, Yunanistan krizinin an itibarıyla Türkiye ile yapılan ihracat ve ithalata çok fazla olumsuz bir yansımalarının olmadığı yönündedir. Bu da, Yunanistan'daki krizin Türkiye için bir takım fırsatlar yarattığı yönündeki görüşleri destekliyor.

Türk İşadamları için Fırsatlar

Yunanistan'daki kamu iktisadi teşebbüsleri ile ilgili yaklaşık 70 milyar dolarlık özelleştirme yapılacağı geçen yıl Yunanistan'ı kurtarmaya yönelik toplam 110 milyar dolarlık AB-İMF planının kabul edilmesi aşamasında Yunan hükümeti tarafından taahhüt edilmişti. Bu durumda, özellikle Türk şirketlerinin ilgilenebileceği alanlarda özelleştirmeler yapılacağı biliniyor. Başta telekomünikasyon, ulaşım altyapısı ve turizm sektörlerinde özelleştirmelere gidileceği Yunan hükümeti tarafından 2010 sonunda açıklanan 3 yıllık özelleştirme planıyla ilan edildi. Yunan telekomünikasyon şirketi OTE'nin %10 hissesi Deutsche Telekom'a satıldı ve bu özelleştirmeden yaklaşık 400 milyon dolar gelir elde edildi. Ancak bunun yeterli olmadığı ve OTE'nin bir miktar hisselerinin daha satışa çıkarılabileceği tartışılıyor. Son yıllarda Türkiye'nin telekomünikasyon ve internet altyapı hizmetleri alanında kaydetmiş olduğu önemli gelişme Yunanistan'ın telekomünikasyon altyapısı özelleştirmelerinde Türk şirketlerine önemli fırsatlar sunabilir.

Bunun yanı sıra, ülkedeki ulaşım altyapısının yetersiz olduğu uzun zamandır Yunanistan'a getirilen eleştirilerden biriydi. Büyük bir deniz ticaret filosu olmasına rağmen limanların efektif bir şekilde işletilememesi ve havaalanlarında altyapı eksikliğinden dolayı kaliteli hizmet sunulmaması liman ve havaalanları özelleştirmelerini özelleştirme hamlesinin ilk sıralarına yerleştiriyor. Türk şirketlerinin yurt dışındaki havaalanı işletmeciliği konusunda gösterdiği başarılar değerlendirildiğinde de ulaşım sektöründe karlı yatırım fırsatlarının ortaya çıkmakta olduğu söylenebilir.

Bir başka önemli ve gelir getirici sektör olan turizmde de Türk girişimciler için önemli fırsatlar ortaya çıkıyor. Son yıllarda turizm yatırımlarında ve turist rakamlarında Türkiye'nin Yunanistan'ı geride bıraktığı göz önüne alınırsa Türk turizm şirketleri için Ege Adalarında ciddi gelir getirici yatırım fırsatlarının oluşacağını söylemek mümkün.

Sözü edilen belli başlı kamu iktisadi teşebbüsü özelleştirmelerinin dışında Yunan özel girişimlerinin de krizin olumsuz etkilerini azaltmak için özellikle tekstil, gıda, enerji alanlarında ortak arama çabaları Türk yatırımcılar için fırsat alanlarını oldukça genişletmektedir.

Yunanistan'daki Türk Firmaları ve Türk Yatırımlarının Durumu

Tekfen bank'ın yüzde 70 hissesinin satın alınmasını 2007 yılında tamamlayan Yunanistan'ın ikinci en büyük bankası Eurobank EFG, adını Eurobank Tekfen olarak değiştirdiği bankadaki çoğunluk hisselerini Nisan 2012 yılında Kuveytli Burgan Bank'a sattı.

Yunanistan'da yatırım yapan Türk sermayeli firma sayısı halen on beş (15) ile sınırlıdır. Mevcut firmaların bir kısmı doğrudan yatırım yaparak şirket ya da şube şeklinde kurulmuş iken, bir kısmı franchising sistemi ile faaliyet göstermektedir. Firmaların nitelikleri, yatırım tutarları ve ilgili diğer bilgiler aşağıdaki tabloda yer almaktadır. Burada yer verilenler haricinde, Doğuş Grubu şirketlerinden

D-Marina, Yunanistan'ın Lamda Development şirketi ile 2012 yılı sonunda bir ortak girişim şirketi kurmak suretiyle Atina Flisvos Marinası'nın yüzde 50'sine ortak olmuştur.

Birçok Türk ve Yunan şirketi gerek ortaklaşa gerekse kendi başlarına her iki ülkede yatırım çalışmalarını yapmaktadır. ❖

Yunanistan İçin Tek Yol: Serbest Ekonomi Düzenine Geçiş

 Manos XIONIS
İşadami, Yazar

2009 yılında dibe vuran Yunanistan ekonomisini tek çıkış yolu serbest ekonomi düzenine geçmektir. Yoksa GSYİH'sı 210 milyar Euro olan ülkeye yapılan 360 milyar Euroluk destek boşa gidebilir. Bu yazıda Yunanistan ekonomik krizin nedenleri ve bu krizden çıkma yolları satır başlarıyla özetlenecektir.

Şu anda Yunanistan'da neler olduğuna baktığımızda Rejim ve hatta Çağ Değişikliği (medya, ekonomi ve kurumlara dayalı iki kutuplu politik sistem; eski moda siyaset kültürü) yaşandığını görülmektedir. Bir çok kez karşılaştığımız gibi, değişikliğe karşı gelişen dirençlerin olduğunu Yunanistan da birkez daha doğrulamaktadır. Geleneksel düşünceye sahip

siyasetçiler başta olmak üzere, ekonominin temelinde yatan sistem ve medya bu değişim için gerekli olan geçiş sürecindeki yapısal reformlara karşı çıkmaktadır.

Burda, diğer bir önemli nokta ise Yunanistan'ı dünyadan bağımsız ve sadece kendi iç dinamikleri ile var olan bir sistem gibi görmememiz gerektiğidir.

Yunanistan ve karşı karşıya olduğu krizi iki açıdan incelemek de fayda vardır:

- Küresel mali boyut
- Jeopolitik boyut

Bütün bunları anlayabilmek için de Yunanistan'ın hem iç dinamiklerini hem de dış dinamiklerini bilmek gerekmektedir. Yunanistan'daki yerel boyut incelendiğinde içe dönük, devlet odaklı bir yapının varlığı dikkat çekmektedir. Bu yapının krizden sonra avantaja çevrilmesi için revize edilmesi gerekmekte, kontrollü ekonomik modelin ve özellikle yatırıma uygun olmayan ortamın değişimi (bürokrasi; etkin rekabetin ve ekonomik serbestliğin eksikliği) gerekmektedir. Bunun haricinde de bütün bu değişimlere ayak uydurmak adına toplumda ve iş dünyasında kültürel değişime (kitleselel mutluluk-kolay para zihniyeti) de ihtiyaç vardır.

Farklı bir açıdan, yani küresel boyuttan baktığımızda ise Yunanistan AB GSYİH'sinin sadece %2'sini oluşturmasına karşın Eurozone Krizi 2010 yılında Yunanistan merkezli başlamış ve güney Avrupa'ya yayılmıştır. Bu durum Avrupa Birliği'nin geleceğine ve ortak para birimi olan Euro'ya zarar vermiştir.

Birçok kişinin de kabul ettiği gibi sadece tarihin kendini tekrarladığı varsayımı yanlış olmakla birlikte, bugün dünyaya baktığımızda krizlerin de kendilerini tekrarladığını görmekteyiz. 1344'te yaşanan belki de dünyanın ilk ekonomik krizi sayılabilecek bir kriz İngiltere kralının batması ile ortaya çıkmış ve peşinden sürüklediği Floransa'nın 3 büyük bankası ile birlikte bugünkü gibi domino etkisi yaratmıştır. Kapitalizmden çok önce yaşanan bu krizler, dünyanın sonu demek değildir; bu bir çağın bitip yeni ve hatta daha iyi bir çağın başladığının göstergesidir. Sonuçta , Yunanistan ve Eurozone krizi EURO-Dolar oranını

1,30 gibi elverişli bir düzeyde tutarak Almanya'nın maliyetlerini düşürmüş ve Yunanistan'ın global finansal çıkar çatışmalarını dünyanın gözleri önüne seren bir ülke olmasını sağlamıştır. Bu çıkar çatışmaları Yunanistan'da başlayıp İrlanda, Portekiz, İspanya, İtalya olmak üzere Euro-zone dediğimiz alana yayılmıştır. Yunanistan'ın diğer Güneydoğu Akdeniz ülkelerine göre bir avantajı vardır: Bu coğrafyada yer alan, yeni enerji kaynakları ve enerji

rotaları Yunanistan'ı kilit oyuncu haline getirmiştir. Bu nedenle Yunanistan güçlü jeopolitik çıkarların odağındadır.

Şu anda karşı karşıya olduğumuz Avrupa'da yaşanan borç batağı, 700 yıl sonra, yani 14. yüzyılda Avrupa'da yaşanan ilk kriz olarak nitelendirilebileceğimiz ilk krizden sonra, bu sistemde varlığını sürdüren oyuncuların farklı noktalara konumlanmasına yol açmıştır. 3500 yıl süren Güney'in Kuzey üzerindeki ekonomik üstünlüğü bugün yerini tam tersi bir duruma bırakmıştır. Yani şu sıralar Kuzey Avrupa borç veren bir rol üstlenirken, Güney ise riskli borçlanmaları ile karşımıza çıkmıştır.

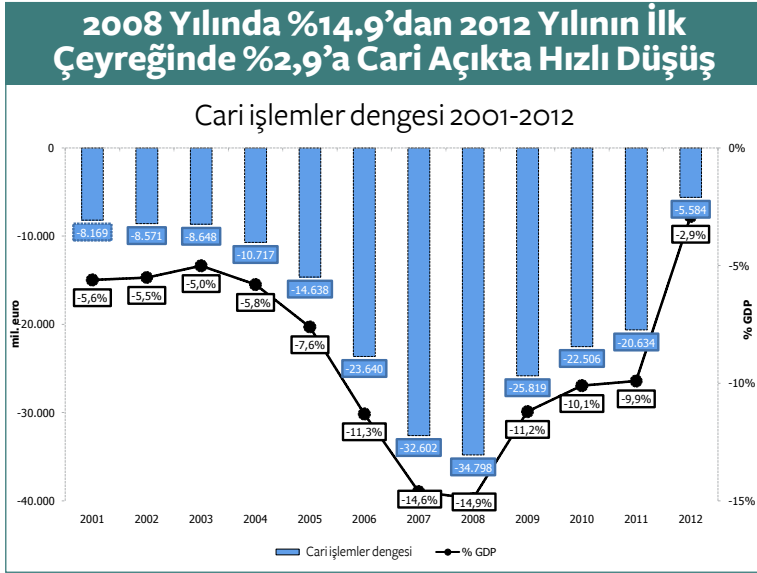
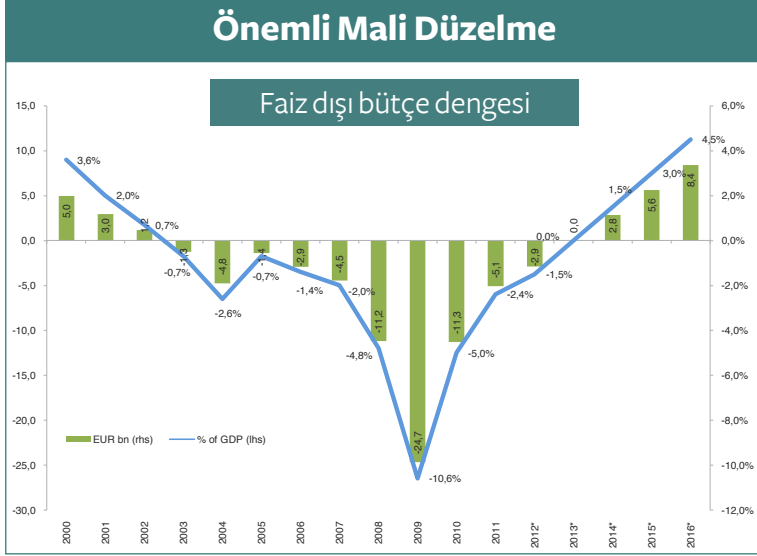
Krizle birlikte gelen bu süreci incelerken, değişimden önce yani kriz-öncesi Yunan Ekonomik Modelinin taşıdığı risklere de göz atmak gerekmektedir. Bunlar kamu borçları, bütçe açığı, cari açık ve rekabetçilik eksikliğidir.

Geçen 3 yıl bütün bu negatif göstergeleri pozitiflere çevirmek yani Avrupa Birliği standartlarına yakın hale getirmek ile geçti denilebilir. 2010-2012 yılları arasında aşağıdaki grafikten de görüldüğü üzere Avrupa tarihinde daha önceden gerçekleşmemiş bir hızda mali uyumlaştırmayı Yunanistan gerçekleştirmiştir.

Yunanistan Krizi

Serbest olmayan ekonomiden serbest ekonomiye dönüşüm

Kaynaklar: I.O.B.E (Ekonomik ve Endüstriyel Çalışmalar Kuruluşu)

2008 yılında cari açığı 36 milyar Euroya ulaşan Yunanistan ekonomisi 2009 yılında dibe vurmuştur. 2009'da Yunanistan GSYİH'sı %10.6 düşmüştür. Ülkeye yapılan dış enjeksiyonlar ve alınan sert mali önlemler hedefine ulaşırsa Yunanistan bu yıl sonunda sıfır büyüme düzeyine ulaşacaktır. Önümüzdeki yıllar için iyimser beklentiler söz konusu olsa da burada en önemli hedef cari işlemler açığının GSYİH'ya oranının %14.9'dan %2.9'a düşürülmesidir. Ama ön koşul alınan tüm önlemlerin başarıya ulaşmasıdır.

İstikrar tedbirleri Yunanistan'da neye mal olmuştur?

Genel olarak bakıldığında,

- Kümülatif GSYİH 2009-2012 aralığında %20.7 oranında düşmüştür.
- 2009'dan 2012'ye kadar geçen dönemde 3 kat artan bir işsizlik ile karşı karşıya kalınmıştır. 2009 yılında 471.000 olan işsizlik rakamları, 2012 yılında 1.330.000 dolaylarına yükselmiştir.
- Emekli maaşları %40 oranında düşmüş ve elde edilebilir gelir orta ve düşük gelirli sınıflar için %25 oranında düşmüştür.
- Tabii bütün bunları sosyo-politik açıdan bir istikrarsızlığı da peşinden sürüklemiştir. Bu süreçte arka arkası kesilmeyen grevler ve 3 yılda 3 seçim ve 4 hükümet değişikliği olmuştur.
- Ayrıca bankaların yeniden yapılandırma kapsamında kredi verme faaliyetlerinde de azalma olmuştur.

Bütün bu fedakarlıklar Yunanistan'ın iyileşmesini sağlayacak mı?

Bu soruyu cevaplamaya öncelikle Avrupa Komisyonu başkanı Jose Baroso'nun bir deyişleyle başlamak isterim:

"...Avrupa şu anda masrafları azaltma noktasında limitlerine ulaşmıştır..." " ...Avrupa'da Krizi kontrol altına alma ne uygun bir şekilde düzenlenmiş ne de uygun bir şekilde uygulanmıştır..."

Makro Göstergeler

	2010	2011	2012F	2013F	2014F
GSMH(%)	-4.9%	-7.1%	-6.4%	-5.3%	-3.6%
Bütçe Açığı-Genel Bilanço(% GSMH)	-10.8%	-9.5%	-6.6%	-4.6%	-3.5%
Bütçe Açığı-Faiz Dışı Bütçe Dengesi(%GSMH)	-4.9%	-2.3%	-1.5%	-0.1%	1.5%
Brüt Borç(%GSMH)	148.3%	170.6%	160.8%	176.4%	183.9%

Yunan Paradoksu

Tasarruf tedbirleri paketinin ilk aşamalarında, kritik tüketici fiyatları (örn. Tarım ürünleri; TÜFE değili) %11 artarken; harcanabilir gelir %25 düşmüştür. AB ve IMF'nin üst düzey yöneticilerinin beyanlarına göre; Yunanistan'ın destek paketi uygun şekilde tasarlanmış ve uygulanmış değildir. Bütün bunlar bize Yunanistan'ın bir paradoksla karşı karşıya olduğunu anlatmaktadır.

Yunan Paradoksunun Ana Nedenleri

1. Kayıt dışı ekonomi (GSYİH'nın %40'ından fazla)
2. Ekonominin ana sektörlerinde oligopolistik yapı (Kartel-Transfer fiyatlandırması)

3. Kamu sektöründe verimsizlik ve yolsuzluk
Transparency International verilerine göre 2012 Dünya Yolsuzluk endeksinde Yunanistan 94'üncü sırada yer almaktadır.

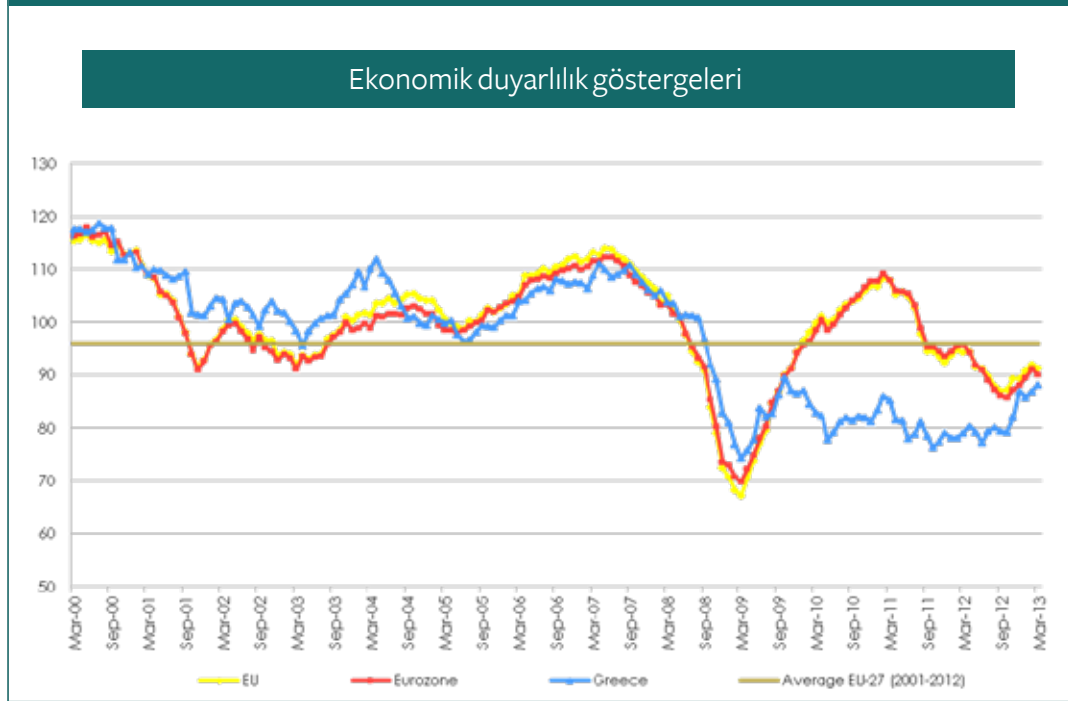
4. Ekonomik serbestlikten yoksunluk
Wall Street Journal & Heritage Foundation tarafından yapılan Ekonomik Serbestlik Endeksinde dünya sıralamasında 117 ve AB ülkeleri arasında 27. ve son sırada bulunmaktadır.

Burada vurgulanması gereken son nokta Yunanlılar yozlaşmış değildir. Kritik öneme sahip sektörlerin kurumsal olarak yeterince korunmaması konusunda eski moda politikacılar sorumludur.

Serbest olmayan ekonomiden serbest ekonomiye dönüşüm

Ekonomik koşullardaki gelişmeler: 2013 yılının ilk çeyreğinde son üç yılın en yüksek rakamlarına ulaştı

Kaynaklar: FEIR, Avrupa Birliği Komisyonu

Son Söz

Kritik olan nokta Yunanistan'ın, büyük ölçüde serbest olmayan bir ekonomik düzeni serbest bir ekonomik düzen haline dönüştürülebilmesi ve böylece beklentileri olumluya dönüştürülebilmesidir.

Şu anda şunu söyleyebilirim ki, gerekli yapısal reformlar mevcut olan makro-ekonomik göstergelerden özellikle de Avrupa Birliği politi-

kaları kapsamında borçlarla ilişkili alınan ve alınacak önlemlerden daha önemlidir (P.S.I, O.S.I, ECB müdahaleleri). Bu bağlamda, kamu ihalelerinde neler olduğuna ve yarattığı etkiye bu durumu örneklemesi için bakılabilir:

Geçmiş dönemlerde her bir devlet kurumu gerçekleştirdiği alımları kendisi yürütmekteydi. Dolayısıyla merkezden kontrol sağlanamadığı için bu durum kötüye kullanılmıştır. Bu kötüye

Yunanistan Krizi

kullanım bazı ayrıcalıklı kimselere yardımış, şeffaflık tamamen ortadan kalkmıştır. Bu süreçte birçok yabancı şirket ihale sürecinde satır aralarındaki küçük detaylara hapsedilmiş, bürokrasi, ihalelere girmek için bir engel teşkil etmiş bu durum sonuçta kamu çıkarlarına zarar veren bir noktaya dönüşmüştür.

Şu anda bu durumu tersine çevirmek adına, şeffaflık ve denetim ön plana çıkarılmıştır. Tüm bakanlıklar bu süreçte kademe kademe birbirine bağlanarak, tüm sektörlerdeki ihalelerde yapılması gerekenler konusunda ortak ve herkesin görebileceği bir raporlama ve yayınlama sistemi gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Yunan Eğiliminin Tersine Dönüş Hikâyesi

Yunanistan'ın gücü sınırlarının ötesinde değerlendirilmelidir. Önemli bir miktarda Yunan vatandaşları veya göçmenleri dünyanın dört bir köşesinde yaşamakta ve varlıkları ile özellikle ABD olmak üzere birçok ülkede önemli bir pozisyon işgal etmektedirler. Bu gurubun yüksek refah düzeyi ile ellerinde bulundurdukları likit varlıklar Yunanistan'ın Gayri Safi Milli Hasılası'nın çok üzerindedir, Yunanistan'ın yeni oluşan ekonomik yapısına yapacakları yatırımlar çok önemlidir.

Bunun yanı sıra, göz ardı edemeyeceğimiz diğer bir unsur ise bu süreçte, gerek Avrupa'nın gerekse Yunanistan'ın karşı karşıya olduğu kriz döneminde, Türkiye'ye yapılan yatırımlar 7 milyar doları aşmış, Yunanistan Balkan Ülkeleri arasında yabancı yatırımı en çok gerçekleştiren ülke olmuştur. Çok uluslu Yunan firmaları başta finans ve gayrimenkul sektörü olmak üzere bölgesel piyasalarda hakim pozisyonunu hala korumaktadır.

Özetlemek gerekirse, elinde bulundurduğu iyi yetiştirilmiş, kalifiye ve bilim alanına önemli katkıları olan iş gücü ile yarattığı "insan sermayesi", kobilerin sahip olduğu know-how, deniz ulaşımında üstlendiği öncü rol ve turizm kesimi Yunanistan'a oldukça önemli bir avantaj sağlamaktadır.

Yunanistan'ın geleceği şu anda Eurozone'un geleceği ile bağlantılıdır ve tüm Eurozone uluslar üstü desteğe güvenmektedir.

Yunanistan, ekonomik serbestliğin maksimize edilmesi ve yabancı yatırımcının çekilmesi için yapılacak gerekli yapısal reformlar için doğru yoldadır. Karamsarlık ve sosyopolitik istikrarsızlık yavaş yavaş düşmekte ve ekonomik duygusalılık göstergeleri iyileşmektedir. ❖

Yunanistan'daki Ekonomik Krizin Türk-Yunan İlişkilerine Yansıması

Yunanistan'da üçüncü yılını dolduran ekonomik kriz toplumda büyük bir moral bozukluğuna neden oldu. İki ülke halklarının siyasetçilerinin bir adım önünde olduğunu kanıtladı. İstanbul'da doğan, Atina'da çalışan usta bir gazetecinin kaleminden Yunanistan krizi ve sonrası.

Stelyo BERBERAKİS

NTV & CNBC-E Atina Muhabiri

TOPLUMDA MORAL BOZUKLUĞU

Yunanistan'da 3. yılını tamamlayan ekonomik kriz, ehli keyif olarak tanınan Yunan halkı üzerinde büyük bir moral bozukluğu yarattı. Psikolojik olarak büyük bir travma yaşanıyor. Bu da günlük yaşamlarını etkisi altına alıyor.

Maaşlar kısınınca, vergiler artınca, insanlar artık eskisi gibi alış veriş yapmıyor. Tüketim azalınca piyasalar durgunlaştı. Mağazalar arda ardına kapanıyor. Kriz öncesine kadar yalnız Pazartesi günleri kapalı kalan eğlence yerleri şimdi sadece hafta sonları açmak zorunda kalıyor.

Yüzde 27'lere tırmanan işsizlik oranı AB ül-

keleri arasında rekor boyutlara ulaşmış durumda. Yunanistan'ın nüfusu 10 milyon. Çalışabilenlerin sayısı 5 milyon. Ancak işsizliğin artmasıyla yaklaşık 1 milyon 300 bin kişi işsizler ordusuna katıldı. Hemen her aileden en az bir kişi işsiz kaldı.

Yunan toplumu, ekonominin bu hallere düşmesinden siyasetçileri sorumlu gösterdi. Halk, bugüne kadar ülkeyi yöneten iktidar partilerini, (Türkiye'de 2002 seçimlerinde olduğu gibi) geçen yıl üst üste yapılan iki genel seçimde verdikleri oylarla cezalandırdı. Büyük partiler, yakın tarihlerinin en düşük oylarını toplarken; aşırı sağcı, milliyetçi ve faşizan partiler yükselişe geçti. Ülkenin siyasi yelpazesi aniden değişti-

Yunanistan Krizi

verdi. "Altın Şafak" gibi faşizan bir parti 2009 seçimlerinde yüzde 0.6 oy almasına rağmen, 2012 seçimlerinde yüzde 7 ile parlamentoya girmeyi başardı. Yunanistan, 1989 seçimlerinden sonra ve zar zor ilk kez 3 partili bir koalisyon hükümeti kurmak zorunda kaldı.

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİNE ETKİSİ

Yunanistan'daki ekonomik kriz, Çinlilerin ünlü "Krizler Fırsat Yaratır" deyimini doğrularcasına Türk-Yunan ilişkilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. 1999'de Türk-Yunan ilişkilerinin en kötü döneminde, Türkiye'de meydana gelen deprem felaketiyle Yunanistan'ın Türk depremzedelere ilk yardım elini uzatması, Türk-Yunan ilişkilerini ne denli olumlu yönde etkilediyse, şu andaki yaşanan Yunanistan'daki kriz de iki halkın birbirini daha iyi tanınmasına; tabuları kırmasına, ticaret hacminin artmasına neden oluyor.

Yunan TV kanallarına da yansıyan ekonomik kriz, nakit yokluğundan Yunan dizilerinin rafa kaldırılmasına neden oldu. Yunan dizilerinin yerini, çokça Türk dizileri alıverdi. Yunanistan'ı ziyaret etmek isteyen Türk vatandaşlarına vize kolaylıkları sağlandı. Yunanistan, aynı zamanda Schengen ülkesi olduğundan, Türk vatandaşlarına vize kolaylıkları sağlanması için Brüksel ile zaman zaman sürtüştü. Özellikle Almanya gibi ülkeler, Yunanistan'a gelecek olan Türk tu-

ristlerin kuzey Avrupa ülkelerine "sızacağından" endişe duydukları için Yunanistan'ın Türk vatandaşlarına milli vize vermesini önlemeye çalışılsa da geçen yıl Yunan adalarını ziyaret eden Türk turistlerin sayısında rekorlar kırıldı.

Ticaret hacmine de bakacak olursak, 5 milyar dolarlık ticaret hacminin 3.5 milyar dolarının Yunanistan'ın Türkiye'ye yaptığı ihracatlardan kaynaklanması da bir "ilk" oluşturdu... Türk holdingleri Yunanistan'daki marinaları satın almaya; Türk işadamları Yunanistan'da yatırım yapma olanakları aramaya başladı...

Çok yakın bir geçmişe kadar Yunanistan'da "Türk"; Türkiye'de de "Yunan" kelimesine bile tahammül edilemezken, şimdilerde Yunan Tramvay vagonlarının üzerindeki THY reklamlarını görmek; Türkiye'de Yunanca şarkıları dinlemek; Yunanistan'da açılan Türk firmalarına rastlamak; Yunan bankalarının Türk bankalarını satın almasına tanıklık yapmak, basketbolcu ve futbolcuların birbirlerinin ülkelere transfer olması dahil, doğa afetleri ve mali kriz gibi dönemlerin Türk-Yunan ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini ve özellikle Türk ve Yunan halklarının siyasetçilerin bir adım önünde olduğunu da gösteriyor..

DOĞAL AMA DEĞİL

Bu tür faaliyetler ilk bakışta, her ne kadar da iki komşu ülke arasında gösterilmesi gereken doğal faaliyetler olarak karşılansa da; Türk-Yunan ilişkilerini yakından izleyenler için "şaşırtıcı boyutlarda" bulunduğunu da söylemek lazım.

Henüz 10 yıl öncesine kadar Türkiye'de Yunanca/Rumca konuşmak ne denli "sakıncalı" ise; Yunanistan'da da Türkçe konuşmak neredeyse "cesaret" isteyen bir işti. 1964 ve 74 Kıbrıs olayları nedeniyle Türkiye'de Rumca konuşan vatandaşlara uygulanan "vatandaş Türkçe konuş" kampanyalarının bir benzeri Yunanistan'da Batı Trakya Türklerinin Türkçeyi "sessizce" konuşmasına yol açıyordu.

Benim çocukluk yıllarına denk düşen "vatandaş Türkçe konuş" kampanyalarından sonra; gençlik yıllarımda yüksek öğrenim için gittiğim Yunanistan'da İstanbullu arkadaşlarımla "sessizce" Türkçe konuştuğum için her iki ülkedeki bu akımlardan nasibimi almış bulunuyorum.

Dolayısıyla bugünkü genç kuşağın, bizim yaşadığımız o zor günleri yaşamamaları için, daha şimdilerden birbirlerini ziyaret ederek, internet ve sosyal medya aracılığıyla tanışarak, konuşarak birbirlerini anlamaya çalışmaları gerektiğine inanıyorum.

Okullarda okutulan tarih kitaplarına, 21. Yüzyıl şartlarına uymayan, modası geçmiş hatta komik duruma düşen, birbirlerinin ülkelerini aşağılayan, kötümseyen, kin ve nefret duyguları uyandıran paragrafların eş zamanlı kaldırılmasının şart olduğunu düşünüyorum... Tarihte yaşanmış acı olaylara tarafsız bir biçimde yaklaşılması, araştırılması ve "düşmana da saygı gösterme ilkeleri" çerçevesinde ele alınarak yeni kuşakların daha reel bir tarih yazmalarını sağlayacak bir ortamın yaratılması gerektiğine inanıyorum.

KIBRIS ve SAVUNMA HARCAMALARI

Panel süresinde Kıbrıs sorunu ve savunma harcamaları ile ilgili gelen bir soru üzerine, dile getirdiğim bir bilgi:

"İsrail'in Türkiye'den özür dilemesi, Kıbrıs Adasının güney doğusunda bulunan doğal gaz

yatakları ve G Kıbrıs'taki banka krizi ardında Kıbrıs sorununun çözümü ile ilgili bir senaryonun yattığı bilgisini henüz doğrulamış değiliz. Ancak bu iyimser senaryoya göre; İsrail'in Türkiye'den özür dilemesi hiç de tesadüfi olmadı. Kıbrıs adasının açıklarında bulunan karbonhidrat yataklarından çıkarılacak doğal gaz ve petrolün Avrupa ülkelerine yönlendirilmesi için ek kısa yol olarak Kıbrıs'tan Türkiye'ye uzanacak gaz ve petrol borularının döşenmesi gösteriliyor. G Kıbrıs, Türkiye ile olan malum ilişkilerinden dolayı İsrail ile birlikte çıkarılacak gaz ve petrolün Türkiye üzerinden yönlendirilmesine karşı çıkıyor.

Bu senaryoya göre: İsrail Türkiye'ye uzanacak boru hatlarının döşenmesi için Türkiye ile ilişkilerini düzeltmesi gerektiğinden özür dilemiş; aynı zamanda banka krizleriyle boğuşan G Kıbrıs'ı da "Kıbrıs sorununu şu ve ya bu şekilde çözün" şeklinde uyarmış bulunuyor. Yıl sonuna kadar Kıbrıs sorunun çözümü ile ilgili ciddi bazı adımların atılacağı da elimize geçen bilgilerin arasında yer alıyor. Ama ne olup bittiğini zaman gösterecek.

Yunan ekonomisindeki krizin nedenlerinden birinin de savunmaya yönelik yapılan harcamaların olduğu bir gerçek. "Türkiye'den gelen tehditler" gerekçesiyle savunma harcamalarını artıran Yunanistan 20 yıl içinde bu amaçla 20 milyar Euro harcadığı biliniyor.

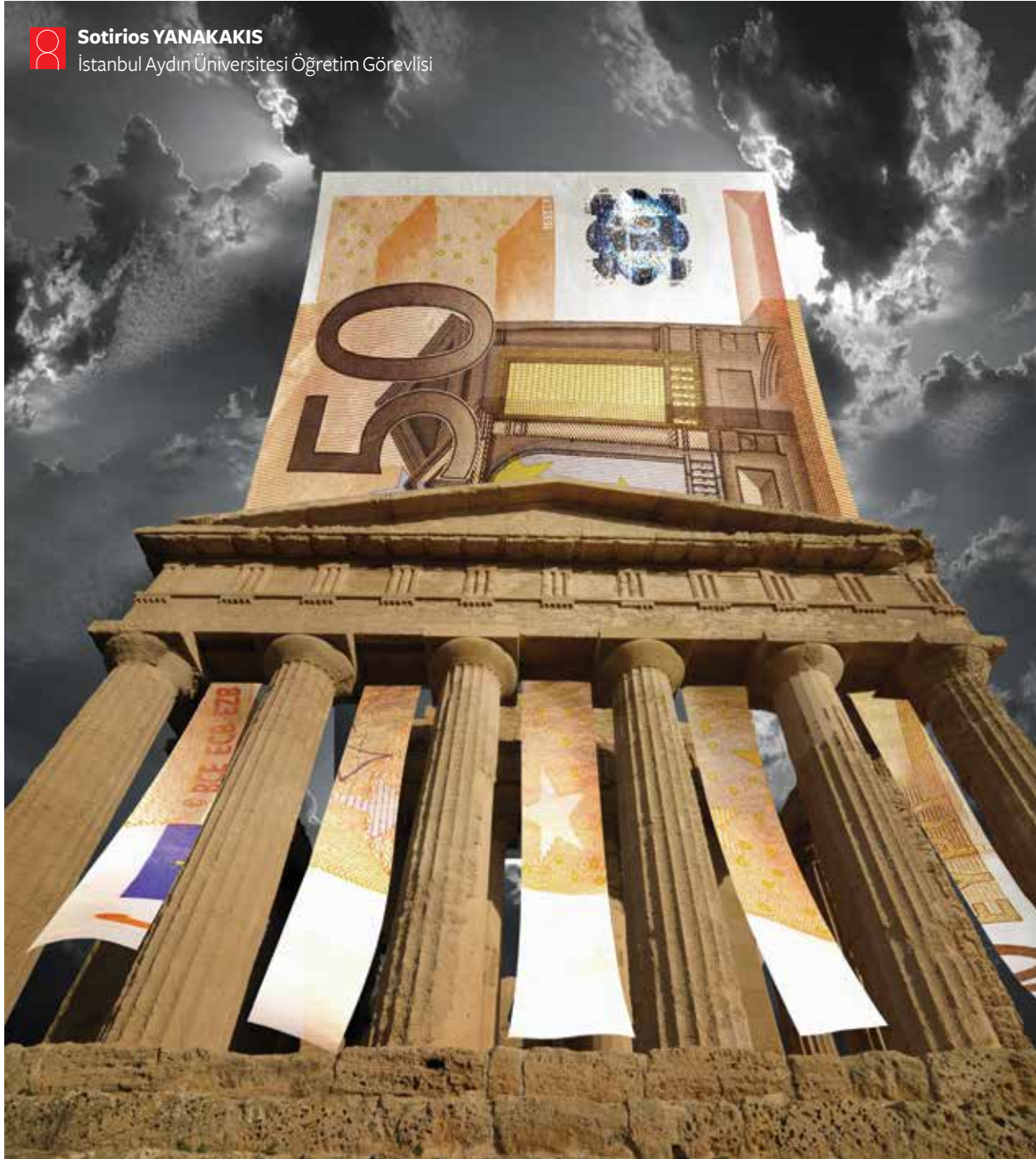
Ancak Yunanistan mali kriz nedeniyle son iki yıldan bu yana savunma harcamalarını dondurmak zorunda kaldı. Öyle ki, ABD'nin Yunanistan'a hibe ettiği 2. el zırhlı ve tankları bile ABD'den Yunanistan'a getirilmesi için gerekli navlunları karşılamaktan kaçındı. ❖

Son Dönemde Türk-Yunan İlişkileri

Sotirios YANAKAKIS

Istanbul Aydın Üniversitesi Öğretim Görevlisi

Yunanistan'ın
artık başlıca
önceliği
2008 yılından
itibaren her yıl
%20 küçülen
ekonomisidir.

2 0. yüzyılın uzun bir süresinde Türk ve Yunan ilişkilerinin tarihi bir düşmanlık dönemi olarak tanımlanır. 1974 yılından bu yana KIBRIS SORUNUNA Ege deniz yatağı ve yeraltı hakları ile ilgili Ege sorunu, iki doğu Akdeniz ülkesinin arasındaki merkezi çekişme alanı olmuştur. Ancak 1999 yılında Bülent Ecevit ve Kostas Simitis'ten oluşan Türk ve Yunan hükümetleri sırasıyla ikili ilişkileri geliştirmek için ilk adımları atmaya başlamıştır. Bu çabalar daha sonra Tayyip Erdoğan ve Kostas Simitis/George Papandreu ve yakın zamanda Antonis Samaras hükümetleri zamanında da devam etmiştir. Bu karşılıklı çabalar ilişkileri iyileştirmeye yardımcı olması beklenen çeşitli araçların kurulması ile sonuçlanmıştır. Bu enstrümanlar düzenli üst düzey ziyaretlerin, güven arttırıcı önlemler (GAÖ-CBM) hakkında görüşmelerin, düşük politika alanlarında olası ikili işbirliği alanlarını keşfi için çalışma grupları oluşturulmasının yanı sıra daha hassas yüksek siyasi konular ile ilgili anlaşma noktaları tespit etmeye çalışan ön temaslardır.

Şimdiye kadar, somut sonuçlar açısından, çok sayıda GAÖ ve turizm, çevrenin korunması, yatırım, siyasi konular ve enerji dahi geniş bir yelpazede konuları kapsayan çok sayıda işbirliği anlaşması ortaya çıkmıştır. Ölçek ve hedefler açısından bu anlaşmaların mütevası olduğu vurgulanmalıdır. Bu anlaşmalar açıkça uzun süreli iki düşmanın uzlaşma yolunda daha ileri adımlara yol açabilecek olan gerilimin aşağı çekilmesi sürecinin başlangıcıdır. Önemli olan, Yunanistan ve Türkiye arasındaki ilişkileri gelişmesine en olumlu yanıt veren kesimin işadamları topluluğu olmasıdır.

İkili ticaret hacmi önemli ölçüde artmıştır. Türk pazarına Yunan yatırımcıları girmeye başlamıştır. Yunan Başbakanı Antonis Samaras, Haziran ayında seçimleri kazanmasından bu yana ile Türkiye ziyaretinde İstanbul'da Tayyip Erdoğan ile bir ara-

ya geldi ve tarımdan afet yardımına pek çok konuda anlaşma imzaladı. İki taraf 2015 yılına kadar 10 milyar dolarlık bir yıllık ticaret hacmi belirledi. İki Ege ülkesi uzun zamandır toprak, enerji keşifleri ve Kıbrıs adasının bölünmesi konusunda anlaşmazlık halinde, ancak Yunanistan'ın başlıca önceliği artık 2008 yılından itibaren her yıl %20 küçülen ekonomisidir. Türkiye'nin en büyük şehri İstanbul'da yaptığı basın toplantısında "bugün Türk-Yunan ilişkileri için iyi bir gün ve daha iyi günlerin olması bizim elimizde" diyen Samaras, iki tarafın güvenli bir şekilde güven inşa ettiğini anlatmıştır.

"Hala üzerinde anlaşamadığımız konular var ve anlaşmazlıklarımız önemli olabilir" diyen Samaras 20'den fazla kabine üyeleri dâhil bir toplantı sonrasında yaptığı açıklamada, "biz karşılıklı saygı ilişkileri oluşturmak için çalışıyoruz" demiştir.

İki ülke arasında yaşanan deprem felaketi ve kendiliğinden yardımların yapılması ve liderlerin diyalog başlatması neticesinde her iki ülke arasın-

Yunanistan Krizi

Samaras:
“Hâlâ
üzerinde
anlaşamadığımız
konular
var ama biz
karşılıklı
saygı ilişkileri
oluşturmak
istiyoruz.”

da bağlar 1999'dan sonra gelişti. (sözde deprem diplomasisi) ticaret hızla büyüdü ve geçtiğimiz yıl ticaret hacmi 5 milyar dolara ulaştı. Başbakan Erdoğan'ın da belirttiği gibi, Yunanistan 2002-2011 yılları arasında 6.5 milyar dolar tutarına ulaşan doğrudan yatırımla Türkiye'ye yatırım yapan ülkeler listesinde beşinci sıradadır. Her yıl yaklaşık bir milyon Türk ve Yunan vatandaşı birbirlerinin ülkesini ziyaret etmektedir.

Başbakan Erdoğan basın toplantısı sırasında “ülkelerimiz arasındaki yapısal atmosfer, karşılıklı anlayış ve iyi komşuluk ilişkisinin aradaki bağları daha güçlendireceğine inanıyoruz” demiştir. Başbakan Erdoğan ayrıca komşular arasındaki iyi ilişkilerin Doğu Akdeniz'de istikrarı arttırdığına değinmiştir. Son Yüksek İşbirliği Konseyi toplantısında bakanlar aralarında tarım, sağlık, taşımacılık, medya, göç, afet yardımı ve daha fazlasının olduğu alanlarda 25 anlaşma imzalamıştır. Bir Türk diplomat kaynak ise kendilerinin iyi niyetin işbirliğini geliştireceğine dair taahhütlerinin olduğu söylemiştir. Kaynak, “tarihsel olarak Yunan-Türk ilişkileri zor olmuştur, kedi ve köpek gibiydik.

Bu toplantı iki tarafında ilişkinin potansiyeli tamamladığını gördüklerim siyasi bir ifadesidir. Farklılıklarımız vardır ana olumlu bir gündem için de arzu vardır” demiştir.

İki tarafta ilişkilerinin için yapılaşmış çerçevenin gelişimi hakkındaki kararın karşılıklı saygı, güven, uluslararası hukuk ve iyi komşuluk ilişkilerinin gelişmesini daha da teşvik etmesini için büyük bir adım teşkil ettiği ve bölgesel barışın, refahın ve istikrarın gelişmesine öncülük ettiğine dair ikna olmuşlardır. Bu önemli olay hiç kuşkusuz iki saygılı ülke için yararlı olacak işbirliği alanında yeni yolların oluşmasına yol açacaktır. Bundan dolayı iki Başbakan da Yüksek İşbirliği Konseyinin kurulma başarısındaki çabalar için memnuniyetlerini belirtmiştir. Başbakanlar ilişkilerin yeni rotasının Yunanistan ve Türkiye'yi iki ülke halkının yararı için daha aydınlık bir geleceğe yön vereceğine dair kanaatlerini vurgulamıştır.

Yunan Dışişleri Bakanı D. Avramopoulos'un belirttiği gibi: Devrimiz korku sendromlarını arkasında bırakan ve sorunu anlamak için karar alan, vizyonu ve cesareti olan liderlere ihtiyaç duymaktadır. İki Başbakan, farklı zamanlarda halklarımız tarafından geniş yetki verilen, ülkelerimizin tarihinde yeni bir sayfa açmak isteyen Samaras ve Erdoğan'dan bahsetmekten çok mutluyuz. Onlar Yunan-Türk işbirliğine inanıyorlar ve ileri gitmek için güç ve çözümleri bulunmaktadır. Uluslararası hukukun sıkı rehberli ve temkin ile tarihimiz ve kendimiz arasında ortak bir anlayış ve saygı oluşturmak. Ama geçmiş bir başka şeydir, tarih bir başka şey. Geçmiş yazmak istediğimiz tarihimiz üzerindeki gölgesini atamaz.

İki tarafta ilişkilerinin için yapılaşmış çerçevenin gelişimi hakkındaki kararın karşılıklı saygı, güven, uluslararası hukuk ve iyi komşuluk ilişkilerinin gelişmesini daha da teşvik etmesini için büyük bir adım teşkil ettiği ve Yunanistan ve Türkiye arasında ek işbirliği alanlarını açtığına dair ikna olmuşlardır.

İki ülkenin vatandaşları bölgesel barışı, istikrarı ve bölgenin ekonomik dinamizmini garanti edecek olan böyle genişletilmiş bir işbirliğinden yararlanacaklardır.

İki ülke uluslararası örgütlerde her nerede olursa olsun işbirliği yollarını tetkik edecektir ve olumlu anlamda uluslararası örgütler içinde

kendi adaylarını değerlendireceklerdir.

Ticaret rakamlarındaki artışın ışığında iki ülke ekonomik işbirliğinde büyük bir potansiyeli tanımıştır ve ikili ticaret ve yatırımları arttırmak için gerekli adımları atmaya üzere anlaşmıştır.

Türkiye'nin AB üyeliği iki ülkeyi de ilgilendirmekte ve önem taşımaktadır. Yunanistan ve Türkiye AB'nin kuralları ve prensipleri doğrultusunda bu amacı gerçekleştirmek istemektedirler.

Yunanistan ve Türkiye enerji alanında özellikle doğal gaz ve elektrik ağlarının bağlanması hususunda ikili ver bölgesel işbirliğini pekiştirmeyi geliştirme konusunda aynı fikirdedirler.

Yunanistan'ı ziyaret edecek Türk turist sayısını arttırmak için iki taraf AB ve Türkiye arasındaki vize serbestliği sürecini arttırma görüşünde anlaşmışlardır.

Hem Yunanistan hem Türkiye yasal olmayan göçmenlerin akışı nedeniyle kaynaklanan şiddetli ve karmaşık sorunlarla karşılaşmaktadır. Taraflar diğer şeylerin yanı sıra yasal olmayan göç, insan kaçakçılığı, organize suç ve terörizm konular konusunda çabalarını arttırma konusunda anlaşmışlardır.

Kültürel miras karşılıklı önem taşıyan başka bir alandır ve iki taraf bu alanda işbirliğini geliştirmek için yollar arama konusunda anlaşmıştır;

- Var olan zorlukları ve problemleri göz ardı etmeden, potansiyellere yatırım yapmayı tercih ettik. Bu konuda iki ülke arasında dayanıklı işbirliği çoktan oluşturduk.
- Ve bu – komşuluk ilişkimizin geniş çerçevesinde yer alan her iki ikili seviye - her iki ülkenin genişletilmiş Güney Avrupa bölgesinin bir istikrar, dostluk ve işbirliği modeli olabilmesi için saptadığı yol için bir tercihtir.
- Yunanistan'ın Türkiye'nin Avrupa perspektifini desteklediğini bir kez daha tekrar etmemiz gerekmektedir. Avrupa Topluluğu Müktesebatı prensiplerine dayanan, uluslararası hukuka ve

bölgemizdeki bütün ülkelerin ulusal egemenliklerine saygı duyan bir prensip olmak zorundadır.

- Biz her zaman komşular arasında iyi ilişkilerin karşılıklı saygı ile kurulduğu prensibinin temel prensiplerden birinin olduğuna inandık ve bu prensibin geleceğimize rehberlik etmesine doğru hareket etmek zorundayız.
- İki ülkenin iş komitelerinin uzun yıllardır çok daha cesur olduklarını ispatladıklarını ve çoktan görmeye değer adımlar attığını belirtmek isteriz. Geçmişin önyargılarını ve basmakalıplarını geri de bıraktılar. Yerel yönetimlerde aynısını yaptı.
- Bir başka deyişle, bu mekanizmanın

daha iyi bir planlama için araç olduğunu ve iki toplumun bulunduğu günlük siyasi konular konusunda ikili işbirliğini daha etkili güçlendirdiğini düşünmekteyiz. Çünkü iki halk arasındaki bu ilişkileri daha da derinleştirdikçe, liderlerine daha güçlü bir mesaj gitmektedir.

Bu iki ulusun arasındaki bizim iyi komşuluk ilişkileri, dostluk, işbirliği ve anlayış sağlamak için her türlü çabayı göstermemiz için en derin arzuları yansıtmaktadır. Ve bütün bunlar gelecek başka bir hedefe hizmet etmektedir: iki ülke ulusu için refah koşullarının yaratılmasını sağlarken güvenlik için bir çevre şekillendirmek. ❖

Çocuksu Uslu Yetişkin

Mİ
Mİ

İnsanlar çocukların gözleri önünde hareketlerini sürekli kontrol etmeye çalışırlar. Bu sezgiden hareketle, çocukluğumuzla ilişkilendirilmiş objelerin saflık düşüncelerini harete geçirirsek insanları daha etik davranmaya özendirilebilir miyiz?

Sreedhari D. DESAI;

Yrd.Doç.Dr, Kenan-Flagler Business School,
University of North Carolina, Chapel Hill.

Son zamanlarda yetişkinlerin çocuksu davranmasının ciddi bir problem olup olmadığı tartışılmaktadır. Batman gibi resimli romanlardan uyarlanmış filmleri izlemek, yeni video oyunlarının çıkışını heyecanlı bir şekilde beklemek, Harry Potter kitapları için uzun kuyruklarda sıraya girmek gibi birçok davranış yetişkinlerin çocuksu davranma arzusunun bir işareti olarak görülmekte ve bu arzunun problemlili olduğu düşünülmektedir. Acaba çocuksu davranışlar olarak görülen bütün bu faaliyetler etik davranışın teşvik edilmesi gibi olumlu bir şeyin anahtarı olabilir mi?

Geçmişte, çeşitli kültürlerde yapılan çalışmaların da ileri sürdüğü gibi, insanlar çocukluğu masumiyet ve ahlaki saflık ile ilişkilendirirler. Bu tam anlamıyla insanın aklını başından alan bir düşünce değildir. Ancak şu da unutulmalıdır ki, insanlar çocukların önünde hareketlerini sürekli kontrol altında tutmaya çalışırlar. Çocukların gözü önünde daha az küfretmeye, daha çok yaya geçitlerini kullanmaya ve kötü manaya gelen el hareketlerini daha az yapmaya özen gösterirler. Bu sezgiden hareketle, çocukluğumuzla ilişkilendirdiğimiz objelerin, örneğin pastel boyaların ve çeşitli oyuncakların, saflık düşüncelerini harekete geçirecek insanları daha etik davranmaya teşvik edeceğine inandık.

Çalışmanın diğer yazarı olan Francesca Gino ve ben, sadece çocukların varlığında değil, çocukluğu anımsatan objelerin kullanıldığı diğer koşullarda da aynı etkinin oluşup oluşmayacağını görmek istedik. Çalışmalarımız, bu tarz objelerin varlığının, katılımcıların etik davranışı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu gösterdi. Deneylerden birisinde, çocuklar için üretilen animasyonlu tekerleme izletilen katılımcılar, izletilmeyenlere oranla, matematiksel bulmacalarda daha az kopya çekme eğilimi gösterdiler. Bir diğer deneyde ise, katılımcıların yumuşak oyuncaklar ve süslü ataçlar olmak üzere iki farklı kategorideki ürünleri değerlendirmeleri istendi. Daha sonra, katılımcılardan hile yapmanın çok kolay ve etkili bir strateji olduğu bir oyun oynamaları istendi. Daha çok küçük çocukların oynadığı yumuşak oyuncakları değerlendirenler rakiplerine göre hile yapma stratejisini daha az uygulama eğilimi gösterdiler. Diğer iki deneyde de zamanlarını karikatür veya serbest resim çizerek geçirenlerin diğerlerine göre daha cömert davrandıkları ortaya çıktı. Bütün bu bulguları doğrulayan diğer bir çalışmada ise, katılımcılar oyuncaklarla oynadıklarında veya renkli kalemle bir şeyler çizdiklerinde, kelime tamamlama oyunlarında kelimeleri tamamlarken daha çok

etik ile ilişkili kelimeler ürettiler. Örneğin, V_RT_'de yerine boşluğa koyulan harflerle, Girdap anlamına gelen "Vortex" yerine Erdem anlamına gelen "Virtue" kelimesi oluşturuldu.

Bütün bu çalışmalardan sonraki aşama ise, laboratuvar ortamının dışında da (bu özellikle psikoloji alanındaki çalışmaların eleştirdiği konulardandır), bu sonuçların geçerli olup olmadığını test etmek oldu. Biz de Boston'da kurulmuş olan ve firmaları üstlendikleri sosyal sorumluluk projelerine, örneğin derneklere ne kadar yardım yaptıklarına, göre değerlendiren KLD firmasının topladığı verileri inceledik. Firmaların merkezlerine en fazla 2 mil uzaklıkta çocuk bakım merkezlerinin, çocuk yuvalarının ve anaokulların varlığı ile yaptıkları hayır işlerinin ilişkili olup olmadığını inceledik. Sonuçta, çocuk bakımı ile ilgili bu tür kurumların sayısı arttıkça, firmaların derneklere yardım yapma miktarının arttığını gözlemledik.

Bütün bu bulgular, oyuncaklara ilgi duyan ve Shrek filmi izlemek için heyecanlanan yetişkinlerin varlığının kötü bir durum olup olmadığı sorusunu gündeme getiriyor. Belki de, iş hayatının liderlerinin veya politikacıların ofislerinde oyuncak ayılar olsaydı, dünya daha iyi bir hale gelirdi. Ne dersiniz? ■

Marc PIERINI

Où va la Turquie?

PARİS: Actes Sud yayınları, 2013

“Où va la Turquie” ’nin (Türkiye nereye gidiyor?) yazarı , Türkiye’de 5 yıl (2006-2011 yılları arasında) AB Temsilciği yapmış olan , Fransız asıllı Büyükelçi , Monsieur Marc PIERINI Türkiye’yi konu alan kitabında ekonomik ve sosyal dinamizm, politik değişim , bu değişimle gelen başarının getireceği riskler , modern bir dinamiğe geçişin hâlâ oluşmamış olması gibi 4 temel konudan bahsetmektedir.

Türkiye’nin daha tam bir Batı demokrasisi olmadığının altını çizen Pierini, “demokrasi sahasında Türkiye şu anda ikinci kümede oynamaktadır” diyerek AB’nin devamlı tekrarladığı eleştiriyi yinelemekte ve Türkiye’nin gelecek hedefinin dünya demokrasisi birinci ligine erişmek olması gerektiğini söylemektedir.

Türk kadının bugünkü yeri konusunda bugünün Türkiye’sinde sosyo-ekonomik alanda kadınların çok büyük bir rol oynadığına tanık olduğunu belirten yazar, toplumda modernite ve dini konservatizmin aynı anda birlikte var olduğunu da özellikle hatırlatmaktadır.

5 yıl müddetle Türkiye’yi en ücra köşelerine kadar giderek ziyaret edip insanlarla iletişim kurmuş ve Türkleri çok özel yönleri ile tanımış bir Avrupalı dost olarak Marc Pierini “bizi” geleneksel ve sıcak özelliklerimizle çok güzel anlatmaktadır bu kitabında.

Pierini, Türklerin AB projelerine karşı coşkun ilgisinin çok dikkatini çektiğini, toplumun tüm sosyal tabakalarında ve değişik bölgelerinde yaşayan Türkler’in, politik polemikleri aşarak, Avrupa standartlarının kendileri ve çocukları için ileri bir adım

olacağı konusunda hemfikir olduğunu söyleyerek, Avrupa’nın modern yaşantı stilini benimseyip seven bu toplumun varlığına işaret ederek, hükümetin AB projesinden geri adım atması halinde ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlar olduğunu düşünmektedir. Toplumun kültürel yönden değil, devlet ve politikacılarından beklentileri yönünden Avrupalılaşmış olması, baştaki politik güç için dikkate alınması gereken yeni ve dönüşümsüz bir mecburiyet durumunda olduğunu da satırlarına eklemiştir.

Hükümetin bugün laik vatandaşların yaşam özgürlüklerini kısıtlamadığının altını çizen Pierini’nin endişesi ileride bir sürü kısıtlamalarla, Anayasa’ya aykırı olsa bile, dini değer ve geleneklerin daha üstün hale getirilerek laiklere karşı hoşgöründen uzak bir davranış sergilenmesi olasılığıdır.

Kitabının son bölümünde ise Marc Pierini “AB’yi yönetenler ekonomik ve askeri güç yönünden bugün çok ihtiyaçları olan Türkiye’yi niçin kaybetmek istesinler ki ?” sorusuna yer vererek; Türkiye’nin Batı’dan Doğu’ya doğru yürüdüğünü düşündüğünü belirtmektedir. Türkiye’nin sadece kendi yönüne doğru ilerleyen ve bir orta saha kuvveti (puissance du milieu) olarak yükselen ve gelişen bir ülke olarak kendini göstermek isteyen bir ülke olduğuna da dikkat çekmektedir.

AB’nin kendi içinde yaşadığı münakaşalı gelişmeleri de göz önüne alan Mösyö Marc Pierini kitabını şu şekilde sonuçlandırmaktadır: “ Türkiye nereye gidiyor? Türkiye’nin katılmak istediği AB nereye gidiyor? Birlikte hangi yöne doğru ilerliyorlar? Tartışma açık !”

Massimo AMATO ve Luca FANATACCI

The End Of Finance

CAMBRIDGE: Polity Press, English ed, 2012

Fark yaratan iki İtalyan akademisyen ekonomist Massimo Amato ve Luca Fanatacci, finansal krizlerin çıkış sebeplerini ve de sonuçlarını anlayabilmemiz adına katkı sağladıkları bir kitap olarak “End of Finance”i ortaya çıkarmışlardır. Kitapta günümüz finansal krizlerinin düşük gelir grubuna yüksek faizle verilen mortgage kredi piyasasının yanlış uy-

gulamalar sonucunda ortaya çıktığı algısının hatalı olduğu gösterilmektedir. Aksine bu krizlerin finansın doğası gereği geniş zaman periyodunda çok daha fazla temel değişimler gösterip kemikleşerek meydana geldiği belirtilmektedir. Sosyal bilimlerde “Finansın Sonu” ya da amacı, finansman kaynağının bulunması ve hep ödeneceği kabulü olsa da, belir-

lenen zaman içerisinde esas olarak amaçlananın borç sözleşmelerinin ertelenmesi ve yeni borçların yaratılması ve borç kavramı üzerinden likiditenin yaratıldığıdır. Amato ve Fanatacci; modern finansal sistemde borçlar menkul kıymetleştirilerek, temel alacak/borç yapısının tehlikeye atıldığını iddia etmektedirler. Borçların küresel olarak likit algısı yaratılarak borçların itfa edilmesi amaçlansa da küresel piyasaların genişleyerek karaborsa haline geldiği görülmüştür. Görünürde temerrüde düşme riskinin azaltılması amaçlansa da, gerçekte genel anlamda sistemin kırılma potansiyeli artmıştır.

Yazarlar, bu değişimin bugünden başlangıca; sadece 80'ler ve 90'larda ki neoliberal reformlardan değil, 16. ve 17. yüzyılda ticaret ağları ile kapitalist finansın doğuşundan, zaman içerisindeki izlerini geriye doğru izlemiştir. Bu uzun tarihi perspektif ve derin finansal analizler, yazarların mücadelesini açık bir şekilde gözler önüne sererek, sadece basit bir şekilde mevcut mekanizmaların düzeltilerek değil aksine daha fazla derinlemesine sorular sorarak, finans kuruluşlarının hangi finansal temel fonksiyonları yerine getirmek için planlanarak kurulduğunu anlamaya hizmet etmektedir.

Ramazan KURTOĞLU

Küresel Hegemonya Savaşları (İklim, Su ve Gıda)

İSTANBUL: Karma Kitaplar, 2013

Kitap, insan hayatı için suyun önemine değindikten sonra iklim, su ve gıda savaşlarının yaklaşmakta olduğuna, ancak bunun "ZERO-SUM" bir savaştan başka bir şey olmayacağına değiniyor.

Dört ana bölümden oluşan Küresel Hegemonya Savaşları'nda ilginç başlık ve konular yer alıyor. ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon) ve Dışişleri Bakanlığı'nın raporlarına yer verilen çalışmada iklim, su ve gıda meselesine Hollywood filmlerinden de örnekler vererek analiz eden yazarın kullandığı alt başlıklardan bazıları şöyle: "ABD Dışişleri Bakanlığı: Su Savaşları 2022'de Başlıyor", "İklim Silahları ile Su ve Buğday Savaşları Geliyor", "Hayatın Kaynağı Su ve Beyin Kontrolü", "Yeni Dünya Düzeni ve Küresel İklim Değişikliği", "Türklerde İklim Silahı: Yada Taşı", "Sebebi Belirsiz Uçak Kazaları ve HAARP", "Marmara Depremi ve Sorular ya da Haiti'de Olan Yarın Türkiye'de Olur mu?", "Yönlendirilmiş Enerji Silahları veya HAARP", "Hollywood ve Küresel İklim Değişikliği", "Nuh'un Gemisinde Buluşalım-2012 Filmi", "Zihin Kontrolü-Beyin Yıkama Mümkün mü?", Pentagon'a Göre İklim Değişikliği Millî Güvenlik Tehdid", "Kyoto Protokolü ve Türkiye", "AB, Fırat ve Dicle Nehirleri ile Barajların Uluslararası Yönetime Devrini İstiyor", "İklim Değişikliği ve Türkiye", "Suyun Önemi ve Ordo Ab Chao (Kaostan Düzen)", "Büyük Ortadoğu Projesi İklim Değişikliği ve Türkiye'nin Millî Güvenliği".

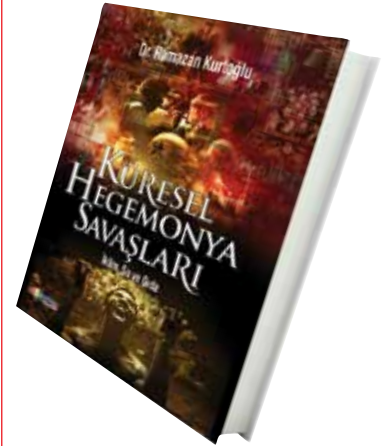
"Aralık 1968'de dünyanın ilk gerçek resmini gördük. ABD'nin Apollo 8 uzay aracı, ayın yörüngesinde dönüyordu. Yörüngede dördüncü dönüşlerinde, Komutan Frank Borman, aracı aydan uzaklaştırıp pencerelerini ufka doğru çevirmeye karar vermişti.

Rota belirlemek için sabit bir nokta arıyordu. Onun yerine, aniden yükselen dünyanın görünüşü çıktı karşısına. 'Aman Allah'ım dünya karşımızda' dedi."

"Ekipten Bill Andres hemen kamerasını kaptı ve belki de bütün zamanların ikonu olacak fotoğrafı çekti. Sonradan "earthrise" adıyla tanınacak fotoğraf uzayın derinliğinde hayat olmayan kısır ayın kenarında, uçsuz bucaksız uzayın içinde yüzen MAVİ BEYAZ bir mermerin görüntüsüydü." Kaptan Borman'ın sözüyle; "Dünya uzayda olan tek renkli şeydi. Başka her şey siyah beyazdı."

"Astronotlardan üçüncüsü Jim Lovell, daha kısa ve sade bir üslup kullanmayı tercih etmişti: "Dünya" diyordu, "birden büyük bir vaha gibi beliriverdi." Fakat biz artık o gezegende yaşamıyoruz. 40 yıl içinde çok şey değişti. Dünyanın sonu gelmedi ama henüz pek çoğumuz farkına varmasak da, bizim bildiğimiz dünyanın sonu geldi. Evanjelistler başta olmak üzere "Mesih" ve "Mehdi" bekleyenlerin "sonun zamanı" dedikleri zaman bu mu ola ki?"

Kurtoğlu'nun vardığı sonuç "Küresel Isınma ve Suyun Ekonomi Politik Etkileri" bölümünde özetleniyor. "Günümüzde yeryüzündeki tarım alanlarının % 16'sı çiftçilerin kontrolünde olan sulamadan faydalanırken % 84'ü yalnızca yağmur sularıyla beslenir. 2025 yılına kadar kişi başına düşen su kaynakları, dünya çapında üçte bir oranından daha fazla düşecektir... Yeni Dünya Düzeni'nin temel yönetim araçlarından biri su ve gıdadır. Gelişmiş ve kalkınmakta olan ülkelerin gözü, büyük tarım arazilerinde. BM açlık ayaklanmaları patlamasının kuvvetle muhtemel olduğu uyarısını yaparken, tarım emperyalizminden de söz ediliyor.

David Cuthell;

Columbia Üniversitesi'nde öğretim üyesi ve aynı zamanda İstanbul Aydın Üniversitesi'nde danışman olarak görev yapmaktadır. Daha önceki dönemde Cuthell, Hoboken New Jersey'de bulunan Steven Institute of Technology bünyesindeki Türk, Ortadoğu ve Orta Asya Çalışmaları'nın yöneticiliğini yapmıştır. Prof. Cuthell, doktorasını Columbia Üniversitesi tarih bölümünden almış ve öncesinde de Ekonomi Politik ve Uluslararası Finans konularında iki master programını bitirmiştir. 1998 yılında doktorasını tamamlamak için Columbia Üniversitesi'ne dönmeden önce, Citibank ve Morgan Stanley gibi şirketlerin New York ve Londra merkezlerinin sermaye piyasalarında çalışmış, sonrasında da Mabon Securities'de Sabit Gelirli Menkul Kıymetler İşlemleri Genel Müdürlüğünü yapmıştır. Araştırma alanları; 19.yy Osmanlı İmparatorluğu'nun sosyal ve demografik değişimi ve teknolojinin Osmanlı ve modern Türk toplumu üzerindeki etkileri konularını kapsamaktadır.

Bu zamana kadar Türkiye'deki "Komşularla sıfır sorun" politikası ne kadar başarılı oldu?

Cevabın karmaşık olduğunu söylemem gerekir. İlk bakışta, "Komşularla sıfır sorun" politikası; yeni tartışma ortamları yaratması ve bölgedeki diğer ülkelerle kurulan ticaret ilişkileri nedeniyle başarılı oldu. Ayrıca, AKP Hükümeti'nin komşu ülkelerle karşılıklı ilişkilerini yeni bir bakış açısıyla gözden geçireceğini açıkça ortaya koydu. Son olarak Ahmet Davutoğlu'nun komşu ülkelere yapılan ziyaretler ve ilişkilerin devamlılığını sağlama yönündeki çabaları sayesinde ilerledi. Başlangıçta, benimsenen politika çok fazla meyve verecekmiş gibi gözüküyordu; fakat komşu ülkelerdeki değişiklikler, öyle ya da böyle, hevesleri azalttı. Savaşlar, darbeler, değişen çevre; diyalogun sürdürülebilirliğini zorlaştırdı ve Ankara'da büyük bir düş kırıklığı yarattı. Suriye buna verilebilecek en iyi örnek. Bunun yanı sıra, komşulardaki beklenti ve iyimser tavır; Türklerin kibirli yaklaşımları sonucu azaldı. Son olarak, kendi fikrimce, "sıfır sorun politikası" hızlı ve yüzeysel gelişen birçok değişimden ve bu değişimlere ayak uydurabilmek için gösterilen çabadan dolayı hasar gördü.

Türk rejiminin İslami yapısının bir kısım komşu ülkelerle sorun yarattığı ve yeni ve mevcut müttefikler oluşturduğu konusunda bir fikir var. Siz ne düşünüyorsunuz?

Cevabım kısaca, hayır. Türkiye çoğunluğu Müslüman olan bir ülke fakat din olgusunu bu politikaya yansıtmıyorlar; aksi takdirde bu etik bir yaklaşımı mecbur kılar. AKP ile gelen, iktidarın sadece daha muhafazakâr bir grubun eline geçmiş olmasıdır. Dünya görüşlerinin çoğu İslam'a dayanmaktadır fakat bu, politikalarının İslami olduğu anlamına gelmez.

Türkiye'nin Suriye'deki kriz ortamına yaklaşımı konusunda ne düşünüyorsunuz?

Bence, Türkler yapılabileceği kadarını yaptılar. Esad rejiminin kötü bir sicili var ve açıkça gidecekleri hiçbir yer olmadığını farkettiler. Sırtlarını duvara dayayarak, kendi insanlarına korkunç davrandılar ve bunu yarattıkları büyük bir intikam duygusu ile geri ödeyecekler. Mültecilere kamplar açmak insani bir adım olmasının yanı sıra, bölgedeki durgunluğu sağlamaya da katkıda bulundu. Aynı zamanda, Esad rejimi, tüm dünyaca olduğu gibi Türklerce de, artık bitmeliydi. Bence hükümetin iki seçeneği var: a) Esad'ın devrilmesini ve Suriyelilerin kendi kendilerine bir çözüm bulmalarını ummak b) Birleşmiş Milletler veya diğer çok uluslu grupların orduyu etkisizleştirip, Esad'ı güç kullanarak ortadan kaldırmasını beklemek.

Türkiye İran ilişkileri hakkında ne düşünüyorsunuz? Bazı uzmanların öne sürdüğü gibi İslami dünyada bir liderlik rekabeti söz konusu mu?

Bu, bugünkü en ilginç soruydu. Türkiye ve İran rakip ülkeler ve bu 700 yıldır böyle. Sıcak savaş halinin bir seçenek olmadığını biliyorlar ve rekabetin çoğu suyun altında ilerliyor. Yüzeyle, her şey yolunda ve samimi. Derinde ise gerçek bir rekabet söz konusu ve bu da bir süre devam edecek. Çok açık ki, şu anda Türkiye ön sırada. Ekonomisi ve politik istikrarı İran'ın çok ilerisinde ve İran rejiminin doğası diğer ülkelerle olan ilişkilerinde Türkiye'nin gerisinde kalmasına neden oluyor.

"Yeni bölümler, yeni hedefler"

Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği Bölümü

2013-2014 Eğitim Öğretim döneminde ilk öğrencilerini bekliyor.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
AVRUPA KOMİSYONU TARAFINDAN
AKTS ve DİPLOMA EKI
ETİKETLERİYLE ÖDÜLLENDİRİLDİ.

www.aydin.edu.tr

10yıl

iSTANBUL 2020

CANDIDATE CITY

BRIDGE TOGETHER